

Pastorale beati
Gregorii pape

LANFES-
NO STAF-
WILLI-
SCHLOP-

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to contain several lines of script.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

Fragment of text from the adjacent page, showing a list of entries with various abbreviations and numbers.

Annotationes librorum Pastoralis cure

Capitulorū libri Pastoralis cure beati Gregorij pape: p qua tuor pres distincti: breuis ordi- nataqz Annotatio.

Annotationio capitulorū p̄me p̄f.

Imperiti ne venire ad Pastorale magi- steriū audeāt: Cap. i.
Ne locū regim̄inis subeāt qui viuēdo nō perficiūt q̄ meditādo didicerūt: Ca. ij.
De ponderē regim̄inis ⁊ q̄ aduersa que- q̄ despicienda sunt prospera vero forim̄is danda: Cap. iij.
De occupatio regim̄inis soliditatē men- tis dissipet: Cap. iij.
De illis qui in tēplo ceteris p̄desse p̄nt: s̄ quietē ppriā secretāo dimittūt Ca. v.
De vere humilis diuinis non reluctetur iudicis: Cap. vi.
De officiū p̄dicatiōis ab aliquib⁹ lauda- biliter petatur ad qd̄ alij coacti pertrahū- tur: Cap. viij.
De his qui p̄esse cōcupiscūt ⁊ ad vsum sui libidinis instrumētū apostolici sermo- nis arripiunt: Cap. viij.
De mēs p̄esse volentiū ficta sibi bono- rū operū p̄missiōe blandiāt: Cap. ix.
Qualiter quisqz ad regimē venire de- beat: Cap. x.
Qualē se regēs debeat exhibere ⁊ sine vi- tio corporis esse: Cap. xi.

Annotationio capitulorū sc̄de p̄f.

De qualitatib⁹ digni pastoris collectim enumeratis: Cap. i.
De rector Pastoralis semp debeat esse cogitatione mundus: Cap. ij.
De rector semp debeat esse operatione precipuus. Cap. iij.
De rector debeat esse discretus in silen- tio ⁊ vtilis in verbo: Cap. iij.
De rector debeat esse singulis cōpassiōe p̄mius ⁊ p̄re cunctis cōtēplatione sus-

spensus:

De rector debeat esse hū agentib⁹ p̄ hu- militatē socius ⁊ p̄ra delinquentiū vitia p̄ zelū iusticie erectus: Cap. vi.
De rector sit internozū curā exteriorozū oc- cupatione nō minuēs: exteriorozū prouidēs- tiā internozū sollicitudine non relinquēs: Cap. viij.

Que rectori debeat esse discretio correcti- onis dissimulationis seruos ⁊ mansuetu- dinis: Cap. viij.
De scire sollicite rector debeat quia ple- riqz vitia virtutes se esse mentiūt: Cap. ix.
Quāta debeat esse diuersitas artis p̄di- cationis: Cap. x.
De sacri p̄cepta eloquij cum timore ⁊ amore sint quotidie meditāda. Ca. xi.

Annotationio capitulorū tertie p̄f.

De nō vna eadēqz exhortatio cūctis cō- gruat cū collecta enumeratione diuersita- te quō aliter aliterqz admonendi singuli ventunt: Cap. i.
De diuersi admonitionis modi de singu- lis sunt ponēdi ⁊ de differētī malo admo- nendi viros atqz mulieres. Cap. i.
De diuerso mō admonendi iuuenes atqz senes: Cap. ij.
De diuerso modo admonēdi inopes atqz locupletes: Cap. iij.
De diuerso modo admonēdi letos atqz tristes: Cap. iij.
De diuerso modo admonēdi subditos at- qz prelatos: Cap. v.
De diuerso modo admonendi seruos atqz dominos: Cap. vi.
De diuerso modo admonendi sapientes atqz hebetes: Cap. viij.
De diuerso modo admonendi impuden- tes atqz verecundos: Cap. viij.
De diuerso modo admonendi prother- uos pusillanimos: Cap. ix.
De diuerso modo admonendi impatien- tes atqz patientes. Cap. x.

Annotationes librorum Pastoralis cure

De diuerso modo admonēdi beniuolos: atq; inuidos. Cap. xj.
 De diuerso modo admonendi simplices atq; impuros. Cap. xij.
 De diuerso modo admonendi incolumes atq; egros. Cap. xiiij.
 De diuerso modo admonēdi eos q̄ flagella metuūt: ⁊ p̄pterea innocēter viuūt: atq; eos qui sic in iniquitate indurauerūt: vt nec per flagella corrigant. Cap. xiiij.
 De diuerso modo admonēdi nimis tacitos atq; multiloquio vacātes. Cap. xv.
 De diuerso modo admonēdi pigros atq; precipites. Cap. xvj.
 De diuerso modo admonēdi mansuetos atq; iracundos. Cap. xvij.
 De diuerso modo admonēdi humiles atq; elatos. Cap. xviiij.
 De diuerso modo admonēdi pertinaces: atq; inconstantes. Cap. xix.
 De diuerso modo admonēdi gule deditos: atq; abstinentes. Cap. xx.
 De diuerso modo admonēdi illos q̄ sua misericorditer tribuūt: atq; illos qui aliena rapere contendūt. Cap. xxi.
 De diuerso modo admonēdi eos q̄ nec aliena appetūt: nec sua largiunt: atq; eos qui ⁊ ea que habēt: tribuūt: ⁊ tamen aliena rapere nō desistunt. Cap. xxij.
 De diuerso modo admonēdi discordes atq; pacatos. Cap. xxiiij.
 De diuerso modo admonēdi seminantes discordiā atq; pacificos. Cap. xxiiij.
 De diuerso modo admonēdi eos q̄ sacre legis verba nō recte intelligūt atq; eos qui hec nō humiliter loquūtur. Cap. xxv.
 De diuerso modo admonēdi illos q̄ cum predicare valeāt p̄ nimia humilitate formidant: atq; illos quos a predicatiōe imperfectos: vel etas p̄hibet: attamē preceptatio impellit. Cap. xxvj.
 De diuerso modo admonēdi eos q̄ in hoc qd̄ t̄p̄aliter appetūt. p̄sperant: atq; eos q̄ ea que mūdi sunt cōcupiscūt: sed tamē ad ueritatis labore fatigant. Cap. xxvij.
 De diuerso modo admonendi conjugis obligatos: atq; a coniugij nexibus libe-

ros. Capitulū. xxviij.
 De diuerso modo admonēdi cōmixtionis carnis ex̄tos: atq; ignaros. Cap. xxix.
 De diuerso modo admonēdi eos qui peccata operū deplozant: atq; eos qui cōgitationū. Cap. xxx.
 De diuerso modo admonēdi eos qui commissa plangūt: atq; illos qui deserūt: nec tamen plāgūt. Cap. xxxj.
 De diuerso modo admonendi eos q̄ illicita que faciūt laudāt: atq; eos q̄ accusant praua nec tamen deuitāt. Cap. xxxij.
 De diuerso modo admonēdi eos q̄ repentina cōcupiscentia superant: atq; eos q̄ in culpa ex cōsilio ligant. Cap. xxxiiij.
 De diuerso modo admonēdi illos q̄ licet minima crebro t̄n̄ illicite faciūt: atq; illos q̄ se a paruis custodiūt: sed aliq̄ in grauibus demergunt. Cap. xxxiiij.
 De diuerso modo admonēdi eos qui ne inchoant: atq; eos qui inchoata minime consumant. Cap. xxxv.
 De diuerso modo admonēdi eos q̄ mala occulte agūt: ⁊ bona publice: atq; eos qui bona que faciūt abscondūt: etiamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittūt. Cap. xxxvj.
 De exhortatiōe multis adhibēda ut sicut culorū virtutes adiuuēt q̄tis p̄ hanc p̄ria virtutib⁹ vicia nō exerceāt. Cap. xxxvij.
 De exhortatiōe que vni adhibēda est aut his q̄ p̄rijs passiōib⁹ laborāt: Cap. xxxviij.
 Qd̄ aliqui leuioza vicia relinquēda sunt vt grauiora subtrahant. Cap. xxxix.
 Qd̄ in firmis mentibus oīno nō debeant arta predicari. Cap. xl.
 De ope p̄dicatoris ⁊ voce. Cap. xli.
 Quarte partis vnicū capitulū pastore recte docentē: admonens vt frequēter ad se redeat: infirmitatē suā quāta valet p̄sideratiōe ad memoriā mētis reuocādo ne de acceptis virtutibus intumescat.

ExPLICIT annotatio capitulorum.

Beati Gregorij pape in librū
Pastoralis cure ad Johannem
Rauennatis vrbis Episcopum
Prologus feliciter incipit.

ExPLICIT prologus.
Beati Gregorij pape liber Pa
storalis cure quatuor partibus
distinctus: Feliciter incipit.

Pastoralis cure me pondera
fugere delitescendo voluiss
se: benigna frater charissime
atq; humilima intēione de
prehendis. Que ne quibus
dam leuia esse videant: presentis libri sti
lo exprimo de eorū grauedie omne qđ pēs
so. vt t hec: qui vacat: incaute nō expetat
t qui incaute expetijt: adeptum se esse p
timeat. Quadrupla vero disputatioe
liber iste distinguit vt ad lectoris sui anī
mum ordinatis allegationibus quasi quib
busdā passibus graditur. Nā cum rerū
necessitas exposcit: pensanduz valde est.
ad culmen quisq; regiminis qualiter ve
niat: atq; ad hoc rite pueniēs t qualiter
viuat. t bene viuens: qualiter doceat. et
recte docens: infirmitatem suam quoti
die: quanta consideratione cognoscat: ne
aut humilitas accessum fugiat: aut per
uentioni vita contradicat: aut vitam doc
trina vestituar: aut doctrinā presumptio
extollat. Prius ergo appetitum temper
timor: post autem magistrū: qđ querens
te suscipitur: vita cōmendet: ac deinde ne
cesse est vt pastoris bonū. qđ viuendo oñ
ditur: etiam loquēdo propagetur. Ad ex
tremū vero superest: vt pfecta queq; ope
ra: cōsideratio proprie infirmitatis depre
mat. ne hec ante occulti arbitris oculos
tumor elationis extinguat. Sed qz sunt
pleriq; mihi imperito similes qui dū me
tiri se nesciunt: que nō didicerunt: docere
pcepiscūt. qui pōdus magistrū tāto leui
us estimāt: q̄to viz magnitudinis illi? ig
nosāt: ab ipō libri hui? rep̄bendant exor
dio: vt qz indocti ac precipites doctrine
arcē tenere appetūt: a p̄cipitatiōis sue au
sib? in ipsa locutionis nostre ianua repel
lantur.

Prima pars: ostendēs quali
ter ad magistrū Pastorale di
gnus quisq; venire: atq; hoc in
dignus qualiter debeat perti
mescere.

Imperiti ne venire ad Pastro
rale magisterium audeant.

Capitulum. I.

Nulla ars doceri presumit
nisi pri? intēta meditatio
ne discat. Vb impitis ers
go pastorale magisterium
qua temeritate suscipit.
qñ ars ē artū regimē aīas
ruz. Quis at cogitationū vulnera oculis
tiora esse nesciat vulnerib? viscerū. Et tñ
sepe hi q̄ nequa q̄ spūalia p̄cepta p̄gnoue
rūt: cordis se medicos p̄fiteri nō metuit:
dūq; pigmētōz viz nesciūt: videri medici
carnis nō erubescūt. S; qz auctore deo ad
religiōis reuerentiā omne iaz p̄ntis seculi
culmē inclināt: sunt nōnulli q̄ intra sanc
tā ecclesiā p̄speciē regimē gloriā affect
tāt honozis. videri doctores appetūt. trā
scēdere ceteros p̄cupiscūt. atq; attestante
veritate primas salutatiōes in foro. prios
in cenis recubūt. primas in cōuentib? ca
thedras querūt. Qui susceptū cure pasto
ralis officiū mīstrare digne tāto mag? ne
queūt: q̄to ad hūilitat? magistrū ex sola
elatiōe puenerūt. Ipsa q̄ppe in magiste
rio lingua pfundit: qñ aliud discit. t aliud
doceat. Cōtra qđ dñs p̄ p̄phetā querit: of
cēs. Ipsi regnauerūt t nō ex me. p̄cipes
extiterūt t nō p̄gnoui. Ex se nāq; t nō ex
arbitrio sūmi rectoris regnāt: qui nullis
fulti virtutib?: nequa q̄ vocati: sed sua cu

pidine accēsi: culmē regiminis rapiūt potius: quā assequuntē. Quos tñ intern^o iudex: et puebit et nescit: qz quos pmittēdo tollerat. pfecto p iudiciū reprobatiōis ignorat. Tñ ad se quibusdā et post miracula venientibus dicit. Recedite a me oparij iniquitatis. nescio q̄ estis. Pastozū imperitia voce veritatis increpat: cū p pphetā dicit. Ipsi pastores ignorauerūt intelligentiā. Quos rursū dñs detestatur: dicēs: et tenētes legē: nescierūt me. Et nesciri ergo se ab eis veritas querit: et nescire se principatū nescientiū. ptestat: qz profecto hi qui ea que sūt dñi nesciūt: a dño nesciunt Paulo attestāre qui ait. Si q̄s at ignorat: ignorabit. Que nimirū pastozū sepe imperitia meritis cōgruit subiectoz: qui quis lumē sciētie suā culpa exigente nō habeāt: districto tñ iudicio agit: vt per eozū ignorantiā: hi etiā qui sequuntē: offēdāt. Hinc nāqz in euāgelio p semetipsum veritas dicit. Si cecus ceco ducatur: prebeat: ambo in foueā cadunt. Hinc psalmista nō optātis animo: sed pphetātis misterio denūciat: dicēs. Obscurent oculi eozū ne videāt. et dorsum eozū semp incurua. Oculi quippe sunt q̄ in ipsa honozis lūmi facie positi: puidendi itineris officiū susceperunt. Quib^o hi nimirū qui subsequuntē inherēt. dorsa nominant. Obscuratis ergo oculis dorsū inscētunt: qz cuz lumē sciētie perdunt: qui pceunt: pfecto ad portāda peccatozū onera curuant qui sequuntur.

Ne locū regiminis subeant qui viuēdo nō perficiunt que meditando didicerūt. **Cap. II.**

Et sunt nōnulli q̄ solerti cura spūalia pcepta pscrutant: sed q̄ intelligēdo penetrāt: viuendo cōculcat. repēte docēt que nō ope sed meditatione didicerūt. et qd̄ verbis predicāt: morib^o impugnat. Tñ sic vt cum pastor per abrupta graditur. ad precipitium grex sequatur. Hinc nāqz domi-

nns per prophetā contra contēptibile pastozum scientiā querit: dicens. Cum ipsi limpidissimā aquā hiberitis: reliquā pedibus nostris turbabitis et oues mee: que cōculcata pedibus nostris fuerant: pascebat et q̄ pedes nostri turbauerant: hec bibebāt. Quā quippe limpidissimā pastores bibūt: cū fluēta veritatis recte intelligētes hauriūt. Sed eandē aquam pedibus turbare est sancte meditatiōis studia male viuēdo corūperere. Quā scz eozum turbatā pedibus oues bibunt: cum subiecti quos nō sectantur verba que audiūt: sed sola q̄ cōspiciūt exēpla prauitatis imitantur. Qui cū dicta stitūt qz p opa puerunt. quasi corruptis fontib^o in potib^o lutū sumūt. Hinc quoqz scriptū est in ppheta de sacerdotib^o. Causa ruine populi sacerdotēs mali. Hinc rursū dñs de sacerdotib^o p prophetā dicit. Facti sūt domus israhel in offendiculum iniquitatis. Nemo quippe ampli^o in ecclesia nocet: quā qui puerse agēs: nomē vel ordinē sanctitatis habet. Delinquentē nāqz hunc redarguere null^o psumit: et in exemplū culpa venemēter extēditur. qñ p reuerentia ordinis peccatozū honozat. Indigni autē quiqz tanti reat^o. pōdera fugerēt. si veritatis sententiā sollicita cordis aure: intentione pensarēt que ait. q̄ scādalisauerit vnus de pusillis istis. qui in me credūt: expedit et vt suspēdat mola asinaria in collo ei^o. et demergat in profundū maris. Per molā quippe asinaria secularis vite circuit^o ac labor exprimit. et per pfundum maris extrema dānatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciē deduct^o vel verbo ceteros destruit vel exēplo: melius pfecto fus erat vt hūc ad mortē sub exteriori habitu. terrena acta pstringerēt: quā sacra officia in culpa ceteris imitabilem demonstrarēt: quia nimirū si solus caderet vitiosus hūc tollerabilior inferni pena cruciaret.

De pondere regiminis. et qd̄ aduersa queqz despiciēda sūt pspēra vero formidāda. **Cap. III.**

Hec itaq; breuiter dixim⁹ vt q̄
tū sit pōdus regiminis mōstrē
mus. ne temerare sacra regimi
nari quis his impar ē: audeat
et per concupiscentiā culminis ducatu⁹ sus
cipiat perditionis. Dinc enī pie Jacob⁹
prohibet: dicens. Nolite plures magistri
fieri fratres mei. Dinc ipse dei hominūq;
mediator regnū p̄cipere vitauit in terris
qui sup̄noꝝ quoq; sp̄ituū sententiam
sensumq; transcendēs: ante secula regnat
in celis. Scriptū quippe est Iesus cū cog
nouisset quia vēturi essent: vt caperēt euz
et facerent eū regem: fugit iterū in montē
ipse solus. Quis enī p̄ncipari homini
bus tā sine culpa potuisset: quaz is q̄ hos
nimirū regeret: quos ipse creauerat. Sed
quia iccirco in carne apparuit vt non so
lum nos p̄ passionē redimeret verū etiam
per cōuersationē doceret: exemplum se se
quētibus prebēs: rex fieri noluit. ad cru
cis vero patibulū spontē peruenit. oblata
gloriā culminis fugit. penaz obprobriose
moris appetit vt membra eius videlicet
discerēt fauoles mū di fugere: terrores mi
nime timere: pueritate aduersa diligere:
p̄pera formidando declinare: quia et ista
sepe per timorez cor colinquinant: et illa p̄
dolorē purgant. In istis se anim⁹ erigit:
in illis autē: etiā si quādo exeripit se ster
nit. in istis se se homo obliuiscit i illis ve
ro ad sui memoriā nolēs etiā coactuzq; re
uocat. in istis sepe et ante acta bona depe
reunt. in illis autē longi queq; temporis
admissa tergunt. Itā plerūq; aduersitatū
magisterio sub disciplina cor p̄mitit. Quā
si ad regiminis culmē eruperit in elatiōe:
p̄tinus vsu glorie p̄mutatur. Sic Saul
qui indignū se prius considerās: fugerat:
mor vt regni gubernacula percepit: intu
muit. Honorari nāq; corā populo cupiēs
dum reprehendi publice noluit. ipsum q̄
eum in regē vixerat occidi. Sic dauid.
auctoris iudicio p̄ne in cunctis actibus
placens: mor vt pressare pondere caruit
in tumorem vulneris erupit. Factusq; est
in morte Arie crudeliter rigidus: quia in

appetitu femine eneruiter est fluxus. Et
qui malis ante nouerat pie parcere. in bo
noꝝ quoq; nece post didicit sine obsta
culo retractionis anhelare. Prius quip;
pe ferire deprehensum persecutorē noluit
et post cum dāno desudantis exercitus eti
am deuotiū militem extinxit. quē profecto
ab electoꝝ numero culpa longius ra
peret. nisi hunc ad veniam flagella reuo
cassent.

**De plerumq; occupatio re
giminis soliditatem mentis dis
siperet.**

Cap. III.

Sepe suscepta cura reginis cor
per diuersa diuerberat et impar
quīq; iuenitur ad singula: dū
confusa mēte diuiditur ad mul
ta. Unde quidā sapiens p̄uide prohibet
dicens. Fili ne in multis sint actus tui: q;
videlicet nequaquā t̄lene in vniuscuius
q; operis ratione colligitur: dum mens p̄
diuersa partitur. Cumq; foras per insolē
tem curam trahitur. a timozis intimi sol
ditate vacuatur. Sit in exteriorū dispositi
one sollicita. et sui solummodo ignara scit
multa cogitare se nesciens. Itā cuz plus
q̄ necesse est. se exterioribus implicat q̄ si
occupata in itinere obliuiscitur quo tē de
bat. ita vt a studio sue inquisitionis alie
nate ipsa quidē que patitur dāna consi
deret. et p̄ quāta delinquat: ignoret. Ne
q; enī peccare se Ezechias credidit cū ve
nientibus ad se alienigenis cellas aroma
tum ostēdit: sed in dānatione secuturē p̄
lis. ex eo irā iudicis perulit: quod se face
re licenter estimauit. **S**epe dum multa
suppetunt. dumq; agi possunt que subies
cti: quia ad acta sunt q̄ mirentur: in cogi
tatione se animus eleuat: sed plene in se
iram iudicis puocat. quāuis per iniqua
opera foras non erumpat. Intus quippe
est qui iudicat. intus quod iudicatur.
Cū ergo in corde delinquimus. latet ho
mines qd apud nos agim⁹: s; tū ip̄o iudi
ce teste peccamus. Neq; enim rex Babs
2 4

lonie tunc reus de elatione extitit cum ad elationis verba peruenit. Quippe qui ore prophetico et ante eum ad elationem tacuit: sententiam reprobationis audiuit. Culpa namque perpetrare superbie iam ante detulerat: qui omnipotentem deum: quem se offendisse repperit: cunctis subsequens predicauit. Sed post hec successu sue potestatis elatus est dum magna se fecisse gauderet: cunctis prius in cogitatione se preulit: et post adhuc tumidus dixit: Nonne hec est Babylon magna: quam ego edificauit in domum regni: et in robore fortitudinis mee: et in gloria decoris mei? Que videlicet vox illius ire vindictam aperte pertulit: quam occulta elatio accendit. Nam districtus iudex prius inuisibiliter vidit: quod post publice feriendo reprehendit. An et in irrationale hunc animal veritatem ab humana societate sepauit: agri bestis mutata mente conuersit: ut districto iudicio iustorum iudicio homo quoque esse perderet: que magnam se ultra homines estimasset? Hec itaque preteritis non potestate reprehendimus: sed ab appetitu illius cordis in infirmitate munimur: ne imperfecti quique culmen arripere regiminis audeant: et qui in planis stantes titubant: in precipiti pedem ponant.

De illis qui exemplo ceteris prodesse possunt: sed quiete propria sectando dimittunt. Cap. V.

An sunt nonnulli qui eximia virtutum dona percipiunt: et pro exercitatione ceterorum magnis muneribus exaltant. Qui iudicio castitatis modici abstinentie robore validi: doctriine vapibus referti: patientie logarithmitate humiles: auctoritatis fortitudine erecti: pietatis gratia benigni: iusticie seueritate districti sunt. Qui nimium culmen regiminis si vocati: suscipere rennuunt: ipsa sibi plerumque dona adimunt: que non pro se tantummodo: sed etiam pro alijs acceperunt. Cuiusmodi sua et non aliorum lucra cogitant: ipsi se que preuata habere appetunt: bonis priuant. Hinc namque ad discipulos veritas dicit: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: ne

que accendit lucernam: et ponit eam sub modio: sed supra candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. Hinc Petro ait: Symon iohannis amas me? Qui cum se amare pertinens respondisset: audiuit. Si diligis me: pasce oues meas. Si ergo dilectionis est testimonium cura pastoris: quilibet virtutibus pollens: gregem dei rennuunt pascere: pastor summum vincit non amare. Hinc Paulus dicit: Si christus pro omnibus mortuus est: quid omnes mortui sunt: et pro omnibus mortuus est: si uis perire: ut qui uiuunt: iam non sibi uiuant: sed et qui pro ipsis mortui est: et resurrexit. Hinc Moyses ait: Corde fratris sine filijs defuncti: superstes frater accipiat: atque ad nomen fratris filios gignat. Quam si accipere forte renuerit: huic faciem mulier expuat: unquam ei pedem propinquum discalet: eiusque habitaculi domus discaletur uocet. Frater quippe defunctus ille est: qui post resurrectionis gloriam apperietes dixit: Ite nunciate fratribus meis. Qui quasi sine filijs obijt: quia adhuc electorum suorum numerum non impleuit. Huius scilicet uxor frater superstes foris precipit: quod dignum profecto est ut cura sancte ecclesie ei qui hanc bene regere sualet imponatur: cui nocenti in faciem mulier expuirit: quod quilibet ex muneribus: que percipit prodesse alijs non curat: bonis que et sancte ecclesie exprobratur: ei quasi in faciem saluam latet. Cui ex uno pede calciamentum tollit: ut discaletur domus eius uocet. Scriptum quippe est. Calciati pedes in preparatione euangelij pacis. Si ergo ut nostram: sic curam proximi gerimus: utrumque pedem per calciamentum munimus? Qui uero suam cogitationem uilitatem proximorum negligit: quasi unius pedis calciamentum cum dedecore amittit. Sic itaque nonnulli: qui magnis uirtutibus ditati: dum solius contemplationis studijs inardescunt: parere uilitati in proximorum predicacione refugium: secretum quietis diligunt: secessum speculacionis perunt. De quo si districte iudicent: ex tatis proculdubio relicturi sunt: quatenus uentures ad publicum prodesse poterunt. Quam enim mente is qui proximis profuturus enim tesceret: uilitati ceterorum se

crem pponit suū: qñ ipse sumi patris vn̄i
genitus vt multis pdesset: de sinu patris
egressus est ad publicū nostrū.

**¶ Vere humilis diuinis nō
reluctet iudicijs: Cap. VI.**

Et sunt nōnulli qui ex sola hu-
militate refugiūt: ne eis quib⁹
se impares estimāt: preferant.
Quoz pfecto humilitas: si ce-
teris virtutib⁹ cingit: tūc ante oculos ve-
ra est cū ad repuendū hoc qd̄ vtiliter sub-
ire precipit: pertinax nō est. Neq; enī ve-
re est humilis: q̄ superni nutus arbitriū:
vt pcesse debeat: intelligit: et tñ pcesse
p̄temnit. Sed diuinis dispositiōibus sub-
ditus: atq; a vicio obstinatiōis alien⁹: cū
sibi regimini culmen imperat: si iam do-
nis preñctus est: quibus ⁊ alijs p̄sit: ⁊ ex
corde debet fugere: ⁊ inuitus obedire.

**¶ Officiū predicatiōis ab ali-
quibus laudabiliter petat: ad
quod alij coacti pertrahunt.**

Capitulum. VII.

Quis nonnunq̄ predicatiōis
officiū: ⁊ nōnulli laudabiliter
appetit: ⁊ ad hoc nōnulli lau-
dabiliter coacti pertrahunt: qd̄
liquide noscim⁹: si duoz pphetarū facta
pensamus: quoz vnus vt ad predicandū
mitti debuisset: sp̄tose se prebuit: quo tñ al-
ter pergere cū pauore recusauit. Et ias
quippe dño querēt: quē mitteret: vltro se
obtulit dicens: Ecce ego: mitte me: Hiere-
mias aut̄ mittit: ⁊ tñ ne mitti debeat: hu-
milit̄ reluctat dicens: Nā a dñe deus:
ecce nescio loqui: qz puer ego sum. En ab
vtrisq; experius diuersa vox pdijt: sed nō
a diuerso fonte dilectiōis emanauit. Duo
quippe sūt p̄cepta charitatis dei v3 amor
⁊ p̄mi. Per actiua igit̄ vitā pdesse p-
ximis cupiēs Et ias officij predicatiōis
appetit: per cōtemplatua vero Hieremi-
as amorē pditoris sedule inherere deside-
rās: ne mitti debeat ad predicandū tra-
dit. Ad ergo laudabiliter alter appeti-

it: hoc laudabiliter alter expauit. Iste ne
tacite ⁊ templatōis lucra loquēdo perde-
ret. Ille ne dāna studiosi opis tacēdo sen-
tiret. Sed hoc in vtrisq; subtiliter est in-
tuendū: qz ⁊ is qui recusauit: plane nō re-
stitit: ⁊ is qui mitti noluit: ante se per als-
taris calculū purgatū vidit: ne aut nō pur-
gatus adire quisq; sacra misteria aud̄ at:
aut quē superna gratia eligit: sub humi-
litaris specie superbe cōtradicat. Quia
igit̄ valde difficile est: purgatū se quēlibz
posse cognoscere: predicatiōis officij tuti-
us declinat. Nec tamē declinat: vt dixi-
mus: debet pertinaciter: cū ad suscipiē-
dū hoc supna volūtas agnoscit. **¶** Moys-
ses vtrūq; miro ope expleuit: qui pcesse
tāte multitudini: ⁊ noluit: ⁊ obediuit. Su-
perbus enī fortasse esset: si ducati plebis
innumere sine trepidatiōe susciperet. Et
rursum supbus existeret: si auctoris impe-
rio obedire recusaret. Vtrūq; ergo hu-
milit̄: vtrūq; subiectus: sed fesse popu-
lis semetip̄m metiendo noluit: ⁊ tamē de
imperātis viribus presumēdo consensit.
Hinc ergo: hīc q̄q; precipites colligāt: cū
quāta culpa ex appetitu p̄prio ceteris p̄-
ferri nō metuūt: si sancti viri plebium duc-
tū suscipere: deo etiā iubente timuerūt.
Moyses suadente dño trepidat: ⁊ infir-
mus quisq; vt honoris on⁹ percipiat: an-
helat: ⁊ qui ad casum valde v3get ex pro-
p̄ris: humerū libenter opprimendū pon-
deribus submittit alienis: que egit: ferre
nō valet ⁊ auget quod portet.

**¶ De his qui pcesse p̄cupiscūt
et ad vsum sui libidinis instru-
mentū apostolici sermonis arri-
piunt: Capitulum. VIII.**

Perūq; vero qui pcesse cōcu-
piscūt ad vsum sue libidinis in-
strumentū aplici sermonis arri-
piūt: qui ait: Si quis ep̄atū de-
siderat: bonū opus desiderat. Qui tamē
laudās desiderij: in pauore verit̄ p̄rin⁹:
qd̄ laudauit: cū repente subijgit. Oper-
tet autēz ep̄m irreprehensibile esse. Cūq;

Prime partis libri Pastoralis cure

virtutū necessaria subsequēter enumerat: que sit irrepēhēsbilitas ipsa manifestat. Et fauet ergo desiderio: et terret ex precepto. Ac si aperte dicat: Laudo quod queritis: sed prius discite quod queratis: ne dum vosmetipsos metiri negligitis: tāto fedior vestra repēhēsbilitas appareat: quāto et a cunctis cōspici in honore arce festinat. Magnus em̄ regēdi artifex fauorib⁹ impellit: terrorib⁹ peruenit: vt auditores suos: et descripto irrepēhēsbilitatis culmine restringat a supbia: et officiū laudando quod querit cōponat ad vitā. Quāuis notandū quod illo in tpe dicit: quod quisquis plebibus perat: prim⁹ ad martyrij tormenta ducebatur. Tūc ergo laudabile fuit epatus querere quā per hūc dubiū nō erat ad suspitione graniora peruenire. An ipm quoque epatus officiū boni opis expressione diffinit: cū dicit: Si quis epatum deserat: bonū op⁹ desiderat. Ipse ergo sibi testis est quod epatum nō appetit: qui nō per hūc boni opis ministeriū: sed honore gloriā querit. Sacri quippe officiū non solū nō diligit: sed oīno nescit: qui ad culmē regimēis anhelans: in oculata meditatioe ceterorū subiectōe pascit: laude ppria letatur: ad honore cor eleuat: rerū affluentū abūdantia exultat. Mūdi ergo lucrū querit sub eius honore specie: quo mūdi destrui lucra debuerūt. Cūque mens humilitatis culmē arripere ad elationē cogitat: quod foris appetit: intus immutat.

Qui mens preesse voluntiū facta sibi bonorū operū pmissione blandiat. **Cap. IX.**

Sed plerūque hi qui subire magisteriū pastorale cupiūt: nōnula quā bona opera aīo pponūt. Et quibus hoc elatiōis intentio ne appetāt: opaturos tū se magna pertraherāt. Fitque vt aliud intus intētio subpremar: aliud tractātis aīo supficies cogitatiois ostendat. Nā sepe de se mēs ipsa sibi mentit: et fingit se de bono ope amare quod nō amat: de mūdi autē gloria nō amare quod

amat. Qui principari appetēs sit ad hoc pauidus: cū querit: audax: cū peruenit. Tendēs em̄: ne nō pueniat trepidat. Sed repēte perueniēs: iure sibi hoc debitiū: ad quod peruenit: putat. Cūque percepti principatus officio perfrui seculariter ceperit libetē obliuiscit quicquid religiose cogitauit. An necesse est vt cū cogitatio extra trāfacta reuocet: ac penset quos quod subiectus egerit: et repente cognoscit si platus bona agere: que pposuerat: possit: quod nequaquā valet in culmine humilitatē discere: qui in imis positus nō desistit superbiere. Nescit laudem: cū suppetit: fugere: quod ad hūc didicit cū deesset anhelare. Nequaquā vincere auariciā potest: quā ad multorū sustentationē redditus: cui sufficere ppria: nec soli potuerūt. Et ante acta ergo se vita vnusquosque inueniat ne in appetitu se culmēis imago cogitatiois illudat: quod uis plerūque in occupatioe regimēis: ipse quoque boni opis vltus perdit: qui intransigilitate tenebatur: quod quiesco mari recte nauē et imperitus dirigit: turbatis autē tepestatis fluctibus: etiā peritus se nauta confundit. Quid nāque est potestas culmēis: nisi tepestas maris? In qua cogitationū pcellis semp nauis cordis quantū: huc illicque incessanter impellit: vt per repētinos excessus oris et opis quasi per obuiatā saxa frangat. Inter hec itaque quod sequendū est: et quod tenendū est: nisi vt virtutibus pollēs: coactus ad regimē veniat. virtutibus vacu⁹: nec coactus accedat. Ille si oīno renitit: caueat ne acceptam pecuniā in sudariū ligēs: de eius occultatioe iudicet. Pecuniā quippe in sudario ligare est: pcepta bona sub ocio lenti corpis abscondere. At cōtra iste cū regimē appetit: attendat: ne per exemplū p̄uani opis phariseorū more: ad ingressū regni tendētibus obstaculū fiat: quod iuxta magistrī vocē: nec ipsi intrāt: nec alios intrare permittūt. Cui cōsiderandū quoque est: quod cū cām populi electus p̄sul suscipit: quasi ad egrū medicus accedit. Si ergo in ei⁹ ope adhuc passio

nea viuūt: quā p̄sumptiōe percussū mede
ri p̄perat: qui in facie vulnus portat.
**Qualis quisq; ad regimē ve
nire debeat: Capitulū. X.**

Ille igit modis omnibus debet
ad exemplū viuēdi pertrahi: q̄
in cūctis carnis passionib; mo
riens: iā spiritualiter vinit: q̄ p̄
spera mūdi postponit: qui nulla aduersa
pertimet: qui sola interna desiderat: cu
ius intentiōi bene cōgruens: nec oīno cor
pus per imbecillitatē: nec valde per cōtu
mellā repugnat spūs: qui ad aliena cupitē
da nō ducit: sed ppriā largiter qui per pie
tatis viscera citius ad ignoscendū flectit:
sed nūq; plus quā decz ignoscēs: ab arce
rectitudinis inclinat: q̄ nulla illicita p̄perat
s; perpetrata ab alijs: vt ppriā deplorat:
q̄ ex affectu cordis aliene infirmitati p̄pati
tur: nec in bonis pprii sicut in suis p̄fe
ctibus letat. Qui ita se imitabile ceteris
in cūctis: que agit: insinuat: vt inter eos
nō habeat: qd̄ saltē de trāfactis ernbescat
Qui sic studet viuere: vt pprioz qz corz
da arentia doctrine valeat fluētis irrigare
qui oratiōis vsu r̄ exprimēto iam didicit:
qd̄ obtinere a dño que poposcerit: possit.
Cui per effectus vocē iā quasi specialiter
dicat. Adhuc loquēte te dicā: ecce adsum.
Si enī fortasse q̄s veniat: vt p̄ se ad inter
cedendū: nos apud potentē quempiā viz
qui sibi iratus: nobis vero est incognitus
ducat: prinus respōdemus. Ad interce
dendū venire nō possumus: qz familiaris
tatis eius noticiā non habemus. Si ergo
homo apud hominē de quo mīne presu
mit fieri intercessor erubescit: qua mente
apud dñi intercessiōis locū p̄ populo arri
pit: qui familiarē se eius gr̄e esse per vite
meritū nescit: aut ab eo quōd alijs ventam
postulat: qui vtrū sibi sit placat; ignozat.
Qua in re est adhuc aliud sollicit; for
midandū: ne qui placare posse irā credit hāc
spe ex pprio reatu mereat. Cuncti enī li
quido nouimus: qz cū is: qui displicet: ad
intercedendū mittit: irati anim; ad vete
tiora puocat: qui ergo adhuc desiderijs

terrenis astringit: caueat ne districti in se
irā iudicis grauius accēdens: dū loco de
lectat glorie: fiat subditis auctor ruine.
Solertē ergo se quisq; metiat: ne locū re
giminis assumere audeat: si qd̄ in se viriū
damnabiliter regnat: ne is que crimē de
p̄rauat propriū: intercessor fieri appetat p̄
culpīs aliorum.

**Qualē se regens debeat ex
hibere: r̄ sine vicio corpis esse.**

Capitulum. XI.

Hinc etē supna voce ad Moy
sen dicit: Loquere ad Aaron
Homo de semine tuo per fami
lias: q̄ habuerit maculā nō ofe
feret panes deo suo: nec accedet ad miste
riū eius. Ubi r̄ repente subiungit. Si
cus fuerit: si claudus: si vel paruo vel grā
di: r̄ torto naso: si fracto pede: si manu: si
gibbus: si lippus: si albuginem habēs in
oculo: si iugē scabiēs: si impetiginē: in cor
pore vel ponderosus. Cecus quippe est q̄
supne lumen cōtemplatiōis ignozat: qui
p̄ntis vite tenebris pressus: dū venturaz
lucē nequaq; diligēdo cōspicit: quo egres
sum opis porrigat nescit. Hinc etē pro
phetate Anna dicit. Pedes sanctorz suo
rū seruabit: r̄ impij in tenebris cōitescēt
Claudus vero est: qui quidē quo perge
re debeat aspicit: sed per infirmitatē men
tis vite vīaz perfecte nō valet tenere quā
videt: qz ad virtutis statū: dū fluxa p̄uersu
do nō erigit: q̄ desiderij innitit: illum gres
sus opis efficaciter nō sequit. Hinc etē
Paulus dicit. Remissas man; r̄ dissolu
ta genua erigite: r̄ gress; rectos facite pe
dibus vris: vt nō claudicās erret: magis
aut sanet. Paruo aut naso est: q̄ ad tenēs
dā mensurā discretiōis idone; nō est: na
so quippe odores fetozesq; discernimus.
Recte ergo per nasū discretiō exprimit: p̄
quā virtutes eligim;: delicta reprobam;
vñ r̄ in laude spōse dicit. Nasus tu; sicut
turre q̄ est in libano: qz nimis scā ecclia
q̄ ex causis singulis tētamēta p̄deat: p̄ di
cretiōnē aspicit: r̄ vētura vicioz bella ex
alto deprehendit. Sed sunt nonnulli: qui

eratur. Uicium quippe est ponderis: cum hu-
mor viscerum ad virilia labitur: que profecto
cum molestia de decore intumescit. Ponderosus
ergo est: qui totis cogitationibus ad lasciuam
defluens pondus turpitudinis gestat in corde.
Et quamuis praua non exerceat opere ab his
tamen non euellitur mente: nec ad usum
boni operis in aperto valet assurgere: quia
grauat hunc in additis pondus turpe. Quis
ergo uoluerit horum uicio subiacere: panes
domino offerre prohibetur: ne profecto diluere
aliena delicia non valeat: is que adhuc propria
deusstant.

Explicit prima pars.

Incipit secunda pars: docens qualiter uiuere
debeat in officio pastoralis: is qui ad illud
digne peruenit.

De qualitatibus digni pastoris collectim
enumeratis:

Capitulum primum.

Quia igitur paucis ad pastoralis magisterium
dignus: qualiter ueniat: atque hoc indignus
qualiter pertumescat ostendimus: nunc is qui
ad illud digne peruenit in eo qualiter uiuere
debet ad demonstramus. Tantum debet actionem
populi actio transcendere presulis: quantum
distare solet a grege uita pastoris. Oportet
namque ut metiri se sollicitus studeat quanta
tenende rectitudinis necessitudine consistit
gignit: sub cuius estimatione populus grex
uocatur. Sic ergo necesse est cogitatione
mundus: actio precipuus: discretus in silentio:
utilis in uerbo: singulis compassione
proximus: pre cunctis contemplatione suspensus:
bene agentibus per humilitatem socius:
contra delinquentium uicia per zelum iusticie
erectus: interuorum curam in exteriorum
occupatione non minuens: exteriorum
providentiam in interiorum sollicitudine non
relinquens. Sed hec que breuiter enumeramus.

do perstrinximus: paulo latius replicando
differamus.

Rector pastoralis semper
debeat esse cogitatione mundus:

Capitulum II.

Rector semper cogitatione sit mundus: quatenus
nulla hunc immundicia polluat: qui hoc suscipit
officij: ut in alienis quoque cordibus
pollutiois maculas tergat: quia
necesse est ut esse munda studeat manus:
que diluere sordes curat alienas: ne
tanta queque deterius inquinat: si sordida
in sequens lutum tenet. Hinc namque per
prophetam dicitur: Mundamini qui fertis
vasa domini. Domini etenim uasa ferunt:
qui porum animas ad interna sacramenta
perducunt in sue conuersationis fide
suscipiunt. Apud semetipsos ergo
quantum debeant mundari conspiciantur:
qui ad eternitatis templum uasa
uiueta in sinu proprie sponsionis
portant. Hinc namque diuina uoce
precipitur: ut in aaron pectore
rationale iudicij uicis ligantibus
imprimatur: quatenus sacerdos
tale cor nequaquam cogitatione
fluxe possideant: sed ratio sola
constringat. Hec in diuersis
quid vel inutile cogitet: qui ad
exemplum alij constitutus ex
grauitate uite semper debet
ostendere: quantum in pectore
ratione portet. In quo etiam
rationali uigilanter adiungitur:
ut duodecim patriarcharum
nomina describant. In scriptis
etenim patres semper in pectore
ferre est: antiquorum uita sine
intermissione cogitare. Hanc
tunc sacerdos irreprehensibiliter
graditur: cum exempla patrum
precedentium indefinenter
intuetur: cum sanctorum
uestigia sine cessione considerat:
et cogitatione illicitas deprimunt:
extra ordinis limite operis
pedem tenet. Quod bene etiam
rationale iudicij uocat: quia
debet rector: subtili semper
examine bona malaque discernere:
et que uel quibus: quando
uel qualiter cogruant: studiose
cogitare: nihilque proprium
querere: sed sua comoda
propinquorum bona deputare.
Unde illic scriptum est. Pones autem in ras

Secunde partis libri Pastoralis cure

sonale iudicij doctrinam et veritate: que erit in pectore aaron quando ingrediet coram domino: et gestabit iudicium filiorum israel in pectore suo: in conspectu domini semper. Sacerdote quippe iudicium filiorum israel in pectore coram domino conspectu gestare est subiectorum causam pro sola interni iudicis intentione discutere: ut nihil se ei humanitatis admisceat: in hoc quod divina propositus vice dispensat: nec cor rectoris studia priuatus dolor exasperet. Cuius contra aliena vicia emulatores offendit: que sua sunt erequat: ne tranquillitate iudicij aut latentis inuidia maculet: aut preceps irae perturbet: sed dum considerat terrorem eius: qui super omnia presidet: videlicet iudicis intimi non sine magno regant timore subiecti. Qui nimirum timor dum mentem rectoris humiliat purgat: ne hanc aut presumptio spiritus leuet: aut carnis delectatio inquinet: aut per terrenarum rerum cupidinem importunitas pollute cogitationis obscurat. Qui tamen non pulsare rectoris animum nequeunt: sed festinare necesse est: ut repugnantia vincant: ne viciu quod per suggestionem temptat: mollitie delectationis subigat: cuius hec ab animo tarde repellit mucrone consensus occidat.

Qui rector semper debeat esse operatione precipuus. **Cap. III.**

Sit rector operatione precipuus vite viam subditis viuendo denunciet: ut grex: qui pastoris vocem moysesque sequitur: per exemplum melius quam per verba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere. Hoc eadem necessitate compellit summa monstrare. Illa namque vox libentius auditorum cor penetrat: quam dicentis vita commendat: quia quod loquendo imperat: ostendendo adiuvat: ut fiat. Hinc etiam per prophetam dicitur. Super montem excelsum ascende: tu qui euangelizas syon: ut videlicet qui celesti predicatione vti iam iam terrenorum operum deserens: in rerum culmine stare videat: tantoque facilius subditos ad melio-

ra pertrahat: quanto per vite meritum de supernis clamat. Hinc diuina lege armum sacerdos in sacrificium et dextram accipit et separatum: ut non solum sit eius operatio utilis: sed etiam singularis: nec inter malos tantummodo: que recta sunt: faciat: sed bene quoque operantes subditos: sicut honore ordinis superat: ita etiam morum virtute transcendat. Qui in esu quoque pectusculum cum armo tribuit: ut quod de sacrificio precipitur sumere: hoc de semetipso auctori discat immolare ut non solum pectore que recta sunt cogitet sed spectatores suos ad sublimia armo operis inuiter. Nulla presentis vite appetat: nulla pertimescat: blandimenta mundi respectu intimi terrorem despiciat: terrores autem considerato interne dulcedinis blandimento preternat. Unde superne quoque vocis imperio: in utroque humero sacerdos reuelamine super humeralis astringit: ut contra aduersa ac prospera virtutum semper ornamento muniat: quatenus iuxta Pauli vocem per arma iusticie a dextris sinistrisque gradiens: cum ad sola que interiora sunt nititur: in nullo delectationis infime latere fluctet. Non hinc prospera eleuet: nec aduersa perturbet. Non blanda usque ad voluptatem demulceant: non aspera ad desperationem premant: ut dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat quanta in utroque humero super humeralis pulchritudine tergatur ostendat. Quod recte etiam super humerale ex auro: hiacintho: purpura: istincto: cocco: et tortaballo fieri precipitur: ut quanta sacerdos clarescere virtutum diuersitate debeat demonstrat. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget: ut in eo intellectus sapientie principaliter emicet. Cui hiacintho qui aereo colore resplendet: adiungitur: ut per omne quod intelligendo penetrat: non ad fauores infimos: sed ad amorem celestium surgat: ne dum suis incautus laudibus capit ipso etiam veritatis intellectu vacuet. Aureo quoque atque hiacintho purpura permisceatur ut videlicet sacerdotale cor cum summa que predicat: sperat. In semetipso etiam suggestiones vicioque reprimat: eiusque velut ex re-

Beati Gregorius pape Cap. III et IIII

ista potestate contradicatur: quatenus nobilitate semper intime regenerationis aspiciatur: et celestis regni sibi habitaculum moribus defendat: de hac quippe nobilitate spiritus per Petrum dicit: Vos autem genus electum: regale sacerdotium. De hac quippe potestate qua vicia subijcitur: Johannis voce roboramur: qui ait: Quoties autem receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri. Hanc dignitatem fortitudinis: psalmista considerat dicit: Tibi autem nimis honorificati sunt amici tui deus: nimis confortatus est principatus eorum: quia nimirum sanctorum mens principaliter in summis erigitur: etiam cum exterius us perpeti abiecta cernunt. Auro autem hincin toto ac purpure bisinctus coccus adiungitur: ut ante intimi iudicis oculos omnia virtutum bona ex charitate decorent: et circa que coram hominibus rutilant: hec in conspectu occulti arbitri: sancta intimi amoris accendat. Qui scilicet charitas que domini simul ac proximi diligit: quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad auctoris speciem anhelat: ut primorum curam negligat: vel sic primorum curam exequitur: ut a diuino amore torpescat: quia vnum horum quodlibet negligit in super humeralis ornamento habere coctum bisinctum nescit. Sed cum mens ad precepta charitatis tendit: restat proculdubio ut per abstinentiam caro maceret: unde et bisincta cocco tortabissus adiungitur. De terra etenim bisinus intenti specie oritur. Et quod perbissum nisi candens decore in iudice corporalis castitas designat. Qui videlicet certa pulchritudini super humeralis innectitur: quia tunc castimonia ad perfectum iudicium cando red ducit: cum per abstinentiam caro fatigatur. Tunc inter virtutes ceteras etiam afflicte carnis meritum proficit: quasi in diuersa super humeralis specie byssus torta cadescit.

Rector debet esse discretus in silentio: et utilis in verbo:

Capitulum. IIII.

Rector discretus in silentio: utilis in verbo: ne aut tacenda preterat: aut preterenda reticescat

Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita in discretum silentium hos qui erudiri poterant: in errorem derelinquit. Sepe namque rectores improvidi humanam amittere gratiam formidantes loqui libere recte pertimescunt: et iuxta veritatis vocem nequaquam gregis custodie pastorum studio: sed mercenario vice deserviunt: quia veniente lupum fugiunt: dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per prophetam dominus increpat: dicens: Canes muti non valentes latrare. Hinc rursum querit dicens: Non ascendistis ex aduerso: neque opposuistis vos murum pro domo israel: ut staretis in plio in die domini. Ex aduerso quippe ascendere est: pro defensione gregis voce libera huius mundi potestibus straire. Et in die domini in plio stare est prauis decertantibus ex iusticie amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere quod est aliud quam tacere terga prebuisse. Qui nimirum si pro grege se obijcit: murum pro domo israel hostibus opponit. Hinc rursum delinquenti populo dicit: Prophete tui viderunt tibi falsam stultam: nec aperiebant iniquitatem tuam: ut te ad penitentiam prouocarent. Prophete quippe in sacro eloquio nonnunquam doctores vocant. Qui dum fugitiua presentia esse iudicant: que sunt ventura manifestant. Quos diuinus sermo falsa videre redarguit: quia dum corripere culpas metuunt: in cassum delinquentibus premissa securitate blandiunt. Qui iniquitatem peccantium nequaquam aperit: quia ab increpationis voce conticescit. Laus quippe apertionis est sermo correptionis: quia increpatione culpa detegitur: quia sepe nescit ipse etiam qui perpetravit. Hinc Paulus ait: Qui potens sit et exhortari in doctrina sana: et eos qui strastunt redarguere. Hic per Malachiam dicit: Labia sacerdotis custodiunt scientiam: et legem requirunt ex ore eius: quia angelus domini exercituum est. Hinc per Esaiam dominus admonet dicens: Clama ne cesses: sicut tuba exalta vocem tuam. Preconis quippe officium suscipit: quisquis ad sacerdotium accedit: ut ante aduentum iudicis qui terribiliter sequitur: et ipse scilicet clamando gradiat. Sa

cerdos ergo si predicationis est nescius: quod clamoris voce daturus est prece mutus. **H**inc est enim quod super pastores primos in linguarum specie spiritus sanctus incedit: quia nimirum quos repleuerit de se protinus loquentes facit. **H**inc moysi precipitur ut tabernaculum sacerdos ingrediens tinnabulis ambiatur. ut videlicet voces predicationis habeat ne superni aspectus iudicium ex silentio ostendat. **S**criptur quippe est. **A**udiat sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu domini et non moriatur. **S**acerdos namque ingreditur vel egrediens moritur: sed de eo sonitus non auditur: quia trax contra se occulti iudicis erigit. si sine predicationis sonitu incedit. **A**pte autem tinnabula vestimentis illius describunt inserta. **E**stimeta etenim sacerdotis quid aliud quam recta opera debemus accipere. propheta autem testante qui ait. **S**acerdotes tui induantur iusticia. **V**estimentis itaque illi tinnabula inherent ut vite via cum lingue sonitu ipsa quoque opera sacerdotis clamet. **S**ed cum rector se ad loquendum preparat sub quanto cautele studio loquatur attendat. ne si inordinate ad loquendum rapitur erroris vulnere audientium corda feriant. **E**t cum fortasse sapiens videri desiderat vnitatis copiam insipienter abscidat. **H**inc namque veritas dicit. **H**abete sal in vobis: et pacem habete inter vos. **P**er sal quippe verbi sapientia designatur. **Q**ui igitur loqui sapienter nititur. magnopere metuat. ne eius eloquio audientium vnitatis confundatur. **H**inc **P**aulus ait. **N**on plus sapere quam oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. **H**inc i sacerdotis veste iuxta diuinam vocem tinnabulis malapunica conungunt. **Q**uid enim per malapunica nisi fidei vnitatis designat. **N**am sicut in malo punice vna exterius cortice. multa interi granis vniunt. sic innumeros sancte ecclesie populos vnitatis fidei contigit quos in tuas diuersitas meritorum tenet. **N**e igitur rector incautus ad loquendum proruat. hoc quod iam premisum. per semetipsum discipulis

illis veritas clamat. **H**abete sal in vobis et pacem habete inter vos. ac si figurate per habitum sacerdotis dicat. **M**alapunica tinnabulis iungite: ut per omne quod dicitis prouida mente vnitate fidei cauta obseruatione teneatis. **P**rouidendum quoque est sollicita intentione rectoribus. ut ab eis non solum praua nullo modo: sed ne recta qui de nimie et inordinate pferant: quia sepe dicitur. **C**orum virtus perditur. cum apud corda audientium loquacitas incauta importunitate leuigatur: et auctoritatem suam de eadem loquacitas inquinat. que seruire auditoribus ad usum perfectus ignorat. vnde bene per moysen dicitur. **U**ir qui fluxum seminis paritur immundus erit. **I**n mente quippe audientium semen secutur cogitationis est. audite. qualitas locutionis quod dum per aurem concipitur cogitatio in mente generat. **U**nde et ab huius mundi sapientibus predicator egregius semi verbi est vocat. **Q**ui ergo fluxum seminis sustinet immundus asserit quia multiloquus abdit. ex eo se inquinat quod si ordinate pmerat prole recte cogitationis edere in audientium corde potuisset. **N**umquam incautus per loquacitatem distulit. non ad usum generis. sed ad mundiciam semine fundit. **U**nde **P**aulus quoque cum discipulum de instantia predicationis admoneret adiunxit dicens. **T**estificor coram deo et christo **I**esu. qui iudicaturus est vivos et mortuos et aduentum ipsius et regnum eius predica verbum ista oportune importune. dicitur importune premisit oportune. quia sepe apud auditoris mentem. ipsa sua vilitate se destruit. si habere importunitas oportunitatem nescit.

Qui rector debeat esse singularis compassione proximus et precunctis contemplatione suspensus. **C**ap. V.

Sit rector singulis in compassione proximus. sit precunctis contemplatione suspensus. et ut per pietatis viscera in se infirmitatem ceterorum transferat. et per speculationis al

titudinē. semetipm quoq; inuisibilia ap-
petendo transcēdat ne aut alta petēs pri-
morum congruēs. appetere alta dere-
linquat. **Hinc** est nāq; qd Paul⁹ in para-
disum ducit. celiq; secreta tertij rōnatur.
et tamē ille inuisibiliū contemplatione sus-
pensam ad cubile carnaliū metis acie res
uocat: atq; in occultis suis qualiter debe-
ant cōuersari dispēsat. dicens. **Propter**
fornicationes autē vnuquisq; suā vxorez
habeat: et vnaqueq; suū virū habeat. et vx-
ori vir debitū reddat. similiter et vxor vi-
ro. **Et** paulopost. **Volite** fraudari inuicē
nisi forte ad tēpus vt vacetis orationi: et
iterū reuertimini in idipsum. **Ecce** laz ce-
lestibus secretis inferiē. et tamē p conde-
scētionis viscera carnaliū cubile pscrutat
Et quē subleuatus ad inuisibilia erigit:
hūc miseratus ad secreta infirmantiū ocu-
lū cordis flecit. **Celi** contēplatione tran-
scēdit nec tamē statū carnaliū sollicitudi-
ne deserit: qz cōpage charitatis sūmis si-
mul et infimis iunctus et in semetipso vir-
tute spūs ad alta valenter rapitur et pieta-
te in alijs equanimiter infirmat. **Hinc** ete-
im dicit. **Quis** infirmat: et ego nō infir-
mor? **Quis** scādalizatur. et ego nō vxor?
Hinc rursus ait. **Factus** sum iudeis tāq;
iude⁹. **Qd** videlicet exhibebat nō amit-
tendo fidē sed ostendendo pietatē: vt in se
personā infideliū transfigurās. ex semet-
ipso visceret: qualiter alijs misereri debu-
isset quatenus hoc illis impēderet: qd si
bi ipsi si ita esset impēdi recte voluisset.
Hinc iterū dicit. **Sive** mente excedimus
deos: siue sobrij sumus nobis: qz et semetip-
sum nouerat contēplando transcēdere. et
eundē se auditorib⁹ pdescendo tempore.
Hinc Jacob dño desup inuitente et vnctō
dorsum lapide ascendētes ac descēdentes
angelos vidit: quia. s. predicatorēs recti
nō solū sursum sanctuz caput ecclesie vicz
dñm pēplando appetūt sed deorsuz quo-
q; ad mēbra illius miserādo descendunt.
Hinc moyses crebro tabernaculū intrat et
exit. et qui int⁹ incontēplationē rapit. fos-

ris infirmantiū negotijs vr ref⁹. **Int⁹** dei
archana cōsiderat. foris onera carnalium
portat. **Qui** de rebus quoq; dubijs sem-
per ad tabernaculū recurrit: corā testamē-
ti archa dñm cōsulit. exem plū. pculdubio
rectorib⁹ prebēs vt cū foris ambigunt qd
disponant ad mentē semp quasi ad taber-
naculū redeāt: et velut corā testamenta ar-
cha dñm consulāt: si de his in quib⁹ dubi-
tant: apud semetipfos intus sacri eloquij
paginas requirāt. **Hinc** ipsa veritas per
susceptionē nostre humanitatis ostēsa no-
bis in monte orationi inheret: miracula i
vrbibus exercet. imitationis videlicet viā
bonis rectorib⁹ sternēs: vt si iam sūma cō-
templando appetūt: necessitatib⁹ tamē in-
firmantiū ppatiēdo misceant: qz tūc ad ma-
ta charitatis mirabiliter surgit: cū ad ima
proximorum se misericorditer attrahit. **Et**
cū benigne descēdit ad infima: valēter re-
currit ad sūma. **Tales** autem sese qui pre-
sunt exhibeāt: quibus subiecti occulta qd
qz sua pdere nō erubescāt: vt cum temp-
tationum fluctus paruuli tolerant: ad pas-
storis mentē quasi ad matris sinum recur-
rant. **Et** hoc quod se inquinari pulsantur
culpe sordibus preuidēt: exhortatiōis ei⁹
solatio ac lachrimis orationis lauent. vn-
de et ante fores tēpli ad abluendas ingre-
dientū manus: mare enēū: id est laterem
duodecim boues portāt. **Qui** quidem fa-
cie exterius eminēt: sed ex posterioribus
latent. **Quid** nāq; duodecim bobus nisi
vniuersus pastorū ordo signatur. de quis
bus paulo differente lex dicit: nō obtura-
bis os boui trituranti. **Quorū** quidē nos
apta opa cernim⁹: s; apud districtū iudicē
que illos posteri⁹ maneāt in occulta retrū-
butione nescim⁹. **Qui** tñ cū pdescētionis
fide patiam diluēdis proximorum cōfessionis-
bus prepat. velut ante fores tēpli laterē
portāt: vt quisquis intrare eternitatis las-
nuā nititur. tēptationes suas mēti pasto-
ris indicet: et quasi in bouz latere cogitati-
onis vel operis manus lauet. **Et** fit plerū-
q; vt dum rectoris animus aliena temp-
tamēta condescēdo cognoscit. auditis etis

biam reprobatuſ domino atteſtate q̄ ait. **H**onne cuz eſſes paruulus in oculis tuis caput te conſtitui in tribubus iſrael. **P**aruuluſ ſe in ſuis prius oculis viderat: ſz ſulras temporalis potētia iam ſe paruuluſ nō videbat. **C**eterorū namq; compatiō ſe preferens: quia plus cunctis poterat. magnum ſe pre omnibus eſtimabat. **P**iro autem modo cū apud ſe paruulus apud dominū magnus: cū vero apud ſe magnus apparuit apud dominū paruulus fuit. **P**lerūq; ergo dum ex ſubiectorum aſſuſentia animus inflatur: in fluxum ſupbie ipio potentie faſtigio lenocinante corrumptur. **Q**uā videlicet potentia bene regit qui ⁊ tenere illam nouerit ⁊ impugnare. **B**ene hanc regit qui ſcit per illam ſuper culpas erigi. ſcit cum illa ceteris equalitate componi. **H**umana etenim mens plerūq; extollitur. etiam cum nulla poteſtate fulcitur quāto magis in altum ſe erigit. cum ſe ei etiā poteſtatis adiungitur. **Q**uā tamen poteſtate recte diſpenſat qui ſollis cite nouerit: ⁊ ſumere ex illa q̄ adiuuat. ⁊ expugnare qd̄ temptat: ⁊ equalem ſecū illa ceteris cernere ⁊ tamen ſe peccantib; zelo vltionis anteferre. **S**ed hanc diſcretionem plenius agnoſcim;: ſi paſtoris primi exempla cernam;. **P**etrus namq; auctore deo ſancte eccleſie principatū tenēs a bene agente **Cornelio**. ⁊ ſeſe ei humiliter proſternente imoderatus venerari reuſauit ſeq; illi ſimilem recognouit: dicens **S**urge ne feceris ⁊ ego ipſe homo ſum. **S**ed cum **Anante** ⁊ **Saphire** culpā reperit mox quanta potentia ſuper ceteros excreuiſſet oſtendit. **V**erbo nāq; eorū vitam pertulit. quā ſpiritu perſerutate deprehendit. **E**t ſummū ſe intra eccleſiā contra peccata reſcoluit: quod honore ſibi uerbementer impenſo coram bene agentib; fratrib; nō agnouit. **I**llic cōmunionē equalitatis meruit ſancitias actionis. hic zel; vltionis vis aperuerit poteſtatis. **P**aul; bene agētib; fratrib; prelatū ſe eſſe ne ſciebat cū diceret. nō qz dominamur fidei noſtre: ſed adiutores ſum; gaudi; veſtri.

Atq; illico adiunxerit: fide enī ſtatī. **A**c ſi id qd̄ pertulerat apiret: dicens. **I**deo nō dñamur fidei veſtre: qz fide ſtatī. **E**t les enī vobis ſum; in q̄ vos ſtare agnoſcimus quaſi prelatū ſe fratrib; eē neſciebat cū diceret. facti ſum; vt puuli i medio veſtrū ⁊ rurſū. **H**os autē ſerui veſtri p̄ xpm. **S**z cū culpā q̄ corrigi debuiffet inuenit illi eo magiſtrū ſe eſſe reſcoluit dicens. **Q**uid vultis i virga veniā ad vos. **S**um; itaq; loq; bñ regis cū is q̄ preeſt vitij; poti; q̄ fratrib; dñatur. **S**z cū delinquentes ſubditos p̄poſiti corrigūt reſtat. neceſſe eſt vt ſollis attendāt. quaten; p̄ diſcipline debirū culpas quidē iure p̄tatis feriāt: ſed p̄ humilitatis cuſtodia. equales ſeipſis fratrib; qui corrigunt agnoſcāt. **Q**uamuis plerūq; etiā dignū ē. vt eoſdē quos corrigim; tacita nobis cogitatione preferamus. **A**llorū nāq; p̄ nos vitia diſcipline vigore feriunt. in his vero q̄ ipſi comittim;. niſi verbi quidē ab aliq̄ inuectiōe laceramur. **T**āto ergo apd̄ dñm obligatores ſumus q̄to apud hoīes inulte peccam;. **D**iſciplina autē noſtra ſubditos diuino iudicio tāto libertiores reddit quāto hic eorū culpas ſine vindicta nō deſerit. **S**eruanda itaq; ē ⁊ in corde humilitas. ⁊ in ope diſciplina atq; inter hec ſollerter inuendū eſt ne dū imoderatus cuſtodis virtus humilitatis. ſoluant iura regiminis ⁊ dū ſulatus quiſq; plus ſe quā decet deſicit. ſubditorū vitam ſtringere ſub diſcipline vinculo non poſſit. **T**eneant ergo rectores exterius qd̄ pro aliorum vtilitate ſuſcipiunt. ſeruent interi; qd̄ de ſua eſtimatione pertimeſcunt. **S**ed tamen quibusdam ſignis decenter erumpētibus. eos apud ſe eſſe humiles etiā ſubiecti deprehendant. quatenus ⁊ in auctoritate eorū qd̄ formidēt videant. ⁊ humilitate qd̄ imitentur. agnoſcāt. **S**trudeāt igiſ ſine internuſione q̄ p̄ſunt vt eorū potētia q̄to magna exteri; cernit. tāto apd̄ eos interi; depreſſat ne cogitationē vincat ne i delectationē ſui animuz rapiat: ne iam ſub ſe mens eam. regere non poſſit cui ſe libidine doſ

riorum prouidentiam in inter-
norum pollicitudine:

Capitulum. VII.

Sed rector internorum curam in exte-
riorum occupatioe non minuens:
exteriorum prouidentiam in interno-
rum sollicitudine non relinques:
ne aut exterioribus deditus ab intimis cor-
ruat: aut solis interioribus occupatus: que
foris debet proximis non impendat. **S**e-
pe namque nonnulli uelut obliui quod fratris
bus animarum causa prelati sunt toto cor-
dis animum secularibus curis inseruunt.
Has cum assunt se agere exultant ad has
etiam cum defunt diebus ac noctibus co-
gitatiois turbide estibus anhelant. **C**um
que ab his cessante forsita oportunitate que
ti sunt: ipsa ueteris sua quiete fatigant:
Soluptate namque cecent: si actioibus de-
primunt: labore deputant si in terrenis ne-
gocijs non laborant. **S**icut fit ut dum se uige-
re mundanis tumultibus gaudet interna:
que docere debuerat ignoret. **C**um sub-
lectorum quoque proculdubio uita torpescit:
quia cum proficere specialiter sibi appetit: in
exemplo eius qui prelati sunt quasi in ob-
staculo itineris offendit. **L**anguete enim
capite membra in cassum uigent: et in explo-
ratioe hostium frustra exercit: uelociter se-
quit: si ab ipso duce itineris errat. **N**ulla
subditorum mentes exhorratio subleuat: eo-
rumque culpas increpatio nulla castigat: quia
dum per animarum presulatum terrent exercet of-
fensum iudicis: a gregis custodia uacat cura
pastoris: et subiecti ueritatis lumen appre-
hendere nequeunt: quia dum pastorum sensus
terrena studia occupant: uento temptatio-
nis impulsus ecclesie oculos puluis cecat
Quo contra recte humani generis redem-
ptor: cum nos a uentris uocitate coperse-
ret dicens: **A**tendite autem uobis: ut non
grauenit corda uestra in crapula et ebrieta-
te: illico adiunxit: **N**ut in curis huius uite
Tibi pauore quoque protinus intente adij-
ciens: ne forte superueniat in nos repenti-
na dies illa. **C**uius aduentus etiam qualita-

tem denunciat dicens: **T**anquam laqueus est
ueniet super omnes qui sedent super faciem
orbis terre. **H**inc item dicit: **N**emo potest
duobus dominis seruire. **H**inc Paulus re-
ligiosorum mentes a mundi consortio conte-
stando ac potius conueniendo suspedit dis-
cens: **N**emo militans deo implicat se ne-
gocijs secularibus: ut ei placeat cui se pre-
bavit. **H**inc ecclesie rectoribus: et uacandi
studia precipit: et consulendi remedia ostendit
dicens: **S**ecularia igitur iudicia si ha-
bueritis: contemptibiles qui sunt in eccle-
sia illos constituite ad iudicandum: ut ipsi uis-
delicet dispensationibus terrenis inserui-
ant: quos dona spiritalia non exornant.
Ac si apertius dicat: **Q**uia penetrare in-
tima nequeat saltim necessaria foris operent
Hinc **M**oyses qui cum domino loquitur: **I**be-
tro alienigena reprehensione iudicat: quod
terrenis populorum negocijs stulto labore
deseruiat. **C**ui consilium moyses prebet: ut pre-
se alios ad iurgia dirimenda constituat: et
ipse liberius ad erudiendos populos spi-
ritualium archana cognoscat. **A** subiectis
que inferiora gerenda sunt: a rectoribus summa
cogitanda: ut scilicet oculum qui prouiden-
dis gressibus preminet: cura pulueris non
obscurat. **C**aput namque sublectorum sunt
cuncti qui presunt. **E**t ut recta pedes uale-
ant itinera carpere: hec proculdubio ca-
put debet ex alto prouidere: ne a prouectis
suis itinere pedes torpeant: cum curuata re-
ctitudine corporis caput sese ad terram des-
clinat. **Q**ua autem mente animarum presul:
honoris pastoralis inter ceteros utitur: si in
terrena negocia que reprehendere in aliis
is debuit: et ipse uersat. **Q**uod uidelicet
ex ira iuste retributiois per prophetam do-
minus minatur dicens: **E**t erit sicut popu-
lus: sic sacerdos. **S**acerdos quippe est ut
populus: quando ea agit: is qui spirituali
officio fungitur que illi nimirum faciunt: que
adhuc de studijs carnalibus iudicantur.
Quod cum magno scilicet dolore charita-
tis Hieremias propheta conspiciens: qua-
si sub destructione templi deplorat dicens
Quemodo obscuratum est aurum: mutatus

terior. Inter hec itaq; metuendū semper est et vigilanter intueđum: ne dum cura ab eis exterior agitur: ab interna intentio ne mergantur. Plerūq; enim vt predicti: mus corda rectorū: dum temporali sollicitudini incaute deseruiūt: ab intimo amore refrigerāt: et foras fusi obliuisci nō meruūt: quia animarū regimina susceperūt. Sollicitudo ergo que subditis exterius impendit: sub certa necesse est mēsurā tenetur. Unde bene ad Ezechielē dicitur Sacerdotes caput suū non radent: neq; comā nutriēt: sed tondeutes attundeāt capita sua. Sacerdotes namq; iure vocati sunt: qui vt sacrū ducatum prebeant: fidelibus p̄sint. Capilli vero in capite exteriores sunt cogitatōes in mente. Qui dum super cerebrū insensibiliter oriuntur curas presentis vite exprimūt: que ex sensu negligentis: quia importune aliquādo prodeūt: quasi nobis non sentiētibus procedunt. Quia igit̄ cuncti qui presunt habere quidem sollicitudines exteriores debent: nec tamen eis vehementer incubere. Sacerdotes recte et caput prohibētur radere: et comā nutrire: vt cogitatōes carnis de vita subditorum: nec a se funditus amputēt: nec rursus ad crescendū nimis relaxent. Ubi et bene dicit: Tondeutes tondeāt capita sua: vt videlicet cure temporalis sollicitudines: et quantū necesse est prouideant: et tamen refecent citius: ne immoderatus excrescāt. Dum igitur et per administratā exteriorē prouidentiam corporū vita protegit̄: et rursus per immoderatā cordis sollicitudinē intentio non impedit̄: capilli in capite sacerdotis et seruant vt cutem cooperiāt: et refecantur ne oculos claudāt.

Que esse debeat Rectori discretio: correctionis: dissimulationis: seruois: et mansuetudinis.

Capitulum, VIII.

Inter hec quoq; necesse est: vt rector solerter inuigilet: ne hūc cupido placēdi hominib; pulsset: ne cū studiose interiora penetret: cum prouide exteriora subministrat. se magis a subditis diligi: quā veritate querat: ne cū bonis actibus fultus: a mūdo videat alienus: hūc auctori reddat extraneū amor suus. Hostis namq; redemptoris est: qui per recta opa que facit eius vite ab ecclesia amari cōcupiscit: q; adulterine cogitatōis reus est: si placere puer sponse oculis appetit: per quem sponsus dona trāsmittit. Qui nimirū amor pprius: cū rectoris mētē ceperit aliquā inordinare ad molliciē: aliquā ad asperitatem rapit. Ex amore etenim suo mens rectoris in molliciē vertit̄: quia cū peccātes subditos respicit: ne erga hūc eorū dilectio torpeat: corripere nō presumat: nōnunq; vero et rata subditorū que increpare debuerat: adulatōibus demulcet. Quā bene per prophetā dicit: **U**e his qui psumūt puluillos sub oīm cubito manus: et faciūt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiēdas aīas Puluillos quippe sub oīm cubito manus ponere cadētes a sua rectitudie aīas: atq; in huius mūdi delectatiōe se reclinātes: blāda adulatōe refouere. Quasi em̄ puluillo cubitus vel ceruicalib; caput iacentis eripit̄: cū correptiōis duricia peccanti subtrahit̄: eius mollicies fauoris adhibet vt in errore molliter iaceat: q; nulla asperitas cōtradictiōis pulsat. Sed hec retores qui semetipsos diligūt his pculdubio exhibent: a quibus se noceri posse in studio glorie tpalis timent. Quos nihil cōtra se valere p̄spiciūt: hos nimirū asperitate semp rigide inuectōis premūt. Quā clemēter admonēt: sed pastoral māfuetudis oblitū iure dñatōis terrēt. Quos recte per prophetā diuina vox increpat dicens: **H**os aut̄ cū austeritate impabitis eis et cū potētia: plus em̄ se suo auctore diligētes iactāter erga subiectos erigūt: nec quid agere debeāt: sed quid valeant attendūt. **N**ihil de subsequenti iudicio: metuū et

Secunde partis libri Pastoralis cure

improbe de temporalitate gloriantur. **N**ebet ut licet et illicita faciant. et subditorum nemo contradicat. Qui ergo et prava studet agere. et tamen ad hoc vult ceteros tacere ipse sibi met testis est: quia plus veritate se appetit diligere quam contra se non vult defendi. Nemo quippe est qui ita vivat: ut aliquatenus non deliquat. Ille ergo seipso amplius veritatem desiderat amari. quam sibi a nullo vult contra veritatem parci. Hinc etenim Petrus in increpatione Pauli libenter accepit. Hinc David corzeationem subditi humiliter audiuit: quia et rectores boni dum privato diligere amore se nesciunt. libere puritatis verbum a subditis obsequium humilitatis credunt. Sed inter hac necesse est ut cura regimini tam moderamine arte temperet. quatenus subditorum mens cum quedam recte sentire potuerit. sic in vocis libertate prodeat. Hinc dicitur inter superbiam non erumpat ne dum fortasse immoderatus. lingue eis libertas conceditur: vite ab his humilitas amittat. Sciendum quoque est quod oportet ut rectores boni placere hominibus appetant scilicet ut sue estimationis dulcedine: primum in affectu veritatis trahant non ut se amari desideret sed ut dilectionem suam quasi quandam viam faciant per quam corda audientium ad amoris conditoris sui introducant. Difficile quippe est ut quilibet recte denunciatus predicator qui non diligit libenter audiat. Debet ergo qui preesse et studere se diligit: quatenus possit audiri: et tamen amoris suus per semetipsum non querere ne inveniatur ei cui ferre officium cernit occulta cogitationis tyrannide resultare. Ad bene Paulus in sinuat cum sui nobis studij occulta manifestat. dicens. Sicut et ego per omnia omnibus placeo. Qui tamen rursus dicit. Ego si adhuc hominibus placerem: Christi servus non essem. Placet ergo Paulus et non placet quia in eo quod placere appetit. non se sed per se hominibus placere veritatem querit. **Q**uod scire sollicitus rector debet: quia plerumque vitia virtutes se esse mentimur. **Cap. IX.**

Sic etiam rector debet quod plerumque vitia virtutes se esse mentimur. nam sepe sub parsimonia nomine. se tenacia palliat: contra se effusio sub appellacione largitatis occultat. Sepe inordinata remissio pietatis credit et effrenata ira spiritualis zeli virtutis efficaciam: atque agendi tarditas gravitatis consilium putat. Unde necesse est ut rector animarum virtutes a vitiis vigilanter discernat. ne autem cor tenacia occupet: et par cum se videri in dispensationibus exultet: aut cum effusio quid impendit: largi se quasi miserando gloriatur aut remittendo quod ferre debuit. ad eterna supplicia subditos pertrahat: aut immaniter feriendo quod delinquitur ipse gravius delinquat: aut hic quod agi recte ac graviter potuit. immature preueniens leuiget. aut bone actionis meritum differendo ad deteriora permittat.

Quanta debeat esse diversitas artis predicationis.

Capitulum. X.

Sciendum quoque est. quod aliquando subditorum vitia prudenter dissimulanda sunt: quia quod dissimulante iudicanda. Aliqui et aperte cognita. mature toleranda. aliqui vero subtiliter occulta percutienda. aliqui leniter arguenda. aliqui autem vehementer increpanda. Nonnulla quippe ut diximus prudenter dissimulanda sunt: scilicet quia dissimulantur iudicanda: ut cum delinquentes et reprehendi se cognoscit et propter has quas ipse tacite tolerari spondet agere culpas erubescat se seque iudice puniat. quem sibi apud se rectoris patientia clementer excusat. quatenus dissimulatione bene iudeam dominus corripit. cum per prophetam dicit. Merita es et mei non es re cordata neque cogitasti in corde tuo quia ego sum tacens. et quasi non vident. Et dissimulavit ergo culpas et innotuit: quia contra peccantem tacuit. et hoc ipsum tamen quod tacuerit dixit. Nonnulla autem vel aperte

cognita mature tolerada sunt: cum vicia reprimuntur oportunitas congruit ut aperte corrigantur. Nam secta in mature vulnera: detertur in inferentur. Et nisi cum tempore medicamenta conueniant: constat. perculsubio quod medendi officium amittat. Sed cum subditis tempus ad correptionem querit sub ipso culpam potest dare patientia presulis exerceat. Unde bene per psalmistam dicitur. **Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.** In dorso quippe onera sustinemus. **Supra dorsum igitur sui peccatores fabricasse querit.** Ac si aperte dicat quos corrigere nequeo quasi super impositum onus porto. **Nulla autem sunt subtiliter occulta percutada ut quibusdam signis eripientibus. rector: insubditorum mente o quod clausum latet inueniat et interueniente correptionis articulo. ex minimis maiora cognoscat.** **In recte ad Ezechielem dicitur. Fili hominis fode parietem ubi moris dei non propheta subiugit.** Et cum profodisset parietem apparuit hostium. **Et dixit ad me Ingredere et vide abominaciones pessimas quas isti faciunt hic.** Et ingressus vidi. et ecce omnis similitudo reptilium et animalium ab hominatio. et vniuersa ydola domus israel depicta erant in pariete. **Per Ezechielem quippe propositorum persona signat: per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis aperire.** **Quae cum profodisset. aperuit ostium: quod cum cordis duritia vel studiosis perorationibus. vel maturis correptionibus scindit. quasi quedam ianua ostendit ex qua omnia in eo qui corripit. cogitationum interiora videantur. unde et bene illic sequitur.** **Ingredere et inde abominaciones pessimas quas isti faciunt hic.** Quasi ingredit ut abominaciones aspiciat: quod discussas quibusdam signis. exterius appareribus ita corda subditorum penetrat. ut cum cetera ei que illi late cogitant. innotescant. **Unde et subdit. Et ingressus vidi: et ecce omnis similitudo reptilium et animalium ab hominatio.** In reptilibus cogitationes omnino terrene signantur: in animalibus vero tam quidem altitudinula a terra suspensa. sed adhuc terre

ne mercedis premia requireres. Nam reptilia toto ex corpore terre inheret. **Imilia autem mole corporis a terra suspensa sunt: appetitu tamen gulae ad terram semper inclinant.** Reptilia itaque sunt intra parietem. quando cogitationes voluunt in mente. que a terrenis desiderijs nunquam leuantur. **Animalia quoque sunt intra parietem quoniam et si qua iam iusta. si qua honesta cogitantur. appetendis tamen lucris temporalibus honoribusque deseruiunt.** **Et per semet ipsa quidem tam quasi a terra suspensa sunt sed adhuc per ambitum quasi per gulae desiderium sese ad terra submittant. unde et bene subditur. Vniuersa ydola domus israel depicta erant in pariete. Scriptum quippe est. Et auaricia que est ydolorum seruus.** **Recte ergo post animalia ydola describuntur: quoniam et si honesta actione. nonnulli quasi a terra se erigunt ambitione tamen in honesta semetipso ad terram deponunt.** **Bene autem dicitur depicta erant quod dum exterius rerum intrinsecus species attrahunt quasi in corde depingitur. quicquid fictis imaginibus deliberando cogitant.** **Notandum itaque est quod prius foras in pariete. ac deinde ostium cernitur: et tunc demum occulta ab hominatio demonstratur. quoniam nimirum vniuersi cuiusque peccati prius signa forassec. deinde ianua aperte iniquitatis ostendit: et tunc demum omne malum quod intus latet aperitur.** **Nonnulla autem sunt leniter arguenda nam cum non malicia sed sola ignorantia vel infirmitate delinquit. profecto necesse est ut magno moderamine delicti ipsa correptionem petat. Cuncti quippe quousque in hac mortali carne subsistimus. corruptionis nostre infirmitatibus subiaccemus.** **In se ergo debet quisque colligere. qualiter aliter hinc oporteat imbecillitati misereri. ne contra infirmitatem proximi. si ad increpationis vocem seruentius rapitur. oblitus sui esse videatur.** **Unde bene Paulus admonet: dicens. Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis considerans tempus ne et tu teus**

postmodū inter se et auditores suos fortes
munitionē tenent: ne tunc ad vindictam
desistunt si nunc fuerint in correctio-
nem dissoluti. Sed inter hec sciendū est.
quia dum ad increpationē se mens docto-
ris exasperat. difficile valde est vt non ali-
quando et ad aliquid qđ dicere nō debet
erumpat. Et plerūq; contingit vt dū cul-
pa subditorū cum magna inuectione cor-
ripitur: magistri lingua vsq; ad excessus
verba pertrahatur. Cūq; increpatione imo-
derate accenditur corda delinquentiū in
desperatione deprimunt. Unde necesse ē
vt exasperatus rector cum subditorū men-
tem plus se qđ debuit percussisse conside-
rat. apud se semper ad penitentiā recurrat.
vt per lamenta ventam in conspectu veri-
tatis obtineat. ex eo etiam qđ per zeli ei-
studium peccat. **Q**đ figurate dominus p-
moysen precipit dicens. Si quis abierit
cum amico suo simpliciter in siluam ad li-
gna cedenda et lignū securis effugerit
manu ferrūq; lapsum de manubrio amici
eius percussit et occiderit. hic ad vnā su-
pradictarum vrbū fugiet. et viuet ne for-
te proximus eius culus effusus est sangui-
nis. uolozis stimulo persequatur et appre-
hendat eum et percussit animā eius. Ad
siluam quippe cum amico imus: quotiēs
ad inuenda subditorū delicta quertimur
Et simpliciter ligna succidimus cum de-
linquentiū vitia pia intentione rescamus.
Sed securis manū fugit cum sese increpa-
tio plus qđ necesse est in asperitate pertra-
hit ferrūq; de manubrio profilit. cum de
cozeptione sermo durior excedit. Et ami-
cum percussit et occidit. quia auditorem su-
um prolata contumelia a spiritu dilectio-
nis interficit. Corrupti namq; mens repē-
te ad odium proripit si hanc imoderata in-
crepatione plus qđ debuit addicit. Sed his
qui incaute lingua percussit. et proximum
extinguit: ad tres necesse est vrbes fugiat
vt in vna earū defensio viuatur. quia si ad
penitentie lamēta cōuersus. imunitate sa-
cramenti sub spe. fide. et charitate abscon-
ditur. reus perpetrati homicidij nō tene-

tur. Eumq; proximus extincti cum inue-
nerit non occidit: quia cum districtus ius-
dex venerit: qui sese nobis per nature no-
stre consortiū iunxit. ab eo pculdubio cul-
pe reatum nō reperit: quem sub eius ves-
tia. spes. fides. et charitas abscondit.

Q sacri precepta eloquij cū
timore et amore sint quotidie
meditanda.

Cap. XI.

Sed omne hoc rite a rectore agi-
tur. si superne formidinis et di-
lectiois spiritu afflatus sit ut lo-
se quotidie sacri eloquij prece-
pta meditetur. In eo vim solitudinis
et erga celestem vitā prouide circumspec-
tionis quā humane cōuersionis vsus
definenter destruit. diuine admonitionis
verba restaurent. et qui ad vetustate vite
per societate seculariū ducitur. ad amorē
semper spiritualis patrie cōpunctionis as-
piratione renouetur. Valde namq; inter
humana verba cor defluit. Cūq; indubi-
tante constet. qđ ex ternis occupationuz
tumultibus impulsus a semetipso coruz
at studere incessabiliter debet vt per eru-
ditionis studium resurgat. Hunc est enim
qđ prelatum gregi discipulū Paulus ad-
monet: dicens. Dum venio attende lecti-
oni. Hinc David ait. Quomodo dilexi
leges tua domine tota die meditatio mea
est. Hinc Moysi dominus deportanda ar-
cha precepit: dicens. Facies quatuor cir-
culos aureos. quos pones per quatuor ar-
che angulos. Faciesq; vectes de lignis se-
thim. et operies auro: inducesq; per circu-
los qui sunt in arche lateribus vt portet
in eis: qui semp erunt in circulis. nec vn-
quam extrahent ab eis. Quid per archā
nisi sancta ecclesia figuratur? Cui quatuor
circuli aurei per quatuor angulos iun-
bentur adiungit: quia in eo quod per qua-
tuor partes mundi dilatata tendit. pcul-

dubio quatuor sancti euāgelij libris acci-
cta predicat. **V**ectesq; de lignis sethim fi-
unt: qui eisdē ad portandū circulis inserū-
tur: quia fortes perseveratēq; doctores:
velut impubilia ligna querendi sunt: q̄
instructiōi sacrorū voluminū semper inbe-
rentes sancte ecclesie vnitatē denunciet:
z quasi intromissis circulis archā pezzēt.
Vectibus quippe archas portare est: bo-
nis doctoribus sanctā ecclesiā ad erudiē-
das infidelū mentes predicādo deducere
Qui auro quoq; iubentē operiri: vt cū ser-
mone alios insonāt: ipsi etiam vite splen-
dore fulgeant. **D**e quibus apte subditur
Qui semp erūt in circulis nec vnq̄ extra
hēt ab eis: qz nimirū necesse est: vt qui
ad officiū predicatiōis excubāt a sacre le-
ctōis studio non recedant. **A**d hoc nāq;
vectes esse in circulis semp iubent: vt cū
portari archam oportunitas erigit: de in-
tromittēdis vectibus portandi tarditas
nulla generet: quia videlicet cū spiritale
aliquid a subditis a pastore inquiri igno-
miniosum valde est: si tūc querat discere:
cū questionē debet enodare. **S**ed circū-
lis vectes inhereāt: vt doctores semp in
suis cordibus eloquia sacra meditāt: s te-
stamenti archā sine mora eleuent: si quic-
quid necesse est protinus docent. **U**nde
bene primus pastor ecclesie pastores cete-
ros admonet dicēs: **P**arati sp̄ ad satisfā-
ctionē om̄i p̄scētī vos rationē: de ea que
in vobis est spe. **N**e si aperte dicat: vt ad
portandā archā mora nulla prepediat ve-
ctes a circulis nunq̄ recedant.

Explicit secunda pars.

Incipit tertia pars: demon-
strans qualiter bonus pastor
subditos suos docere debeat:
et admonere.

Quō vnā eadēq; cūctis ex-
hortatio p̄gruat: cū collecta enu-
meratiōe diuersitatū quib⁹ ali-
ter aliterq; singuli admonendi

Capitulum. I.

Quia igit qualis esse debeat
pastor ostendimus: nūc qua-
liter doceat: dem ostremus:
vt em̄ longe añ nos reuerē:
De memorie **H**egorū nazā-
zen⁹ edocuit: nō vnā eadēq; cūctis exhor-
tatio cōgruit: qz nec cūctos par morū qua-
litas astringit. **S**epe nāq; al. js officit: q̄
alija profunt: qz z plerūq; herbe que bec
aīalia nutriūt: alia occidūt: z leuis sibilus
equus mitiga: catulos instiga: z medi-
camentū qd̄ hunc morbā imminuit alteri
vires iūgit: z panis qui vitā fortitū robo-
rāt: paruulorū necat. **P**ro qualitate igit
audientiū formari debet sermo doctōis:
vt z sua singulis p̄gruat: z tū a cōis edifi-
catiōis arte nunq̄ recedat. **Q**uid em̄ sūt
intēte mētes auditorū: nisi vt ita dixerit q̄
dā in cybara tensiones stricte cordarū:
quas tangēdi artifex vt nō sibi metip̄i dis-
simile cāticū faciat: dissimiliter pulsar. **E**t
iccirco corde consonā modulationē red-
dūt: qz vno quidē pietros sed nō vno im-
pulsu feriunt: vnde z doctōz quūq; vt in
vnā cūctos virtute charitatis edificat: ex
vnā doctrina nō eadēq; exhortatiōe tan-
gere corda audientiū debet. **A**lter nāq;
viri: aliter admonēde sunt senes: aliter
iuuenes: aliter senes: aliter inopes: aliter
locupletes: aliter letialiter tristes: aliter
subditi: aliter plati: aliter serui: aliter vni
aliter hui⁹ mūdi sapīetes: aliter ebetes:
aliter impudētes: aliter verecūdi: aliter p-
terui: aliter pusillanimes: aliter impacīes:
res: aliter paciētes: aliter beniuoli: aliter
inuidi: aliter simplices: aliter impij: aliter
incolumes: aliter egri: aliter qui flagella
metuūt: z p̄pterea innoctēt viuūt. **A**l-
ter qui sic in iniquitate duruerūt: vt nec per
flagella corrigant. **A**lter nimis taciti: ali-
ter multiloquio vacātes. **A**lter pigri: ali-
ter precipites. **A**lter māseri: aliter irā-
cūdi. **A**lter humiles: aliter elati. **A**lter
pertinaces: aliter in cōstantes. **A**lter gus-
le dedit: aliter abstinētes. **A**lter qui sua
misericozditē tribuūt. **A**lter qui aliens

Beati Gregorius pape Cap. I II III

rapere contendit. **A**lter que nec aliena appetunt nec sua largiunt. **A**lter qui et ea que habent tribuunt sua. et aliena rapere non desistunt. **A**lter diuicordes. **A**lter pacati. **A**lter seminatres iurgia. **A**lter pacifici. **A**lter admonendi sunt qui sacre legis verba non recte intelligunt. **A**lter qui quidem recte intelligunt sed humiliter non loquuntur. **A**lter qui cum predicare digne valeant. per humilitate nimia formidant. **A**lter quos a predicatio impedito vel eras prohibet. et tamen precipitatio impellit. **A**lter qui in hoc quod ipaliter appetit prosperatur. **A**lter qui quidem que mundi sunt percipiscunt sed tamen aduersitatis labore fatigantur. **A**lter coniugis obligati. **A**lter a coniugii nexibus liberi. **A**lter ammixtione carnis experti. **A**lter ignozantes. **A**lter qui peccata deplorat operum. **A**lter qui cogitationum. **A**lter qui commissa plangunt nec tamen deserunt. **A**lter qui deserunt nec tamen plangunt. **A**lter qui illicita que faciunt etiam laudant. **A**lter qui accusant prava nec tamen deuitant. **A**lter qui repetunt concupiscentia superant. atque aliter qui in culpa et filio ligantur. **A**lter qui licet minima crebro tamen illicita faciunt. atque aliter qui se a puis custodiunt: sed aliquando in grauib' demergunt. **A**lter qui bona nec inchoant. **A**lter qui inchoata minime consumant. **A**lter qui mala occulte agunt et bona publice. **A**lter qui bona que faciunt abscondunt. et tamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt.

De diuersi admonitionis modi de singulis sint ponendi: et de differenti modo admonendi viros atque mulieres. Cap. I.

Sed quid utilitatis est quod cuncta hec enumeratione collecta transcurrunt? si non etiam admonitionis modos per singula quanta possumus breuitate pandamus. **A**lter igitur sunt viri atque aliter femine. quia illis graua istis vero iniungenda sunt leuioza:

ut illos magna exercendo. istas autem lenia demulcendo couertant.

De diuerso modo admonendi iuuenes atque senes. Cap. II.

Alter iuuenes atque aliter senes quia illos plerumque seueritas admonitionis ad prouectum dirigit. istos vero ad meliora opera deprecatio blanda componit. **S**criptum quippe est. seniore ne increpaueris sed obsecra ut patrem.

De diuerso modo admonendi inopes atque locupletes. Cap. III.

Alter admonendi sunt inopes. atque aliter locupletes: illis namque offerre consolacionis solatium contra tribulationem. istis vero inferre metum contra elationem debemus. **I**nopis quippe a domino per prophetam dicitur. **N**oli timere quia non confunderis. **C**ui non longe post blandies dicit. **P**aupercula tempestate conuulsa. **R**ursumque hanc consolatur dicens. **P**robam te in camino paupertatis. **E**t contra **P**aulum discipulo de diuitibus dicit. **D**iuitibus huius seculi precipere non super sapere. neque sperare in incerto diuitiarum suarum. **U**bi notandum est valde quod humilitatis doctor memoriam diuitum faciens. non ait roga sed precipere. quia et si impendenda est pietas infirmitati. honor tamen non debet elatari. **T**alibus ergo rectus est quod dicit tanto rectius iubet quantum et in rebus transitorijs altitudine cogitationis intumescunt. **D**e his in euangelio dominus dicit. **N**e vobis diuitibus qui habetis consolacionem vestram. **Q**uia enim que sunt eterna gaudia. ne sciunt. ex presentis vite habundantia consolantur. **O**fferenda est ergo eis consolatio quos caminus paupertatis excoquit atque illis inferendus est timor quos consolatio glorie temporalis extollit: ut et illi discant quod diuitias quas non conspiciunt possidebunt et isti cognoscant quia eas quas concupiscunt

Tertie partis libri Pastoralis cure

tenere nequaquam possunt. plerumque tamen per sonarum ordine permutat qualitas morum. Vt si diues humilis sit pauper elatus. unde mox predicantis lingua cum audientis vita debet componi. ut tanto districtius in paupere elatione feriat: quanto euz nec illa paupertas inclinat. Et tanto leuius humilitate diuitum demulceat: quanto eos nec habundantia que subleuat exaltat.

Nonnunquam tamen etiam superbus diues exhortationis blandimento placidus est: quia et plerumque dura vulnera per leuia fomenta mollescunt. et furor insanorum sepe ad salutem medico blandiente reducitur. Cumque eis in dulcedine descenditur. languor insanie mitigatur. Neque enim negligenter intuentum est. quod cum saulem spiritus aduersus inuaderet. apprehensa Dauid cythara. eius vesania se debat ac temperabat. Quod enim per Saulem nisi elatio potentium et quid per eandem innuitur nisi humilis vita sanctorum. Cum ergo Saul ab immundo spiritu arripit. Dauid canente. eius vesania mitigatur: quia cum sensus potentium. per elationem in furorem vertitur. Dignum est ut ad salutem. mens quasi dulcedine cythare. locutionis nostre tranquillitate reuocet. Aliquando autem cum huius sensu potenti potentes arguunt. prius per quasdam similitudines velut de alieno negotio requirendi sunt. et eorum rectam sententiam quasi in alterum persulerint. tunc modis congruentibus de proprio reatu feriendi sunt. ut mens temporali potentia tumida. contra corripentem nequaquam se erigat que suo humore iudicio superbie ceruices caleat. et in nulla sui defensione se exerceat. quem sententia proprio oris ligat. Hinc est enim quod Hatan propheta arguere regem venerat. et quasi de causa pauperis contra diuitem iudicium que rebat. ut prius rex sententiam diceret. et reatum suum postmodum audiret quatenus nequaquam iusticie contra diceret quod in se ipse protulisset. Vir itaque sanctus et peccatorum considerans et regem miro ordine audacem reum prius per confessionem ligare studuit: et postmodum per infectionem secare. Cetera

uit paululum que quesuit sed percussit re: penne que tenuit. Pigrinus enim fortasse incideret. si ab ipso sermonis exordio aperte culpam ferire voluisset. Sed premissa similitudine eam que occultabat eracuit in crepatione. Ad egrum medicus venerat. se canduz vulnus videbat. sed de patientia egrum dubitabat. Abcondit igitur ferrum medicinale subuele et educit subito fixit in vulnere. ut secante gladium sentiret eger anteque cerneret. ne si ante cerneret sentire recusaret.

De diuerso modo admonendi letos atque tristes

Capitulum. III.

Aliiter admonendi sunt leti atque tristes. Letis videlicet inferenda sunt tristitia que fecuntur ex supplicio: tristibus vero inferenda sunt leta. que promittuntur ex regno. Discant leti ex animarum asperitate quod timeant. audiant tristes premiorum gaudia. de quibus presumant. Illis quippe dicitur. ve vobis qui ridetis nunc. quoniam iam flebitis. Isti vero eodem magistro audiunt dicente. iterum videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Nonnulli autem leti vel tristes non rebus sunt. sed conspersioibus existunt quibus profecto intimandum est. quod quedam vitia quibusdam conspersioibus iuxta sunt. Habent enim leti ex propinquo luxuriam tristes vero iram. vnde necesse est ut non solum quisque consideret quod ex conspersioibus ne sustinet sed etiam quod ex vitio ad deterius per verget. ne dum nequaquam pugnat contra hoc quod tollerat: ei quoque a quo se liberum estimat vitio succubat.

De diuerso modo admonendi subditos atque prelatos.

Capitulum. V.

Alter admonendi sunt subditi atq; aliter prelati. Illos ne subiectio coterat. Illos ne loc' superior extollat. Illi ne minus que lubent' impleat. Isti ne plus iusto iubeant que non compleant. Illi ut humiliter subiaceant. isti ut temperanter presint. Nam q; intelligi & figuratiter potest illis dicit. filij obedite parentibus vestris in domino istis precipitur. Et patres nolite ad iracundia' prouocare filios vestros. Illi discant q'no ante occulti arbitri oculos sua interiora componant. Isti quomodo etiaz commissis sibi exempla bene viuendi exterius prebeant. Scire etenim prelati debent quia si puerfa vnq; perpetrant. tot mortibus digni sunt. quot ad subditos suos pditionis exempla transmittunt. Unde ne cesse est ut tanto se cautius a culpa custodiant. quanto per praua que faciunt. non solum moriuntur. sed aliqui animaru' rei sunt quas prauis exemplis destruxerunt. Unde admonendi sunt illi ne districtus puniatur sed si absoluti reperiri nequeunt saltē de se. isti ne de subditoru' erratibus iudicē tur etiā si se iam de se securos inueniunt.

Illi ut tanto circa se sollicitius inuuant. quanto eos aliena cura non implicat. isti vero ut sic alioru' curas expleant quatenus & suas agere non desistant & sic in propria sollicitudine ferueant. ut a commissoru' custodia minime torpescant. Illi enim sibimet vacanti dicitur. Uade ad formicā o piger & considera vias eius: & discere ab ea sapientiam. Iste autē terribiliter admonet cum dicitur. Filii mihi si spopoder' p amico tuo defixisti apud extraneū manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui. & captus p prius sermonibus. Spodere nāq; p amico est. alienā animā in periculo sue conuersionis accipere. Et apud extraneū manus defigitur qz apud est sollicitudinis q ante deerat mens ligat. Verbis vero oris sui illa queat' est. ac propriis sermonibus capere. qz dū commissis sibi cogitur bona dicere. ipsum prius necesse ē que dixerit eius reddere. Illa queat' igitur verbis oris sui.

dum ratione exigente constringit. ne eius vita ad aliquid aliud q' qd' admonet relaxetur. Unde apud districtū iudicē cogit tāta in opere exoluere. quanta eum constat alijs voce precepisse. vbi & bene mox exhortatio subditur ut dicitur in puerbijs. Fac ergo qd' dico illi mi & temetipsum libera. quia in manus proximi tui incidisti. Discurrere festina suscita amicum tuum ne deris somnū oculis tuis nec dormitet palpebre tue. Quisquis enim ad viuendū alijs in exemplū preponit. nō solum ut ipse vigilat: sed etiā amicum suscitet admonetur. Et nāq; vigilare bene viuendo non sufficit. si non & illum cui preest a peccati corpore disungit. Bene autē dicit ne deris somnū oculis tuis nec dormitent palpebre tue. Somnū quippe oculis dare est intentione cessante subditoru' curam omnino negligere. Palpebre vero dormitacum cogitationes nostre ea que in subditis arguenda cognoscunt pigredine deprimente dissimulant. Plene enim dormire est. commissoru' acta nescire nec corrigere. non autem dormire sed dormitare est. que quidem reprehendenda sunt cognoscere sed tamen propter mentis tedium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitatio vero oculus ad plerissimū somnum ducitur quia dum plerumq; qui preest malum quod cognoscit non refecat. ab hoc quādoq; negligentie sue merito puenit. ut qd' a subiectis delinquitur non cognoscat. Admonendi sunt itaq; qui presunt ut per circūspectōis studium pugiles intus & in circuitu oculos habeāt celi animalia fieri ostendāt. Osten sa quippe celi animalia in circuitu & itus oculis plena habent & sic describunt. Dignū quippe ē ut cūcti q' presunt atq; in circuitu oculos habeāt q' tenent & eterno iudicij in semetipsis placere studeāt. & exempla vite exterius prebentes. ea etiā que in alijs sunt corrigenda deprehendant. Admonendi sunt subditi. ne prepositorum suorum vitam temere iudicent. si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vidēt. ne vnde res

Tertie partis libri Pastoralis cure

ete mala redarguit: inde per elatiois impulsu in profundiora mergant. Admonedi sunt ne cum culpas prepositorum considerant: pro eos audaciores fiant: sed si quae valde sunt eorum prava opera sic apud semet ipsos iudicent: ut tamen diuino timore compositi: ferre sub eis reuerentia non recusent. **Q**uid melius ostendimus: si David factum ad medium deducam? Saul quippe persecutor eius cum ad purgandum ventrem spelunca fuisset ingressus: illic cum viris suis David inerat: qui iam tam longo tempore persecutiois eius mala tolerabat. **C**um eum viri sui ad feriendum Saul accenderent: fremitus eos responsionibus: quod manu mittere in christum domini non deberet. Qui tamen occulte surrexit: et oram clamidis eius abscedit. **Q**uid enim per Saul nisi mali rectores quod per David: nisi boni subditi designantur. Saul igitur ventrem purgare est prauos prepositos conceptam in corde malicia usque ad opera miseri odoris exte dera: et cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. **Q**uod tamen David ferire metu: quod pro subditorum mentes ab omni se peste obrectationis abstinentes prepositorum vitia nullo lingue gladio percussit: etiam cum de imperfectioe reprehendunt. Qui enim quado ab infirmitate sese abstinere vix possunt: ut extrema quedam atque exteriora prepositorum mala: sed tamen humiliter loquantur: quasi oram clamidis silenter incidunt: quia videlicet dum prelate dignitati saltem innoxie et latebre derogant: quasi regis superpositi vestem secant. Sed tamen ad semet ipsos redeunt se vehemensissime vel de tenuissimo verbi laceratione reprehendunt. **U**nde bene illic et scriptum est. **P**ost hec percussit David cor suum: eo quod abscedisset ora clamidis Saul. **F**acta quippe prepositorum oris gladio ferienda non sunt: etiam cum recte reprehendenda iudicant. **S**i quando vero contra eos vel in minimis lingua labitur: necesse est ut per afflictionem penitentiae tor premat: quatenus ad seipsum redeat: et cum prepositae potestati deliquit eius contra se iudicium: a quo sibi prelata est perhor-

rescat. **N**am cum in prepositis delinquimus et ordinatioi que eos nobis preiulibus obuiamus vnde **M**oyles quoque cum contra se et **A**aron conueneri populum cognouisset ait: **N**os enim quid sumus? **H**ec contra nos est murmur vestrum: sed contra deum.

De diuerso modo admonendi seruos atque dominos:

Capitulum. VI.

Alter admonedi sunt serui: atque aliter domini. **S**erui scilicet ut in se semper humilitate conditionis aspiciant. **D**omi vero ut nature sue qua equaliter sunt cum seruis conditionis memoria non amittant. **S**erui admonedi sunt: ne dominos despiciant: ne deum offendant si ordinatioi illius superbi deo contradicunt. **D**omi quoque admonedi sunt: quia pro dominum demerere suo superbiunt: si eos quos per conditionem tenent subditos: equales sibi per nature concordiam non agnoscunt. **I**sti admonedi sunt: ut sciatur se seruos esse se dominorum. **I**lli admonendi sunt: ut cognoscant se co-seruos esse seruorum. **I**is namque dicitur seruus obedite dominis carnalibus. **E**t rursum: **Q**uicunque sunt sub iugo seruitutis dominos suos omni honore dignus arbitrentur. **I**llis autem dicitur et vos domini eadem facite illis remittentes minas: sciatis quod et illorum et vestrum dominus est in celis.

De diuerso modo admonendi sapientes atque hebetes:

Capitulum. VII.

Alter admonedi sunt sapientes huius seculi: atque aliter hebetes. **S**apientes quippe admonendi sunt: ut sciatur amittere que sciunt: hebetes quoque admonedi sunt: ut appetant scire que nesciunt. **I**n illis hoc primum destruendum est quod se sapientes arbitrantur. **I**n istis iam edificandum est: quicquid de sapientia superna cognoscitur: quod dum minime superbiunt: quasi ad suscipiendum edificium corda parauerunt. **C**um illis laborandum est ut sapientius stulti fiant: stulti autem sapientius desistant: et as-

pleniē dei stulticiā discāt. **I**stis vero pre
dicandū est: vt ab ea que putat stulticia:
ad verā sapientiā vicinius transeat. **I**llis
namq; dicit: si quis videt inter vos sapi
ens esse in hoc seculo stultus fiat vt sit sa
piens. **I**stis vero dicit: Non multi sapiē
tes scdm carnē ⁊ rursum: que stulta sunt
mūdi elegit deus: vt cōfundat sapiētes:
illos plerūq; ratiocinandiōis argumenta:
istos nōnunq; melius q̄ exempla conuer
tūt. **I**llis nōnunq; prodest vt in suis alle
gatiōibus victi iaceāt. **I**stis vero aliqua
do sufficit: vt laudabilia alioꝝ facta agno
scāt. **A**nde magister egregius sapientib;
⁊ insipiētibus debitor cū hebreozū quos
dam sapiētes: quosdā vero etiā tardiores
admoneret. **I**llis de cōpletione testamen
ti veteris: loquēs eoz sapientiā: argumē
to superauit dicēs: Quod em̄ antiqua ē ⁊
senescit: prope interiū est. **C**um vero so
lis exemplis quosdā trahendos ad se cer
neret in eadē epistola adūxit. **S**ancti lu
dibria ⁊ verbera experti: insuper ⁊ vincu
la ⁊ carceres: lapidati sunt: seculi sunt: tem
ptati sunt: in occisiōe gladii mortui sunt:
⁊ rursus memōtote p̄positoz vestrozū: q̄
vobis locuti sunt verbū dei: quoz intuen
tes exitū conuersatiōis imitāmini fidem:
quaten⁹ ⁊ illos victrix ratio frangeret: et
istos ad maiora cōcendere imitatio blan
da suaderet.

**De diuerso modo admonen
di impudētes: atq; verecūdos:**

Capitulum. VIII.

Alter admonēdi sunt impudē
tes: atq; aliter verecūdi. **I**llos
nāq; ab impudentie vicio non
nisi increpatio dura compescit:
Istos autem plerūq; ad melius exhortatio
modesta cōponit. **I**lli se delinquere nesci
unt: nisi etiā a plurib; increpent istis ple
rūq; ad conuersionē sufficit q̄ eis doctor
mala sua saltē leniter ad memoriā reducit
Istos autē melius corripit: qui inuchēdo
reprehendit: istis autē maior p̄uctus ad
ducit: si hoc qd̄ in eis reprehendit: quasi

ex latere tangat. **I**mpudentē quispe in
deoz plebē: domin⁹ aperte increpās ait:
Frons mulieris meretricis facta est tibi:
noluisti erubescere. **E**t rursus verecūdā
tē refouet dicens: **C**onfusiōis adolescētie
tue obliuisceris: et obprobriū viduitatis
tue nō recordaberis: qd̄ diaboli tui qui se
cit te. **I**mpudēter quoq; delinquētes ga
lathas aperte **P**aulus increpat dicens:
O insensati galathe: q̄s vos fascinauit:
Et rurū. **S**ic stulti estis vt cū spū ceperi
tis: nūc in carne cōsumamini. **C**ulpas ve
ro verecundantiū quasi cōpatiens repre
hendit dicēs: **S**auisus sum in dño vebē
mēter: quoniā tandem aliquādo resozū
stis p̄ me sentire: sicut ⁊ sentiebaris: occu
pati em̄ eratis: vt ⁊ illoꝝ culpas incre
tio dura detegeret: ⁊ hoz negligentia ser
mo mollior velaret.

**De diuerso modo admonen
di pteruos: atq; pusillanimes:**
Capitulum. IX.

Alter admonēdi sunt proterui
atq; aliter pusillanimes: illi est
dū valde de se presumūt: expro
bādo ceteros dedignant. **I**sti
autē dum hūilis sūt infirmitatis sue cōscij:
plerūq; in desperationē cadūt. **I**lli singu
lariter sūma estimāt cuncta que agūt **I**sti
despecta vebemēter putāt esse que faciūt
⁊ lectico in desperatiōe frangunt. **S**ubti
liter itaq; ab arguēte discutēda sunt ope
ra pteruoz. vt in quo sibi placēt ostendat
qz deo displicēt. **T**unc em̄ pteruos me
lius corripimus: cū ea que bene egisse se
credūt: male acta mōstram⁹: vt vnde ade
pta gloria credit: inde vtilis cōfusio subse
quat. **N**ōnunq; vero cū se viciū proterui
minie perpetrare cognoscūt: cōpendios⁹
ad correctionē veniūt: si alteri⁹ culpe ma
nifestioris ⁊ ex latere req̄site improprio
sfundant: vt ex eo qd̄ defendere nequeūt
cognoscāt se improbe tenere qd̄ defendūt
vñ cū pterue **P**aulus corinthios aduer
sū se inuicē videret inflatos: vt ali⁹ **A**pol
lo: alius **P**auli: alius **C**epebe: alius **xpi**

nam vsq; ad arrogantia ducit: dum quia
ferre de spectione non potest: detegendo
semetipm in ostentatione gloriae. Unde scri
ptu est. Melior patiens est arrogare: quia
videlicet elegit paties quolibet mala per
peti: q; per ostentationis viciu bona sua oc
cultu cognosci. Et contra elegit arrogans
bona de se: vel falsa iactari: ne mala possit
vel minima perpeti. Quia igit cum pati
entia relinquit: etia bona reliqua que laz
gesta sunt destruitur: recte ab ihezechie
le esse in altare dei fossa perhibet: vt in ea
videlicet supposita holocausta seruetur.
Si enim in altari fossa no esset: omne quod
in eo sacrificiu reperiret: superuenies a
ura dispergeret. Quid vero accipim? per
altare dei nisi anima iusti: que quot bona
egerit: tot super se ante eius oculos sacri
ficia imponit. Quid aut altaris fossa ni
si bonoz patientia que du mentē aduersa
tolerando humiliat: quasi amore fouee hac
in imo posita demonstrat? Fossa igit in al
tari fiat: ne superpositu sacrificiu aura di
spergat: id est electoz mens patientia cu
stodiatur: ne comota veto impatientie: et hoc
quod bene operata est: amittat. Bene au
tem hec eade fossa vni? cubiti esse memo
rat: quia nimiru si patientia non deserit:
vnitatis mensura seruat. Unde et Paul
lus ait: Inuicē onera vestra portate: et sic
adimplebitis legem xpi. Rex quippe xpi
est charitas vnitatis qua soli perficiunt: q;
nec cum grauant: excedunt. Audiāt im
patientes quod scriptu est in prouerbis.
Melior est paties vtro fortis: et qui domi
nat anio suo expugnatoze vrbium. Minor
est eni victoria vrbium: quia extra sunt que
subigunt. Et alde aut maius est quod per
patientia vincitur: quia ipse a se animo su
perat: et semetipm sibi metipm subijcit: qua
do eum patientia intra se frenari compellit.
Audiāt patientes quod dilectis suis ve
ritas dicit. In patientia vestra possidebi
tis animas vestras. Sic enim conditi mi
rabiliter sumus: vt ratio animā: et anima
possideat corpus. Nus vero anime a cor
poris possessione repellit: si no prius ani

ma a ratione possideatur. Custodem igit
conditionis nostre: patientiam dominus
esse monstrauit: qui in ipsa nos possidere et
nosmetipos docuit. Quanta ergo sit im
patientie culpa cognoscimus: per qua et
hoc ipsum amittimus possidere quod su
mus. Audiant impatientes quod per Sa
lomonem rursus dicitur. Totum spiri
tum suu profert stultus: sapiens autē dif
fert et reseruat imposterum. Impatientia
quippe impellente agitur: vt totus foras
spiritus proferatur. Quem iccirco citius
perturbatio eiecit: quia nulla interius di
sciplina sapientie circumcludit. Sapiens
autem differt et reseruat imposterum. Re
sus enim in presenti se vlcisci non deside
rat: quia etiam tolerans parci optat: sed
tamen iuste vindicari: omnia extremo iudicio
non ignorat. Et contra admonen
di sunt patientes: ne in eo quod exterius
portant: interius doleant: ne tante virtu
tis sacrificium quod integrum foras im
molant: intus malicie peste corrumpant:
et cum ab hominibus non agnoscitur: sed
tamen sub diuina examinatione peccatur:
tanto deterior culpa doloris fiat: quanto
sibi ante homines virtutis speciem ven
dicat. Dicendum itaq; est patientibus: vt
studeant diligere quos sibi necesse est to
lerare: ne si patientiam dilectio no sequa
tur in deteriore culpam odij: virtus offen
sa vertatur. Unde Paulus cum diceret:
Charitas patiens est: illico adiunxit. Be
nigna est: videlicet ostendens: quia quos
ex patientia tolerat: amare etiam ex beni
gnitate no cessat. Inde idem doctor egre
gius: cum patientiam discipulis suade
ret dicens: Omnis amaritudo: et ira: et in
dignatio: et clamor: et blasphemia tollat
a vobis: quasi cunctis exterius iam beni
gne compositis ad interiora conuertitur:
dum subiungit: Cum omni malitia: quia
nimiru frustra indignatio: clamor: et blas
phemia ab exterioribus tollitur: si in in
teriori victorum mater malicia dominatur.
Et incassum foras vicium ex ramis incidi
tur: si surreptura multiplici? int? in radi

Tertie partis libri Pastoralis cure

ce seruat. Unde p̄sonetipsam veritas di-
cit. Diligite inimicos vestros benefacite
his qui vos oderunt. Orate pro p̄sequenti-
bus et calumpniantibus vos. Virtus itaqz
est corā hominibus aduersarios tolerare.
sed virtus corā deo diligere: qz hoc soluz
deus sacrificiū accipit qd̄ aīe eius oculos
in altari boni operis flāma charitatē iñcē-
dit. Hinc est qd̄ rursus quibusdā patiēti-
bus nec tamē diligētibus dicit. Quid ar-
vides festuca in oculo fratris tui. et trabē
in oculo tuo nō vides. Perturbatio quip-
pe impatientie festuca est. malicia vero in
corde trabs in oculo est. Illā nāqz aura tē-
prationis exagitat. hanc autē p̄sumata ne-
quicia pene immobiliter portat. Recte ve-
ro illic subiungit. Hypocrita eijce primū
trabē de oculo tuo et eijce festucā de oculo
fratris tui. Ac si dicat nō ē inique interi-
dōlet. et sanctus se exterius per patiā de-
monstrāti prius a te molē malicie excute
et tūc alios de impatientie leuitate reprobē-
de: ne dū studes simulatione vincere. pri-
us tibi sit praua aliena tolerare. Euenire
etiā plerūqz patiētibus solet: vt in eo qui
de tēpore quo vel aduersa patiunt vel cō-
tumellas audiūt. nullo dolore pulsant. et
sic patiā exhibeāt. vt custodire etiā cor-
dis innocentia nō omittant. Sed cū post
paululū hec ipsa que p̄ulerūt ad memo-
riam reuocāt igne se doloris in flāmāt. ar-
gumēta vltionis inquirūt et mansuetudi-
nem q̄ tolerātes habuerunt retractantes
in maiciā vertunt. Quibz citius a predi-
catione succurritur. si que sit huius p̄mu-
tationis causa pandat. Callidus namqz
aduersarius bellū contra duos mouet.
Cū videlicet inflāmans vt cōtumellas
prior inferat. alterū prouocās vt con tume-
lias lesus reddat. Sed plerūqz dum hui-
tam victor est. qui iniuriā persuasus irro-
gat: vt ab illo vincatur. qui illatā sibi. e-
qz nimit̄ portat. vnus ergo victor quē cō-
mouendo subūgavit tota cōtra alterū vir-
tute se erigit eumqz obsistentēqz fortiter et
vinctatem dolet q̄ quia cōmouere in ip̄a
contumeliarū iaculatione non potuit. ab

aperto certamine interim quiescens. et se-
creta suggestione cogitatioe lacessens ap-
tum deceptionis tēpus inquirīt. Quia
enim publico bello perdidit. ad exercen-
das occulte insidias exardescit. Quietis
nāqz tam tēpore ad victoris animā redit:
et vel rerū dampna vel iniuriarum iacula
ad memoriā reducit cunctaqz que sibi illa-
ta sunt veuēnter exaggerans. intolerā-
bilia ostendit tantoqz mentē merore con-
turbat vt plerūqz vir patiens illa seque-
nimit̄ tolerasse post victoriā captiu⁹ eru-
bescat seqz nō reddidisse contumelias do-
leat. et deteriora repēdere si occasio prebe-
atur querat. Quibus ergo isti sunt simi-
les. nisi his qui per fortitudinē in campo
victores sunt sed per negligentia postmo-
dum intra vr̄bis claustra capiuntur. Qui-
bus sunt similes nisi his q̄s irruens gra-
uis languor a vita non subtrahit. sed len-
ter veniēs recidiva febris occidit. Admo-
nendi sunt igit̄ parietes vt cor post victo-
riam muniāt. vt hostem publico bello su-
peratum. insidiari v̄tibus mentis inten-
dant. vt languorē plus reserpentē repen-
te timeant. ne hostis callidus eo in decep-
tione postmoduz maiorī exultatione gau-
deat. quo illa: pudā contra se rigida colla
victorum calcar.

De diuerso modo admonen- di beniuolos atqz inuidos.

Capitulum. XI.

Alter admonendi sunt beniuo-
li atqz aliter inuidi. Admonen-
di namqz sunt beniuoli vt sic
alienis bonis congaudeāt qua-
tenus habere et propria cōcupiscāt sic pro-
ximorum facta diligēdo laudent vt ea eti-
am imitādo multiplicēt. ne si in hoc pres-
sentis vite stadio ad certamen alienū de-
uoti fautores s̄ pigri spectatores assistūt.
eo post certamen sine brauio remaneant.
quo nunc in certamine nō laborant et tūc
eorum palmas afflicti respiciant in quos

rum nūc laboribus ociosi perdurāt. **V**alde quippe peccamus si aliena bene gesta non diligimus. Sed nihil mercedis agimus si ea que diligimus inquantū possumus nō imitatur. **D**icendū itaq; est beniuolis: quia si imitari bona minime festināt: que laudantes approbāt: sic eis virtutū sanctitas: sicut stultis spectatozibus ludicrarū artū vanitas placet. **I**lli nāq; au rigarū ac hystrioz gestā fauozibus esferunt: nec tamē tales esse desiderāt: quales illos conspiciūt esse quos laudāt. **M**erant eos placita egisse: sed tamē similiter deuitāt placere. **D**icendū est beniuolis: ut cū proximoz facta conspiciūt ad suum cor redeāt: et de alienis actibus nō presumant: ne bona laudent: et agere recusant. **G**rauitur quippe extrema vltiōe ferendi sunt: quib; placuit quod imitari noluerūt. **A**dmonēdi sunt inuidi ut perpēdant quāte cecitatis sunt: qui alieno pfectu deficiūt: aliena exultioz cōrabeant: quantē infelicitatis sunt: qui melioratiōe proximi deteriores fiūt: dum augmēta aliene prosperitatis aspiciūt: apud semetipos anxie afflicti cordis sui peste moriūt. **Q**uid istis infelicius: quos dū conspecta felicitas afficit pena nequiores reddit. **A**liozū vero bona que habere nō possunt: si diligēt sua fecissent. **S**ic quippe sunt vniuersi cōsistētes in fide: sicut mēbra multa vno continent in corpore: que per ostium quidē diuersa sunt: sed quo sibi vicissim congruūt vnū sunt. vnde fit ut pes per oculum videat: et per des oculi gradiantur. **S**i auditus aurium serauit: et ad vsum suū auribus opus lingua cōcurrat. **S**uffragē manib; vēter: ventri operent manus. **I**n ipsa ergo corporis positio ne accipimus: quid in actiōe seruem? **N**imis itaq; turpe est nō imitari qd sumus. **N**ostra sunt nimiz que et si imitari nō possumus: amamus in alijs: et amantiū sunt queq; amant in nobis. **D**inc ergo pēsent inuidi charitas quāte virtutis est: que aliam la: boz opera nostra sine labore facit. **D**icendū itaq; est inuidis: quia dū se a li

uore minime custodiūt: in antiquā versuti hostis nequiciam demergunt. **D**e illo namq; scriptū est. **I**nuidia dyaboli mox intrauit in orbēz terrarū. **Q**uia enim ipse celum perdidit: cōditio hoc homini inuidit: et dampnatiōe sua perdit: adhuc alios perdendo cumulauit. **A**dmonēdi sunt inuidi: ut agnoscat quantis lapsibus suis crescentis ruine subiacēat: quia dum liuorem a corde non proiciūt ad apertas operū nequicias deuoluūtur. **N**isi enim **C**ayn inuidisse: fratris hostiā acceptā: minime peruenisset ad extinguendā vitam: vnde scriptū est. **R**espexit domus ad **A**bel et ad munera eius: ad **C**ayn vero et ad munera eius nō respexit. **F**ratusq; est **C**ayn uehementer: et cōcidit vultus eius. **V**uoz itaq; sacrificij fratricidij feminariū fuit. **N**am quez meliorē se esse voluit: ne ut cunq; esset: amputauit. **D**icendū est inuidis: quia dum se ista intrinsecus peste cōsumunt: etiam quicquid in se aliud bonū habere videntur: Interimūt. **U**nde scriptum est: **V**ita carniū sanitas cordis: putredo ossium inuidia. **Q**uid enim per carnes nisi infirma quedā ac tenera: et quid per ossa nisi fortia acta signant. **E**t plerūq; contingit: ut quidam cum cordis innocentia in nōnullis suis actibus infirmi videantur: quidam vero tam quedam ante humanos oculos robusta exerceant: sed tamen erga aliozū bona intus inuidie pestilentia tabescant. **B**ene ergo dicitur vita carniū sanitas cordis: quia si cordis innocentia custodit: etiā si qua foris infirma sunt: roborantur. **E**t recte illic subditur: **P**utredo ossium inuidia: quia per liuozis viciū ante dei oculos: pereit etiam que humanis oculis fortia videntur. **Q**uia quippe per inuidiā putrescere est: quedam etiā robusta deperire.

De diuerso modo admonendi simplices: atq; impuros:

Capitulum. XII.

Tertie partis libri Pastoralis cure

Aliter admonēdi sūt simplices atq; aliter impuri. Laudandi sūt simplices qđ nunq̄ studeāt falsa dicere: sed admonēdi sunt vt nouerint nōnunq̄ vera reticere. Sicut em̄ semp̄ dicentē falsitas lesit: ita nōnunq̄ quibuidā audita veritas nocuit. Unde corā discipulis dñs locutionē silentio t̄pans ait. **M**ulta habeo vobiscū dicere: sed nūc nō potestis illa portare. Admonēdi sūt igit̄ simplices: vt sicut fallaciā semp̄ vtiliter vitāt: ita veritatē semp̄ vtiliter proferāt: admonēdi sunt vt simplicitas bono prudentiā adiungāt: quaten⁹ sic securitatē de simplicitate possideāt: vt cū cūsp̄ctionē prudentiē nō amittant. Hinc nāq; per doctozē gentiū dicit: **G**olo vos sapiētes esse i bono: simplices aut̄ i malo. Sic electos suos p̄ semetip̄am veritas admonet dicēs: **E**sote prudētes sicut serpētes: et simplices sicut colūbe. Quia videlicet in electoz̄ cordibus debet: et simplicitatē colūbe astutia serpentis acueret: et serpentis astutia columbe simplicitas t̄pare quatenus nec seducti per prudentiā calleant: nec ab intellectus studio ex simplicitate toz; escāt. **A**t contra admonēdi sunt impuri: vt quā grauis sit quē cū culpa suā finēt duplicitatē laborē agnoscāt. Duz em̄ deprehendi metuūt: semp̄ improbas defensiones querūt: semp̄ pauidis suspitionib⁹ agitant. **N**ihil aut̄ est ad defendēdū puritate tutius: ad dicendū veritate nihil facili⁹. **H**az dū fallaciā suā tueri cogitāt: duro cor labore fatigat. **H**ic nāq; scriptū est. **L**abor labioz; suoz; operiet eos: qđ em̄ nunc implet: tūc operiet: qz cuius nūc animū per blandā iniquitatē exigerit: tūc per asperā retributionē premit. **H**inc per **H**ieremiā dicit: **D**ocuerūt linguā suā loqui mendaciū: vt iniqui agerēt: laborauerūt. **A**c si aperte diceret. **Q**ui amici esse veritatis sine labore poterāt: vt peccēt laborāt. **C**unq; viuere simpliciter rennūt: laboribus exigit: vt moriant. **N**am plerūq; in culpa deprehēsi: dū quales sint cognosci refugiūt: sese sub fallacie velami

ne abscondūt: et hoc qđ peccāt: quodq; iā aperte cernit excusare molunt: ita vt sepe is qui eoz; culpas corripere studet: asperitatis nebulis seduct⁹ pene amissit se sepe videat: qđ de eis iaz certū tenebat. **U**nde recte sub iudee specie p̄phetā contra peccantē animā excusantēq; se dicit. **I**bi habuit foueā eritius. **E**ritij quippe nomie impure mētis seseq; callide defendētis duplicitas designat. **Q**uia videlicet eritius anteq̄ apprehendit: eius et caput cernit: et pedes videt: et corpus omne cōspicit: sed mox vt apprehensus fuerit: semetip̄m in sperā colligit: pedes introitus subtrahit: caput anteq̄ apprehendit: qui totus simul ante videbat. **S**ic nimirū: sic impure mētes sunt: cū in suis excessibus cōprehēdunt. **C**aput enim eritij cernit: quia quo initio ad culpā peccator accesserit: videt. **P**edes eritij conspiciunt: quia quib⁹ vestigijs nequitia sit: perpetrata cognoscit: et tamē ad ductis repente occasioibus impura mens retrosus pedes colligit: quia cūta iniquitatis sue vestigia abscondit. **C**aput subtrahit: quia miris defensionibus nisi inchoasse se malū aliquid ostendit. **E**t quasi spera in manu tenētis remanet: quia is qui corripit: cūta que iam cognouerat subito amittens: inuoluū intra conscientiā peccatorē tenet. **E**t qui totū iam deprehendēdo viderat: tergieratio ne p̄aue defensionis illusio totū pariter ignorat. **F**oueā ergo eritius habet in reprobis: quia maliciose mētis duplicitas sese intra se colligēs abscondit in tenebris defensionis. **A**udiāt impuniri quod scriptū est: qui ambulat simpliciter: ambulat cōfidenter. **F**iducia quippe magne securitatis est simplicitas actōis. **A**udiāt qđ sapientis ore dicit: spiritus sanctus dicit: p̄line effugiet fictū. **A**udiāt quod scriptura rursū prohibet: cū simplicibus sermocinatio eius. **D**eo em̄ sermocinari est per illustrationē sue presentie humane mētibus archana reuelare. **C**ū simplicib⁹ igitur sermocinari dicit: quia de sup̄nis my

Bon...
Hic...
Ergo...
Capitulum XII

Beati Gregorij pape Cap. XIII

sterijs illoꝝ mentes radio sue visitatiõis
illumiãt: quos nulla umbra duplicitaris
obscurat. Est autẽ speciale dupliciũ malũ
quia dũ peruerfa ⁊ duplici actiõẽ ceteros
fallũt: quasi prestantius ceteris prudẽtes
se esse gloriãnt. Et quia districtiõẽ retri
butiõis non consid. rãt: damnis suis mi
seri exultãt. Audiant autẽ quã super illos
ppheta Sophontias vim diuine animad
uersiõis intentat dicẽs: Ecce dies domi
ni venit magnus ⁊ horribilis: dies ire: di
es illa: dies tenebrãꝝ ⁊ caliginis: dies ne
bule ⁊ turbidinis: dies tube ⁊ clangoris su
per omnes ciuitates munitas: ⁊ super om
nes angulos excelsos. Quid em̃ per ciui
tateꝝ munitas exprimit: nisi suspecte mẽ
tes ⁊ fallaci semper defensione circũdate:
que quotiens earũ culpa corripit: verita
tis ad se iacula nõ admittunt: ⁊ quid per
excelsos angulos: nisi duplicitas impure
mentis intelligit. Duplex quippe semp
est in angulis paries. Quid per angulos
parietis nisi impura corda signant. Que
dũ veritatis simplicitatẽ fugiũt ad semet
ipsa quoddãmodo duplicitaris peruerfita
te replicant: ⁊ quod est deterius apud co
gitatiões suas in fastũ prudentie ex ipsa se
culpa impuritatis extollũt. Dies autẽ do
mini vindicte atq; animaduersiõis plena
super ciuitates munitas: ⁊ super excelsos
angulos venit: quia ira extremi iudiciũ hu
mana corda: ⁊ defensiõibus cõtra verita
tẽ clausa destruit: ⁊ duplicitaribus inuo
luta dissoluit. Tunc em̃ munitate ciuitates
cadũt: quia mẽtes deo impenetrare dam
nabuntur. Tunc excelsi anguli corruũt:
quia corda que se per impuritatis prudẽ
tiam erigunt: per iusticie sententiam pro
sternuntur.

De diuerso modo admonen
di incolumes: atq; egros:

Capitulum. XIII.

Alter admonedi sunt incolu
mes: atq; aliter egri. Admonedi
namq; sunt incolumes vt sa

lutem corporis exerceat ad salutem men
tis: ne si accepte incolumitatis gratiã ad
vsum nequicie inclinant denũo deterio
res fiant: ⁊ eo postmodũ supplicia grauio
ra mereant: quo nunc largioribus bonis
dei: male vti non metuunt. Admonedi
sunt incolumes: ne oportunitate salu
tis imperpetuũ promerende despiciant.
Scriptum namq; est. Ecce nũc tempus ac
ceptabile: ecce nunc dies salutis admonedi
sunt: ne placere deo si cũ possunt nolue
rint cum voluerint: sero nõ possint. Hinc
est em̃ qd post sapientia deserit: qd prius
rennũctes vocauit dicẽs: Vocauit ⁊ ren
nuistis: extendi manũ meam ⁊ nõ fuit qui
aspiceret. Desperistis omne consilium me
um: ⁊ increpatiões meas neglexistis. Ego
quoq; in interitu vtro ridebo: ⁊ subsan
nabo cum vobis quod timebatis aduene
rit. Et rursum. Tunc inuocabũt me: ⁊ nõ
exaudiam: mane consurgent ⁊ non inue
nient me. Salus itaq; corporis: quando
ad bene operandum accepta despicitur:
quanti sit muneris amissa sentitur. Et in
fructuose ad vltionũ queritur que cõgruo
concessa tempore vtiliter non habetur:
vnde bene per Salomonem rursum dicitur:
Ne des alienis honorem tuum: ⁊ an
nos tuos crudeli: ne forte impleantur ex
tranet viribus tuis: et labores tui sint in
domo aliena: ⁊ gemas in nouissimis: quã
do consumpseris carnem: et corpus tuũ:
qui namq; alieni a nobis sunt: nisi mali
gni spiritus qui a celestis sunt patrie for
te separati. Quis vero honor noster est:
nisi quod etiam in luteis corporibus con
diti ad conditoris tamen nostri sum? ima
ginem et similitudinem creati. Vel quis
alius crudelis est: nisi ille apostota ange
lus: qui ⁊ semetipsum penam mortis su
perbiãdo pertulit: ⁊ inferre morẽ huma
no generi etiam perditus non pepercit.
Honorẽ itaq; suũ alienis dat: qui ad dei
imaginẽ ac similitudinẽ cõditus: vite sue
tempa malignoꝝ spiritũũ voluptatibus
administat. Annos etiam suos crudelis
tradit: qui ad voluntatẽ male domina

Tertie partis libri Pastoralis cure

nis aduersarij. accepta viuēdi spacia expē
 dit vbi bene subditur. **N**e forte impleantē
 extranei viribus tuis et labores tui sint in
 domo aliena. **Q**uisquis enī per acceptas
 valitudinē corporis per tributā sibi sapiē
 tiam mentis nō exercendis virtutib⁹ sed
 perpetrandis vitis elaborat: nequaquā
 suis viribus suā domū: sed extraneo: cum
 habitacula id est imundorū spirituum fa
 cta multiplicat. nimirū vel luxuriando.
 vel supbiendo agens vt etiam se addito p
 ditorū numerus crescat. **B**ene autē sub
 ditur et gemas in nouissimis quādo plūm
 pferis carnē et corpus tuū. **P**lerūq; enim
 accepta salus carnis per vitia expendit.
Sed cum repēte subtrahit eum molestij
 caro arteritur. cū iam egredi anima urge
 at. diu male habita quāsi ad bene viuē
 dum salus amissa requirit. **E**t tūc gemūt
 homines qđ deo seruire noluerūt. quādo
 dāpna sue negligētie recupare seruiendo
 nequaquā possunt. vnde alias dicit. **C**um
 occideret eos in quirebāt eum. **A**t contra
 admonēdi sunt egrī. vt eo se dei filios sen
 tiant. quo illos discipline flagella castigāt
Nisi enim correctis hereditatē dare dispo
 neret. erudite eos per molestias non cura
 ret. **H**inc namq; ad **J**ohannē domin⁹ per
 angelū dicit. **E**go quos amo arguo et cas
 tigo. **H**inc rursū scriptū est. **F**ili mi no
 li disciplinā domini negligere: neq; fati
 geris eum ab eo argueris. **Q**uē enī domi
 nus diligit castigat. flagellat autē omnes
 filiū quē recipit. **H**inc psalmista ait. **M**al
 te tribulationes iustorū et. **H**ic beatus
 quoz **J**ob in dolore exclamās ait. **S**i ius
 tus fuero non leuabo caput saturatus af
 flictione et miseria. **D**icendū est egris vt si
 celestē patriam suā esse credūt necessario
 in hac labores. velut in aliena patientur.
Hinc est enī quod lapides extra tonsi sūt:
 vt in cōstructione tēpli domini absq; mal
 lei sonitu ponerent. **Q**uia videlicet nunc
 foris per flagella tundimur: vt intus i tē
 plum dei postmodū sine discipline percus
 sione disponamur quaten⁹ quicquid i no
 bis est superfluū. modo percussio refecerit.

et tunc sola nos in edificio cōcordia chari
 tatis liget. **A**dmonēdi sunt egrī vt consi
 derent pro percipiēdis terrenis heredita
 tibus. quomodo dura carnales filios dis
 cipline flagella castigent. **Q**ue ergo nos
 bis diuine correptionis pena grauis est.
 per quā et nunquā amittēda hereditas pe
 cipitur. et semp mansura supplicia vitantē
Hinc erenī **P**aulus ait. **P**atres quide
 carnis nostre habuim⁹ eruditores et reue
 rebamur eos ne multo magis obtemperabi
 mus patri spiritui et viuemus. **E**t illi qui
 dem in tēpore paucoꝝ dierū scdm volun
 tatem suā erudiebāt nos. hic autem ad id
 qđ vtile est. in recipiēdo sanctificationem
 eius. **A**dmonēdi sunt egrī vt considerent
 quāta salus cordis molestia sit corporalis:
 que ad cognitionē sui mentem reuocat: et
 quē plerūq; salus obijcit. infirmitatis me
 moria reformat vt anim⁹ qui extra se i ela
 tione ducitur. cui sit pditioni subditus ex
 percussa q̄ sustinet carne memoret. **Q**uē
 recte per balaā si tamē vocē dei subsequi
 obediendo voluisset in ipsa eius itinere
 retardatione signat. **B**alaā namq; perue
 nire ad propōsitū tendit: sed eius votum
 animal cui presidet prepedi. **P**rohibiti
 onis quippe imemor ibat quo nō licebat.
At asina angelū videt quē humana mēs
 non videt quāsi plerūq; caro per molesti
 as tarda. flagello suo menti deum indicat
 quē mens ipsa carni presidens non vide
 bat. ita vt anxietatē spirit⁹ pficere in hoc
 mūdo cupientis velut iter tendētis impe
 diat donec ei insubibile quī sibi obuiat. in
 notescat. vnde et bene per **P**etrū dicitur.
Correptionē habuit sue vesanie subiuga
 le mutū. qđ in hominis voce loquens p
 hibuit. ppbete insipientiā. **I**nsanus quip
 pe homo a subiugali muto corripit. quan
 do elata mens humilitatis bonū qđ tene
 re debeat. ab afflictā carne memorat. **S**i
 huius correptionis donū iccirco **B**alaā
 nō obtinuit: quia ad maledicendū per gē
 vocē non mentē mutauit. **A**dmonēdi sūt
 egrī vt considerēt. quāti sit muneris mo
 lestia corporalis que admīssa peccata diluit

et ea que poterant admitti cōpescit. que et
 sumpta ab exterioribus plagis. concusse
 menti penitētie vulnera infligit. **U**no scri
 ptum est. **L**iuor vulneris abstergit mala
 et plaga in secretioribus ventris. **M**ala
 enī liuor vulneris abstergit quia flagello
 rum dolor. vel cogitatas vel perpetratas
 nequitas diluit. **S**olet vero ventris ap
 pellatione mens accipi quia sicut venter
 cōsumit eticas. ita mens perpetrando excor
 quit curas. quia enī venter mens dicitur
 ea sententia docetur qua scriptū est. **L**u
 cerna domini spiraculū hominis qui inue
 stigat oīa secreta vētris. **N**ec si diceret. di
 uini affiatus illuminatio cū in mēte homi
 nis venerit. cā sibi metipsi illuminās ostē
 dit. que ante spiritus sancti aduentū cogi
 tationes prauas et portare poterat et pēsa
 re nesciebat. **L**iuor enī vulneris abster
 git mala et plagi secretiorib⁹ ventris qz
 cū exterius pcutimur ad peccatorū nostro
 rum memoriā taciti ahūctiqz reuocamur
 atqz ante oculos nostros cuncta que a no
 bis sunt male gesta reducimus. et per hoc
 qz foris patimur. magis intus qd fecim⁹
 dolemus. **U**nde fit vt inter aperta vulne
 ra corporis. amplius nos abluat plaga se
 creta ventris: qz sanat nequitas prauī ope
 ris. occultū vulnus doloris. **A**dmonendī
 sunt egrī quatenus paciētie virtutem ser
 uent vt incessanter quāta redēptor noster
 ab his quos creauerat protulit mala consi
 derent. qd tot obiecta cōuictiozū pbra su
 stinuit qz de manu antiqui hostis captiuo
 rum quotidie animas rapiēs. insultantiū
 alapas accepit. qz aqua nos salutis dilu
 ens. a perfidorū spuris faciē non abscon
 dit. qz aduocatione sua nos ab eternis sup
 plitijs liberans. tacitus flagella tolerauit
 qz inter angelozū choros perbēnes nobis
 honores tribuens. colaphos pertulit qz a
 peccatorū nos punctionibus saluans. spi
 ritus caput supponere nō recusauit. qz eter
 na nos dulcedine deebrians in siti sua fel
 lis amaritudinē accepit qz pro nobis pa
 trem quāuis ei diuinitate esset equalis a
 dorauit. sub irrisione adoratus tacuit. qz

vitam mortuis prepans. vsqz ad mortem
 ipse vita peruenit. **C**ur itaqz asperū credi
 tur vt adeo homo toleret flagella pro ma
 lis si tāta deus protulit ab hominib⁹ mala
 p bonis. **A**ut quis sana intelligētia de p
 cussione sua ingratus existit. si ipse hinc si
 ne flagello non exiit qui hic sine peccato
 vixit.

De diuerso modo admonēdi
 eos qui flagella metuunt et pro
 pterea innocenter viuunt atqz
 eos qui sic in iniquitate durue
 runt vt nec per flagella corrigā
 tur. **C**apitulum. XIII.

Alter admonēdi sūt qui flagel
 la metuunt et ppter ea innocen
 ter viuunt. atqz aliter admonē
 di sunt qui sic in iniquitate dur
 uerunt. vt neqz p flagella corrigant. **D**i
 cendū nāqz est flagella timētibus vt et bo
 na tēporalia nequaqz p magno desiderēt
 que adesse etiā prauis vidēt et mala prefē
 tia nequaqz velut intolerabilia fugiant. qz
 bus hic plerūqz bonos affici nō ignorant
Admonēdi sunt qui flagella metuunt vt si
 malis veraciter carere desiderant eterna
 supplicia phorrescāt. neqz in hoc suppli
 ciozū timore permaneāt: s; ad amoris gra
 tiā nntimēto charitatis excrescāt. **S**crip
 tū quippe ē. pfecta charitas foras mittit
 timorē. **E**t rursus scriptū est. **N**ō accipi
 stis spiritū seruitutis itez in timore. s; spi
 ritū adoptionis filiozū in quo clamamus
 abba pater. vñ idē doctor iterū dicit. vbi
 spūs dñi tibi libertas. **S**i ergo adhuc a
 praua actione formidata pena p̄hibet: p
 secto formidantis animū nulla spiritus li
 bertas tenet. **N**am si penam non metue
 ret culpam pculdubio perpetraret. **N**g
 norat itaqz mens gratiā libertatis quam
 ligat seruitus timoris. **B**ona enim pro se
 metipsi amanda sunt. et nō penis cōpel
 lentibus exequēda. **N**am qui propterea
 bona facit quia tormentozū mala metuit.

Handwritten marginal notes in a smaller script, likely from a commentary or glossary, partially obscured by the binding.

Tertie partis libri Pastoralis cure

vult non esse qđ metuat. vt audenter illi-
 cita cōmittat. vnde **L**uce clarius constar
 qđ corā deo innocētia amittit ante cuius
 oculos desiderio peccat. **E**t contra hi qđ
 ab iniquitatibus nec flagella cōpescunt:
 tanto acrioz inuentione feriēdi sunt. quā-
 to maiori in sensibilitate duruerūt. **P**le-
 rūs enim sine dedignatione dedignandi
 sunt: sine desperatione despandi. ita dum
 tarat vt ostēsa desperatio formidīnē incu-
 tiat. ⁊ subiuncta admonitio ad spem redu-
 cat. **D**istricte itaq; cōtra illos diuine sen-
 tentie proferende sunt: vt ad cognitionez
 sui considerata eterna animaduersione re-
 nocent. **A**udiant enī in se impletum esse
 qđ scriptū est. **S**i cōtuderis stultū in pila
 quasi tīspana feriente desuper pilo non
 auferetur ab eo stulticia eius. **C**ōtra hos
 propheta dño queritur: dicens. **A**triuisti
 eos ⁊ rennuerit accipere disciplinā. **H**inc
 est qđ dñs dicit. **I**nterfeci ⁊ perdidī popu-
 lum istū ⁊ tamē a vijs suis nō sunt reuersi
Hinc rursum ait. **P**opulus nō est reuer-
 sus ad pccientē se. **H**inc voce flagellan-
 tium ppheta **H**ieremias conqueritur di-
 cens. **C**urauit? **B**abylonē ⁊ non ē sana-
 ta. **B**abylon quippe curat nec tamen ad
 sanitatē reducit. quādo mens in praua ac-
 tione cōfusa verba corzeptionis audit fla-
 gella correctionis percipit: ⁊ tamē ad rec-
 ta salutis itinera redire contēpnit. **H**inc
 captiuo israelitico populo nec tñ ab iniq̄-
 tate cōuerso dñs exprobrat: dicens. **V**ersa
 est mihi domus israel in scorea. **O**mnes
 isti facti sunt mihi es. ⁊ stannū ⁊ ferrum ⁊
 plumbū in medio fornacis. **A**c si apte or-
 cat. **P**urgare eos per ignē tribulationis
 voluit. argentū illos vel aurū fieri quesiuit
Sed in fornace nubi in es. stannum ferrum
 ⁊ plumbū versi sunt. quia non ad virtutē
 sed ad vitia etiam in tribulatione proru-
 perunt. **E**s quippe dñi percucitur ampli⁹
 metallis ceteris sonitum reddit. **Q**ui igitur
 in percussione positus erumpit ad so-
 nitum murmurationis. in es versus est in
 medio fornacis. **S**tannum vero cum ex ar-
 te componitur argētī speciem mentitur.

Qui ergo simulationis vitio non caret in
 tribulatione stannum factus est in fornace.
Ferro autē vertitur qui vite proximi insi-
 diatur. **F**errū itaq; in fornace est. qui no-
 cendi maliciā nō amittit in tribulatione.
 plumbū quoq; ceteris metallis est grau⁹
In fornace ergo plumbū inuenitur qui sic
 peccati sui pondere premitur: vt etiam in
 tribulatione positus a terrenis desiderijs
 non leuet. **H**inc rursum scriptū est. **D**ul-
 to labore sudatū est: ⁊ non exiuit de ea ni-
 mia rubigo ei⁹ neq; per ignē. **I**gnē quip-
 pe nobis tribulationis admonet. vt in no-
 bis rubiginem vitiozū purget. **S**ed nec p
 ignē rubiginē amittim⁹ quādo ⁊ iter fla-
 gella vitio non caremus. **H**inc propheta
 iterū dicit. **F**rustra conflauit p̄fator. mali-
 tie eozū non sunt consumptę. **S**ciendum
 vero est: quia nōnunq̄ cum inter flagello-
 rum duriciam remanent in corzectione. dulci-
 sunt admonitio emulcēdi. **Q**uos enī cru-
 ciamēta nō cor: s̄r nōnunq̄ ab iniq̄s
 actionibus lenia blandimēta p̄pescunt.
Quia ⁊ plerūq; egros quos fortis pigmē-
 taria potio curare nō potuit ad salutē pri-
 stinam tepēs aqua reuocauit. **E**t nōnulla
 vulnera que curari incisione nequeūt. so-
 mentis olei sanant. **E**t dur⁹ ad amas inci-
 sionē ferri minime recipit: sed leni hircoz
 sanguine molefcit.

De diuerso modo admonen-
 di nimis tacitos atq; multilo-
 quio vacantes.

Capitulum. XV.

Alter admonēdi sunt nimis ta-
 citi atq; aliter multiloquio va-
 cātes. **I**nsinuari nāq; nimis ta-
 citis debet. qđ dñi quedaz vitia
 incaute fugiūt occulte deterioribus impli-
 cant. **N**ā sepe lingua qđ imoderatius fre-
 nant in corde grau⁹ multiloquiū tolerāt
 vt eo plus cogitationes in mēte ferueant
 quo illas violētā custodia in discreti silen-
 tij angustat. **Q**ue plerūq; tanto lat⁹ de-

fluunt. quāto se esse securiores estimāt. qz
 foris a reprehētoribus nō vident. Unde
 nōnunq̄ mens in superbiā extollitur: vt
 quos loquentes audit quasi infirmos de-
 spicit. Cūq; os corporis claudit. quantuz
 se vitijis superbiendo aperiat nō agnoscit
Lingua etenim premit. mentem eleuat.
 et cum suam nequiciā minime considerat
 tanto apud se cunctos liberius quanto et
 secretius accusat. **A**dmonendi sunt igitur
 nimis taciti vt scire sollicitē studeant
 non solum quales foras ostendere: sed eti-
 am quales se debeant intus exhibere. vt
 plus excogitationibus occultū iudiciū.
 q̄ ex sermonibus reprehensionem metu-
 ant proximorum. **S**criptū nāq; est. **F**ili
 mi attende sapientiam meam. et pruden-
 tie mee inclina aurem tuam vt custodias
 cogitationes. **N**ihil quippe in nobis est
 corde fugatius qđ a nobis toties recedit
 quotiens per prauas cogitationes defluit
Hinc etenim **P**salmista ait. **C**or meū de-
 reliquit me. **H**inc ad se metipsum rediēs
 dicit. **I**nuenit seruis tuis cor suū vt ora-
 ret te. **C**um ergo cogitatio per custodiaz
 restringitur. cor quod fugere consuevit i-
 uenitur. **P**lerumq; autē nimis taciti cuz
 nōnulla iniuria patiuntur eo in acriorem
 dolorē prodeunt. quo ea que sustinent nō
 loquuntur. **N**am si illatas molestias tran-
 quilla lingua sermone diceret mens a cō-
 scientia dolorē alienaret. **V**ulnera enīz
 clausa plus cruciant. **N**am cum putredo
 que interius feruet eijcitur. ad salutē do-
 lor aperitur. **S**cire igitur debent qui pl⁹
 q̄ expedit tacent. ne inter molesta que tol-
 lerant dum linguā tenent. vim doloris ex-
 aggerent. **A**dmonendi sunt enī vt si pro-
 ximos sicut se diligunt. minime illis tace-
 ant. vnde eos iuste reprehendāt. **S**ociis
 enim medicamine vtriusq; salutē concu-
 ritur: dum et ab illo qui insert actio praua
 atq; peruersa compescitur. et ab hoc q̄ su-
 stinet doloris feruor vulnere aperto tem-
 peratur. **Q**ui enim proximorū mala con-
 spiciunt. et tamen silentio linguā premūt
 quasi conspectis vulneribus vsū medi-

caminis subtrahūt et eo mortis auctores
 fiunt. quo virus qđ potnerant curare nō
 luerunt. **L**ingua itaq; discrete refrenan-
 da non insolubiliter obliganda. **S**criptū
 nāq; est. sapiens tacebit vsq; ad tempus.
 vt nimirum cum oportunum considerat.
 postposita censura silentij loquendo que
 congrunt in vsū se vtilitatis impēdat
Et rursū scriptum est. **T**empus loquē-
 di et tempus tacendi. **D**iscrete quippe vs-
 cissitudinum pensanda sunt tempora. ne
 aut cum restringi lingua debet per verba
 inutiliter defluat. aut cū loquatur. vtiliter po-
 test semetipsam pigre restringat. **Q**uod
 bene psalmista considerans ait. **P**one
 domine custodiā ori meo. et ostium circū-
 stantie labijs meis. **N**on enim poni ori
 suo parietem: sed ostiū petijt qđ videlicet
 aperitur et clauditur. **U**nde et nobis cau-
 te discendum est. quaten⁹ os discretuz et
 congruo tempore vox aperiat. et rursum cō-
 gruo taciturnitas claudat. **E**t contra ad-
 monendi sunt multiloquio vacantes: vt
 vigilanter aspiciant a quanto rectitudinis
 statu depereunt. vñ per implicita ver-
 ba dilabuntur. **H**umana etenim mens a
 que more et circūclausa ad superiora collis-
 gitur. quia illic reperit. vnde descendit et
 relaxata deperit quia se per infima inutili-
 ter spargit. **Q**uot enī superuacuis verbis
 a silentij sui censura dissipatur. quasi tot-
 ruius extra se deriuatur. **U**nde et redire in-
 terius ad sui cognitionem non sufficit. qz
 per multiloquium sparsa a secreto se inti-
 me considerationis excludit. **T**otam ve-
 ro se insidiantis hostis vulneribus detes-
 git: quia nulla munitione custodie circū-
 cludit. vnde scriptum est. **S**icut vrbs pas-
 tens et absq; murorum ambitu. ita vir qui
 non potest in loquēdo cohibere spiritum
 suum. **Q**uia enim murum silentij non
 habet. patet inimici iaculis ciuitas mens-
 tis. **E**t cum se per verba extra semetipsaz
 eijcit apertam se aduersario ostendit.
Quā tanto ille sine labore superat quan-
 to et ipsa que vincit h̄ semetipsam p̄ multis
 loquiū pugnāt. **P**lerūq; autem quia per

quosdā gradus desideriosa mēs lapsus ca-
sus impellit. **D**uz otiosa cauere verba ne-
gligimus: ad noxia quādoq; peruenim?
vt prius loqui aliena libeat: postmodū de-
tractōibus eoz vitā de quibus loquitur
mordeat: ad extremū vero vsq; ad aperta
lingua cōtumelias erūpat. **H**ic seminān-
stimuli: oriunt rixę: accendunt faces odio-
rum: par extinguit cordiū: vnde bene per
Salomonē dicit: **Q**ui dimittit aquā: ca-
put est iurgioꝝ. **A**quā quippe dimittere
est: linguā influxū coluij relaxare. **Q**uo
contra etiam in bonā iterū partem dicit.
Aqua pfunda verba ex ore viri. **Q**ui er-
go aquā dimittit: caput est iurgioꝝ: quia
qui linguā non refrenat: concordia dissi-
pat. **E**nde ediuerso scriptū est. **Q**ui im-
pōsit stulto silētiū: iras mitigat. **Q**ui au-
tē multiloquio quisq; loquens linguā re-
frenari nequiuert accidit: vt rectitudinē
iusticie tenere nequaquā possit: testat pro-
pheta: qui ait: **V**ir linguosus nō diriget
super terrā. **H**inc iterū Salomonē dicit:
In multiloquio peccatū nō deerit. **H**inc
Eilas ait: **C**ultus iusticie silētiū videli-
cet. **I**ndicās: quia mentis iusticia desola-
tur: quādo ab immoderata locutiōe non
parcitur. **H**inc Iacobus dicit: **S**i quis pu-
tat se religiosus esse: nō refrenans linguā
suā: sed seducēs cor suū huius vana est re-
ligio. **H**ic rursus ait: **S**it omnis homo ve-
lox ad audiendū: tardus autē ad loquen-
dū: et tardus ad irā. **H**inc iterū lingue vi-
dissiniens adiūgit. **I**n quietū malū: plena
veneno mortifero. **H**inc per semetipam
nos veritas admonet dicens: **O**mnē ver-
bū ociosum qđ locuti fuerint homines: ra-
tionē reddēt de eo in die iudicij. **O**ciosū
quippe verbū est: qđ aut ratōe iuste neces-
sitas: aut intentiōe pie vtilitatis caret.
Si ergo ratio de ocioso sermone exigat:
pensemus que pena multiloquio maneat
in quo etiā per noxia verba peccat.

De diuerso modo admonen-
di pigros: atq; precipites:

Capitulum. XVI.

Alter admonēdi sunt pigri: at-
q; aliter precipites. **I**lli namq;
suadēdi sunt: ne agenda bona
dum differūt amittant. **I**sti ve-
ro admonēdi sunt: ne dum bonoz opus
incaute festinando preueniūt: eozum me-
rita immutēt. **P**igris namq; intinandū
est: quod sepe dū oportune agere que pos-
sumus nolumus: paulopost cū volumus
non valemus. **I**psa quippe mentis desi-
dia dum congruo feruore non accendit: a
bonoz desiderio funditus cōnalescente
furtim torpore macat: vnde aperte per
Salomonē dicit. **P**igredo immittit so-
porē: piger enim recte sentiēdo quasi vigi-
lat: quāuis nil operando torpescat. **S**ed
pigredo soporē immittere dicit: quia pau-
lisper etiā recte sentiēdi vigilantia amit-
tit: dum a bene operādi studio cessat **U**bi
recte subiūgit: et anima dissoluta esuriet.
Ham mens: quia se ad superiora stringen-
do nō dirigit neglectā se inferis per desi-
deria expandit. **E**t dum studio sublimi-
um vigore nō constrigit cupiditatis infi-
me fame saucia: vt quo se per disciplinā
ligare dissimulat: eo se esuriens per volu-
ptatū desideria spergat. **H**inc ab eodem
rursus Salomone scribit. **I**n desiderijs
est omnis ociosus. **H**inc ipsa veritate predi-
cāte: vno quidē exeunte spiritu mūda vo-
mus dicit: sed multiplicius redeūte dum
vacat occupat. **P**lerunq; piger dū neces-
saria agere neglexerit quedā sibi difficulta
opponit: quedam vero incauta formidat.
Et dū quasi inuenit: quod velut iuste me-
tuat: ostendit quod oculo quasi nō iniuste
torpescat. **C**ui recte per Salomonē dicit
Propter frigus piger arare noluit: men-
dicabit ergo estate: et non dabit ei. **P**ro-
pter frigus quippe piger nō arat: dum de-
sidie torpore cōstrictus: agere que debet
bona pſiderat: dissimulat. **P**ropter frig-
piger non arat: dum parua ex aduerso ma-
la metuit: et operari maxima pretermittit.
Bene autē dicit mendicabit estate: et nō
dabitur ei. **Q**ui est nunc in bonis operi-
bus nō exudat cum sol iudicij feruentior

apparuerit: quia frustra regni additū potestulat: nil accipiēs estate mendicat. **B**e-
ne hinc rursus per eundē Salomonē dicitur: **Q**ui obseruat ventū non seminat: et qui cōsiderat nubes nunquā metet. **Q**uid enim per ventū: nisi malignozū spiritūū temptatio exprimitur? **E**t quid per nubes: que mouent a vento: nisi aduersitas prauozū hominū designat? **V**entis videlicet impellunt nubes: quia immūdorū spiritūū afflatu prauū excitant homines: qui ergo obseruat ventū non seminat: et qui cōsiderat nubes nunquā metet: quia quisquis temptationē malignozū spiritūū quisquis persecutionē prauozū hominū meretur: neq; nūc grana boni operis seminat: neq; sic manipulos sancte retributio nis fecat. **C**ontra admonēdi sunt precipites dum honorū actūū tempus praeueniunt: meriti peruertunt. **E**t sepe in malis corrūnt: dū bona minime discernūt: quia nequaquā quid: quomodo: vel quādo agāt inspicūt: sed plerūq; acta: quia ita non debuerint agere cognoscāt. **Q**uibz sub auditoris specie recte apud Salomonem dicitur: **F**ili sine consilio nihil facias: et post factum nō penitebis. **E**t rursus. **P**alpebre tue precedāt gressus tuos. **P**alpebre qui ppe gressus precedūt: cū operationē nostrā cōsilia recta perueniūt. **Q**ui enim negligit cōsiderando praeuidere que facit: gressus rēdit: oculos claudit. **P**ergēdo iter cōsicit: sed praeuidendo sibi metipī nō antecedit. **A**tq; ideo citius corrūit: qz quo pedē operis ponere debeat: per palpebrā consilij non attendit.

De diuerso modo admonendi mansuetos: atq; iracundos:
Capitulum. XVII.

Alter admonendi sunt mansueti: atq; aliter iracundi. **N**on nūquā namq; mansueti cum prae sunt: vicinū: et quasi iuxta positum torporem desidie patiuntur: et plerūq; nimia resolutione leuitatis ultra q; necesse est: vigorem districtiōis emolliunt.

Alter contra iracundi: dum regiminū loca percipiunt: quo impellente ira in mentis vesaniam deuoluuntur: eo etiam subditiorum vitam dissipata quietis tranquillitate confundunt. **Q**uos cum furore agitate in preceps ignorāt quicquid irati faciūt: ignorant quicquid a semetipīs irati patiuntur. **N**on nūquā qz est grauis ire sue stimulum iusticie zelum putant. **E**t cum vicium virtus creditur: sine metu culpa cumularur. **S**epe ergo mansueti dissolutionis torpescunt tedio: sepe iracundi restitudo saluntur zelo. **F**lozū itaq; virtuti vicium latenter adiungitur. **H**is autem suum vicium quasi virtus seruens videtur. **A**dmonendi sunt igitur illi: ut fugiant quod iuxta ipos est. **I**sti: quod in ipis. **A**ttēdant illi: quod habent. **D**iscernant isti: quod non habent. **A**mplectantur mansueti: sollicitudinē torporem damnent: iracundi perturbationem clament. **A**dmonendi sunt mansueti: ut habere etiam emulationē iusticie studeant. **A**dmonendi sunt iracundi: ut emulationi quam se habere estimant: mansuetudinem subiungant. **I**ccirco namq; spiritus sanctus in colūba nobis est: et in igne mōstratus: quia videlicet omnes quos implet et columbe simplicitate mansuetos: et igne zeli ardentē exhibet. **R**e qua qz ergo spiritus sancto plenus est: qui aut in tranquillitate mansuetudinis: feruorem emulationis deserit: aut rursus in emulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. **Q**uod fortasse melius ostendimus: si in medio Pauli magisterium proferamus: qui duobus discipulis et non diuersa charitate preditis: diuersa tamen adiutoria predicationis impendit. **T**imotheum namq; admonens ait: **A**rgue: obsecra: increpa: in omni patientia et doctrina. **T**yrum quoq; admonet dicens: **N**ec loquere: et exhortare: et argue cum omni imperio. **Q**uid est qz doctrinam suam tanta arte dispenset: ut exhibenda hac alteri imperium: atq; alteri patientiam proponat: nisi qz mansuetioris spiritus **T**yrum et

Tertie partis libri Pastoralis cure

Paulo seruētioris vidit esse **T**ymotheū illum per emulatiōis studium inflammat hunc per leuitatē patientie temperat. **I**lli quod deest: iungit. **H**uic quod superest subtrahit. **I**llum stimulo impellere nitit: hunc freno moderatur. **M**agnis quippe suscepte ecclesie colen⁹. **A**lios palmites vt crescere debeant: rigat. **A**lios cū plus iusto crescere cōspicit: refecat: ne aut non crescendo fructus non ferant: aut immo- derate crescendo quos protulerint: amit- tant. **S**ed longe alia est ira: que sub emu- latiōis specie subspicit: alia que perturba- tum cor et sine iusticie pretextu cōfundit. **I**lla em̄ in hoc q̄ debet inordinate exten- ditur: hec autē semper in his que non de- bet inordinate inflammas. **S**ciendum ve- ro est: quia hoc ab impatiētibus iracundi differunt: quod illi ad alijs illata nō tole- rant: isti autē etiā que tolerenter imponūt. **M**am iracundi sepe etiā se declinātes in- sequuntur: rixe occasionem cōmouent: la- boze contentiōis gaudent. **Q**uos tamen melius corrigimus: si in ipsa ire sue cōmo- tione declinamus. **P**erturbati quippe quid audiāt: ignorant: sed ad se reducti tanto libentius exhortatiōis verba reci- piunt: quāto se tranquill⁹ toleratos eru- bescūt. **V**enti enim furore ebrie: omne re- ctum quod dicit peruersum videtur. **A**nde et **A**bal ebrio culpam suam a **B**yg- hil laudabiliter tacuit q̄ digesto vino lau- dabiliter dixit: **F**ecirco em̄ malum quod fecerat cognoscere potuit: quia hoc ebri- us nō audiuit. **C**um vero iracundi ita ali- os impetūt: vt declinari omino non pos- sunt: nō aperta exprobratiōe: sed sub qua- dam sunt cautela reuerētie parcendo feri- end. **Q**uod melius ostendim⁹ si **A**bner factum ad mediū deducamus. **H**ūc quip- pe cū **A**sael vi incaute precipitatiōis im- petere scriptū est. **L**ocutus est **A**bner ad **A**sael dicens: **R**ecede: noli me sequi: ne cōpellar cōfodere te in terrā. **Q**ui audi- re cōtēpsit: et noluit declinare. **P**ercussit ergo eum **A**bner auersa hasta in inguine et transfodit eū et mortuus est. **C**ui⁹ **A**sael

Typum tenuit: nisi eorū quos vehemen- ter arripēs furoz in preceps ducit. **Q**ui in eodem furoz impetu tanto caute des- clinandi sunt: quāto et insanie rapiuntur. **A**nde et **A**bner qui sermōe nostri patris lucerna dicit: fugit: quia doctorū lingua que supernū lumen dei indicat: cum per abrupta furoz mentē cuiuspiā ferri con- spicit: cuiq; cōtra irascentē dissimulat ver- borum iacula reddere: quasi per sequen- tem nō vult ferire. **S**ed cum iracundi nul- la consideratiōe se mitigant: et quasi **A**sa- el persequi et insanire nō cessant: necess- est: vt hi qui furentes reprimere conātur: nequa q̄ se in furozem erigant: sed quic- quid est tranquillitatis ostendant. **Q**ue- raz vero subtiliter proferāt: in quibus ex- obliquo furentis animū pugnēt. **A**nde et **A**bner cum contra persequentē subsistit non eū recta: sed auersa hasta trāforauit. **E**x mucrōe quippe percutere est: impetu apte increpatione obuiare. **A**duersa vero hasta persequentē ferire est: furentē tran- quille ex quibusdā tangere: et quasi parēdo superare. **A**sael autē protinus occi- dit: quia cōmote mentes dum et parti sibi sentiūt: et tamen responsionū ratione in in- timis sub tranquillitate tangunt ab eo q̄ se exererant: statim cadūt. **Q**ui ergo a fu- rozis sui impetu: sub lenitatis percussioe resiliūt: quasi sine ferro moriunt.

De diuerso modo admonē- di humiles: atq; elatos:

Capitulum. XVIII.

Alter admonēdi sunt humiles atq; aliter elati. **I**llis insinuan- dum est: q̄ sit vera excellentia quā sperando tenent. **I**stis ve- ro intimandū q̄ sit nulla temporalis glo- ria: q̄ et amplectētes non tenent. **A**udi- ant humiles q̄ sint eterna que appetunt: q̄ transitoria que contempnūt. **A**udiant elati: q̄ sint transitoria que ambiunt: q̄ eterna que perdūt. **A**udiant humiles ex- magistra voce veritatis: omnis qui se hu- militat exaltabit. **A**udiat elati: et qui se ex-

Beati Gregorij pape Cap. XVIII

altat: humiliabit. Audiant humiles gloriam precedit humilitas. Audiant elati ante ruina exaltabit spiritus. Audiant humiles super quem quiescet spiritus meus nisi super humilem et quietum et trementem sermones meos. Audiant elati: quid superbis terra et cinis. Audiant humiles: deus humilia respicit. Audiant elati et alta a longe cognoscit. Audiant humiles: quia filius hominis ministrari non venit: sed ministrare. Audiant elati: quia initium omnia peccati superbia. Audiant humiles: quia redemptor noster humiliavit semetipsum: factus obediens usque ad mortem. Audiant elati quod de eorum capite scriptum est. Ipse est rex super universos filios superbie. Occasio igitur perditionis nostre facta est superbia dyaboli: et argumentum redemptionis nostre inuenta est humilitas dei. Vestis enim noster inter omnia conditus: videri super omnia voluit elatus. Redemptor autem noster magnus manens super omnia fieri: inter omnia dignatus est parvus. Dicatur ergo humilibus: quia dum se dei sciunt ad dei similitudinem ascendunt. Dicatur elatis: quia dum se erigunt in apostate angelii imitationem cadunt. Quid itaque elatione deiectus: que dum supra se tenditur ab altitudine vere celsitudinis elongatur. Et quid humilitate sublimi: que dum se in ima deprimit: auctori suo manenti super summa coniungit. Est tamen aliud quod in eis debeat caute pensari: quia sepe quidam humilitatis decipiuntur specie: quidam vero elationis sue ignorantia falluntur: nam plerumque nonnullis quibus humiles videntur: et qui hominibus deferri non debet coniunctus est timor. Plerumque vero elatos comitari solet: libere vocis assertio. Et cum quedam increpanda sunt vicia: illi reticent ex timore: et tamen tace re se estimant ex humilitate. Isti loquuntur per impatientiam elationis: et tamen loqui se credunt per libertatem rectitudinis. Illos ut peruersa non increpent: sub specie humilitatis premit culpa formidi-

nis: istos ad increpanda que non debent aut magis increpanda quam debent sub imagine libertatis effrenatio impellit tumoris. Unde et elati admonendi sunt: ne plerumque expedit sint subiecti: ne autem illi defensionem vertant iusticie in exercitacionem superbie: aut isti cum student plus quam necesse est hominibus subiecti: compellantur etiam eorum vicia venerari. Considerandum vero est: quod plerumque elatos uti lius corripimus: si eorum correptionibus quedam laudum fometa misceamus. Inferenda namque illis sunt: aut alia bona que in ipsis sunt: aut dicendum certe que poterant esse si non sunt: et tunc demum referenda sunt mala que nobis displicent: cum prius ad audiendum placabilem eorum mentem fecerint promissa bona que placent. Nam et egros indomitos blanda prius manu tangimus: ut eos nobis plenus postmodum etiam per flagella subiugemus: et amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur: ne ea que saluti profutura est in ipso gustu aspera amaritudo sentiat. Dum ergo gustus per dulcedinem fallitur: humor mortifer per amaritudinem vacuatur. Ipsa ergo in elatis iniectionis exordia permixta sunt laude temperanda: ut dum admittunt fauores quos diligunt: etiam correptiones recipiant quas oderunt. Plerumque autem persuadere elatis vtilia melius possumus: si profectum eorum nobis magis quam illis profuturum dicamus: si eorum meliorationem nobis magis quam sibi impendi postulemus. Facile enim ad bonum elatio flexit: si eius inferio prodesse et alijs credatur. Unde moyses qui regente se domino deserti iter duce aerea columna pergebat cum Obab cognatum suum a gentilitatis conuersatione vellet educere: et omnipotentis dei domino subiugare: ait. Proficiscimur ad locum: quem daturus est nobis dominus: veni nobiscum: et bene faciamus tibi: quia dominus bona promissit israeli. Cui cum respondisset ille. Non vadam tecum: sed reuertar in ter-

Tertie partis libri Pastoralis cure

ram meam: in qua natus sum: illico ad-
funxit. **N**oli nos derelinquere. tu enim
nostri in quibus locis per desertū castra po-
nere debeamus. et eris ductor noster. **H**e-
c enim moysi mentē ignorantia itineris
angustabat. et propheticę sententię cog-
nitio diuinitatis expandarat. et colūna ex-
terius preibat. et de cunctis interior per
conuersationē cum deo sedulā locutio fa-
miliaris instruebat. **S**ed videlicet vir
uidus elato auditori colloquens. solaciū
petijt vt daret. ducē requirebat inuia. vt
dux ei fieri potuisset ad vitam. **E**git itaq;
vt supbus auditor voci ad meliora suadē-
ti. eo magis fieret deuotus quo putaretur
necessarius. **E**t vnde se exhortatorē suū
precedere crederet. inde se sub verbis ex-
hortantis inclinaret.

De diuerso modo admonen- di pertinaces atq; inconstātes. Capitulum. XIX.

Alter admonēdi sunt pertina-
ces. aliter vero inconstantes.
Illis dicendū est q; plus de se
debet sentiri et iccirco alie-
nis cōsilijs nō acquiescūt. **I**stis vero inti-
mandum est q; valde se despiciētes negli-
gunt et ideo lenitate cogitationū a suo iu-
dicio per tēporū momenta flectunt. **I**llis
dicendū est q; nisi meliores se ceteris esti-
marēt. nequaquā cunctorū consilia sue deli-
berationi postponerēt. **I**stis dicendū ē q;
si hoc qd sunt vt cūq; attenderēt. nequaquā
eos p tot varietatis licetora mutabilitatis
aura versaret. **I**llis p Paulū dicit. **N**oli
te prudētes esse apud vosmetipsos. **E**t cō-
tra isti audiāt. nō circūferamur omni ven-
to doctrine. de illis p Salomonē dicitur.
Comedent fructus vineę sue suisq; consi-
lijs saturabunt. **D**e istis autem ab eo rur-
sus scribit. **C**or stultorum dissimile erit.
Cor quippe sapientū sibi metipsi semper
est simile. quia dū rectis psuasib; acq;
escit pstatē se in bono ope dirigit. **C**or

vero stultorū dissimile ē. q; dū mutabile
tati se aurū exhibet. nunquā idē qd fuerat
manet. et q; quedā vitia sicut ex semetip-
sis gignūt alia ita ex alijs oriunt. **S**ciens
dū sumope ē q; tūc ea corripēdo meli? ter-
gim? cū ab ipso amaritudinis sue fonte sic-
cam? **P**ertinacia quippe ex supbia. incō-
stātia autē ex leuitate generat. **A**dmonē-
di sunt igit; ptnaces vt elationē sue cogi-
tatiōis agnoscat et semetipsos vincere stu-
deat. ne dū rectis aliorū suasionibus foris
supari despiciūt. intus a supbia captiui te-
neant. **A**dmonēdi sunt vt sollerter aspici-
ant. q; filius hoīs cui vna semp; cuz patre
volūtas ē. vt exemplū nobis frangēde no-
stre volūtatē prebeat dicit. **N**ō quero vo-
luntatē meā sed voluntatē eius qui misit
me patris. **Q**ui vt huius adhuc virtutis
gratiā cōmendaret. seruaturū se hoc i ex-
tremo iudicio premisit dicens. **N**ō possum
ego a meipso facere quicquid sed sicut audio
iudico. **Q**uia itaq; conscientia dedignat
homo aliene volūtatē ad quiescere: quan-
do dei atq; hominū filii? cuz virtutis sue
gloriā venit ostēdere: testat se nō a semet-
ipso iudicare. **E**t cōtra admonēdi sunt in-
constantes vt mentē grauitate robozent.
Tūc enī alij germina in se mutabilitatis
arefaciūt. cum a corde prius radicē leuita-
tis abscidunt. **Q**uia et tūc fabrica robusta
construitur: cū prius locus solidus in quo
poni fundamentū debeat prouideat. **N**isi
ergo ante mentis leuitas caueat cogitati-
onum in cōstantia minime vincitur. **Q**u-
bus alienū paulus se fuisse phibuit cum
dicit. **N**unquid leuitate vsus sum? **Q**ui
que cogito scōz carnē cogito vt sit apd me
est et nō. **N**ec si aperte dicat. **I**ccirco muta-
bilitatis aura nō molior quia leuitatis vi-
tio non succumbo.

De diuerso modo admonen- di gule deditos atq; abstinētes

Capitulum. XX.

Aliter admonēdi sunt gule des-
diti. atq; aliter abstinētes. **N**-
los enī superfluitas locutionis
leuitas operis atq; luxuria.

Istos vero sepe impaciētie. sepe vero sup-
bie culpa comitatur. **N**isi enī gule dedi-
tos imoderata loquacitas raperet. dines
ille qui epulatus quotidie splēdide dicit.
in lingua graui? nō arderet: dices. **Pa**-
l Abraam miserere mei et mitte Lazarum
vt intingat extremuz digiti sui in aqua vt
refrigeret linguaz meam. quia crucior in
hac sāmā. Quibus profecto verbis ostē-
ditur. quia epulādo quotidie crebrius in
lingua peccauerat: qui totus ardens refri-
gerari se precipue in lingua requirebat.

Rursum quia gule deditos leuitas proti-
nus operis sequitur. auctoritas sacra tes-
tatur dicens. **P**edit populus māducare.
et bibere. et surrexit ludere q̄s plerūq; eda-
citas vsq; ad luxuriā pertrahit. quia dum
facierate vēter extēditur: aculei libidinis
excitantur. **A**nde et hosti. callido qui pri-
mi hominis sensus in p̄cipiētia pomi
aperuit: sed in peccati laqueo strinxit. dis-
uina voce dicitur. **P**ectore et ventre res-
pes. **N**isi ei aperte diceretur. **C**ogitatio-
ne et in gluuie super humana corda domi-
naris. **Q**uia gule deditos luxuria sequit̄
propheta testatur qui dū aperta narrat oc-
culta denunciat: dicens. **P**riniceps coco-
rum destruxit muros Hierusalē. **P**rti-
ceps nāq; cocozū venter est cui magna cu-
ra obsequiū a cocis impenditur vt ipse de-
lectabiliter cibus impleat̄. **M**uri autē **H**ie-
rusalē virtutes sunt aie ad desideriū sup-
ne pacis eleuate. **C**ocozū igitur princeps
muros Hierusalē deiecit. qz dum vēter in
gluuie tendit: virtutes aie per luxuriā de-
struunt. **Q**uo cōtra nisi mētes abstinē-
tū plerūq; impaciētia a sinu trāquillitaz
excuteret: nequa q̄ **P**etr? cū diceret. mi-
nistrare aut in fide vestra virtutē. in virtu-
te autē sciētia. in sciētia autē abstinētia.
protinus vigilāter adligeret: dicens. **I**n
abstinētia autem patriam. **D**e esse quippe
abstinētibz patriam preuidit. que eis vt

adesset admonuit. **R**ursum nisi cogitatio-
nes abstinētiū nōnunq; supbie culpa trās-
figeret: **P**aulus minime dixisset. **Q**ui
non manducat manducantē non iudicat.
Qui rursus ad alios loquens dū de absti-
nente virtute gloriāntiū p̄cepta p̄strin-
geret. adiunxit. **Q**ue sunt rationē quidē
habētia sapiētie insup̄stitionē et humilita-
tem. et ad nō parcendū corpori nō in hono-
re corporis nō in honore aliquo ad saturita-
tem carnis. **Q**ua in re notandū est. q̄ idē
sputatione sua predicator egregi?. sup̄sti-
tioni humilitatis speciē iungit. qz dū pl?
q̄ necesse est per abstinētia caro atterit̄.
humilitas foris ostēditur: sed hac ipsa hu-
militate grauius interius sup̄bitur. **E**t ni-
si aliquādo mens ex abstinētie virtute tus-
mesceret. nequa q̄ hanc velut inter mag-
na merita pharise. arrogans studiosē enu-
meraret dicens. **I**eiuno bis in sabbato.
Admonēdi sunt ergo gule dediti ne in eo
q̄ escarū delectationi incūbant luxurie se-
mucrone transfigant. **Q**uanta sibi p̄ eluz
loquacitas. quāta mentis leuitas ingredi-
atur aspiciant. ne dum vētri molliter in-
seruiūt viciorum laqueis crudeliter astrin-
gantur. **T**anto enī longius a secūdo parē-
te receditur. quāto per imoderatum vsuz
dum manus ad cibum tenditur. parentis
primi lapsus iteratur. **A**t contra admonē-
di sunt abstinētes vt sollicitē semp aspici-
ant. ne cum gule vitiū fugiunt acriora his
vitiā quasi ex virtute generent ne dūz car-
nem macerant ad impatiētia spiritū erū-
pat. et nō iam virtus sit. q̄s caro vincit̄
si spiritus ab ira supatur. **A**liquādo autē
dum mens abstinētiū ab ira se deprimat
hanc quasi peregrina veniens leticia cor-
rumpit et eo abstinētie bonum deperit.
quo sese a spiritualibus vitiis minime cus-
todit. vnde et recte per prophetam dicit̄.
In diebus ieiuniorū vestrozum inueniuntur
voluptates vestre. **E**t paulopost. **E**c-
ce ad lites et contentiones ieiunatis et per-
cutitis pugnis impie. **V**oluptas quippe
ad leticiam pertinet pugnis ad iram. in-
cassum ergo per abstinētia. corpus atq;

Tertie partis libri Pastoralis cure

teritur. si inordinatis dimissa motib⁹ mē
vitijs dissipatur. Rursumq³ admonendi
sunt vt abstinentiā suā & semp sine imuta
tione custodiāt. & nunq³ hāc apud ocul
tum iudicem eximie virtutis credāt ne si
fortasse magni esse meriti credēt. cor i elā
tione subleuetur. Hinc nāq³ p prophetaz
dicitur. Nunquid tale est ieiuniū qd̄ eles
gi? Sed frange esuriēti panē tuuz. & ege
nos vagosq³ induc in domū tuam. Qua
in re pensandū est. virt⁹ abstinentie q̄ par
ua respicitur. que non nisi ex alijs virtuti
bus comendatur. Hinc Jobel ait. San
ctificate ieiuniū. Ieiuniū quippe sanctifi
care est adiunctis bonis alijs vgnaz deo
abstinentiā carnis ostēdere. Admonēdi
sunt abstinentes vt nouerint quia tūc pla
centē deo abstinentiā offerūt. cum ea que
sibi de altimētis subtrahūt. indigētib⁹ lar
giuntur. Solleter nāq³ audiendū est. q³
per prophetā domin⁹ redarguit: dicens.
Cū ieiunaretis & plangeretis in quinto &
in septimo mēse. p hos. lxx. annos. nun
quid ieiuniū ieiunastis mihi. Et cū come
deretis & cū biberetis. nunquid nō vobis
comedistis & vobismetipsis bibistis. Non
enī sed sibi quisq³ ieiunat. si ea q̄ ven
ter ad tempus subtrahit. nō in opibus tri
buit sed venter postmodū efferenda custo
dit. Itaq³ ne aut illos appetit⁹ gule a mē
tis statu deiciat. aut istos afflicta caro ex
elatione supplāter audiāt illi ex ore veri
tatis. Attēdite autē vobis ne forte grauē
tur corda vestra in crapula & ebrietate: et
curis hui⁹ mūdi. vbi vtilis quozq³ pauor
adiungit⁹ & superueniat in vos repentina
dies illa tanq³ laque⁹ enī supueniet i om
nes qui sedēt super faciē omnis terre. Au
diāt isti nō q³ intrat in os coinquinat ho
minē. sed qd̄ procedit ex ore hoc coinqui
nat hominē. Audiāt illi esca vēter. & ven
ter escijs. deus autē in hūc & has destruet
Et rursum. Non in cōmestationib⁹ & ebrī
tationib⁹. Et rursum. Esca nos nō commē
dat deo. Audiāt isti quia omnia mūda mū
dis. coinquinatis autē & infidelib⁹ nihil
est mundū. Audiāt illi quozum deus vē

ter est. & gloria in confusione ipsorū audi
ant isti. discedent quidam a fide & verita
te. & paulopost prohibentiū nubere preci
pientiū. abstinere a cibis quos deus crea
uit ad percipiendū cum gratiarū actione si
delibus & his qui cognouerūt veritatem
Audiāt illi bonum est nō māducare car
nem. neq³ bibere viniū. neq³ in quo frater
tuus scandalizatur. Audiāt isti. modico
vino vtire propter stomachū & frequētes
tuas infirmitates. quatenus & illi discant
cibos carnis inordinate nō appetere. & isti
creaturā dei quā non appetunt condemp
nare non audeant.

**De diuerso modo admonen
di illos qui sua misericorditer
tribuūt: atq³ illos qui aliena ra
pere contendunt.**

Capitulum. XXI.

Alter admonendi sunt qui iaz
sua misericorditer tribuunt. atq³
q³ aliter qui & aliena rapere cō
tendunt. Admonēdi nāq³ sūt
qui iam sua misericorditer tribuūt ne cogi
tatione tumida se super eos quibus terre
na largiunt extollant. ne icarco meliores
se estimant quia cōtineri per se ceteros vi
dent. Nam terrene domus dñs famulo⁹
rū ordines ministeriaq³ dispēciēs. hos
vt regant. illos vero statuit vt ab alijs re
gantur. Istos iubet vt necessaria ceteris
prebeant. illos vt accepta ab alijs sumāt
Et tamen plerūq³ offendunt qui regunt.
& in patris familias gratia permanēt qui
reguntur. Trā merentur qui dispensato
res sunt. & sine offensione perdurāt qui ex
aliena dispensatione subsistunt. Admonē
di sunt igit⁹ qui iam q̄ possident misericor
diter tribuūt vt a celesti dño dispensatores
esse se positos subsidiōz temporalis agno
scant & tanto humiliter prebeant quanto
aliena esse intelligūt que dispēcant. Cum

q̄ in illorum ministerio quib⁹ accepta lar
giuntur cōstitutos se esse considerant. ne
quaquā eorū mentes tumor subleuet s̄z ti
mor premat. Unde ⁊ necesse est vt sollici
te perpendāt. ne cōmissa indigne distribu
ant ne quedam quibus nulla. ne nulla q̄
bus quedam. ne multa quibus pauca. ne
pauca prebeant quibus impendere mul
ta debeant. ne precipitatione hoc qd̄ tris
bunt inutiliter spargāt ne tarde petētes
notie crucient. ne recipiēde hic gratie in
tentio surrepat. ne dationis lumē laudis
transitorio appetitio extinguat ne oblatū
munus coniuncta tristitia obsidiat. ne in
oblato munere animus plusq̄ decet hy
larscat. ne sibi quicq̄ cum totū recte un
pleuerint tribuant ⁊ simul oīa postq̄ per
egerint perdant. Ne enim sibi virtutem
sue liberalitatis deputēt. Audiant quod
scriptum est. **Si quis administrat tanq̄
ex virtute q̄ administrat deus.** Ne in be
nefactis imoderatus. Audeant. audiant
qd̄ scriptū est. **Cum feceritis oīa que pre
cepta sunt vobis. dicite. serui inuitiles si
mus. que debuimus facere fecimus.** Ne
largitatē tristitia corripat. Audiant qd̄
scriptū est. **Hylarē datorē diligit deus. ne
in expenso munere transitorio laudē que
rant.** Audiant quod scriptū est. **Nesciat
sinistra tua quid faciat dextera tua. id est
pie dispensationi nequaq̄ se gloria vite p̄
sentis admisceat. sed op⁹ rectitudinis ap
petitionem ignoret fauoris.** Ne impense
gratie vicissitudinē requirant. Audiant
qd̄ scriptū est. **Cum facis prandū aut ces
nam noli vocare amicos tuos neq̄ fratres
tuos neq̄ cognatos tuos neq̄ vicinos tu
os. neq̄ diuites ne forte ⁊ ipsi reinuitent
te ⁊ fiat tibi retributio. sed cum facis con
uuiū voca pauperes ⁊ debiles ⁊ claudos
⁊ cecos. ⁊ beatus eris. quia nō habēt vn
de retribuunt tibi.** Ne que prebenda sunt
citius sero prebeantur. Audiat qd̄ scrip
tus est. **Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuer
tere cras dabo tibi cum statim possis das
re.** Ne sub obtentu largitatis ea que pos
sident inutiliter spargant. audiant qd̄ scri

ptum est. **Sudet elemosina in manu tua.**
Ne cum multa necessaria sint pauca largi
ant audiat qd̄ scriptum est. **Qui parce se
minat parce ⁊ metet.** Ne cui oportet pau
ca. plurima prebeant. ⁊ ipsi postmodum
nimie inopiam tolerantēs. ad impatiē
tiam erumpat. Audiant qd̄ scriptū ē. **Nō
vt alijs sit remissio vobis autem tribulas
tio.** Sed ex elq̄itate vestra abundantia il
lorum inopiam suppleat. vt ⁊ illorum ha
bundantia vestre inopie sit supplementū
Cum enim dantis mens ferre inopiaz ne
scit. si multa sibi subtrahit occasionem cō
tra se impatientie exquirat. prius namq̄
preparandus est paciētie animus. ⁊ tūc aut
multa sunt. aut cuncta largienda: ne duz
minus equanimiter inopia irruens fertur
⁊ premisse largitatis pereat merces. ⁊ ad
huc mentē veterius murmuratio suble
uens perdat. Ne omnino nihil eis pre
beant. quibus conferre aliquid paruum
debeant. audiant qd̄ scriptum est. **Omni
petenti tribue. ne paulatim aliquid prebe
ant. quibus conferre omnino nihil debēt
audiant qd̄ scriptum est. Da bono. ⁊ noli
recipere peccatores. bene fac humili ⁊ nō
dederis impio.** Et rursum. **Panem tuuz
⁊ vinum tuū super sepulturam iusti cons
titue. ⁊ noli ex eo manducare ⁊ bibere cū
peccatoribus.** Panem enim suū ⁊ vinum
prebet peccatoribus. qui iniquis subsidia
pro eo quod iniqui sunt impendit. Unde
⁊ nōnulli huius mundi diuites. cum sa
me cruciantur christi pauperes effusis lar
gitatibus nutriunt hiltiones. Qui vero
indigenti etiam peccatori panem suuz nō
quia peccator sed quia homo est tribuit.
nimirum non peccatorē. sed iustū nutrit.
q̄ in illo nō culpā s̄z naturā diligit. **Be
monendi sunt etiā qui iā sua misericordis
ter largiunt vt sollicite custodire studeāt
ne cum commissa peccata elemosinis res
dimunt. adhuc redimenda committant:
ne venalem iusticiam dei estimant si cum
curēt p̄ peccis nūmos tribuere arbitrerē se
multe posse peccare. **Pl⁹ ē nāq̄ aīa q̄ es
ca ⁊ corpus q̄ vestimētū.** Qui ergo eicā**

Aliter admonēdi sunt qui nec aliena appetunt nec sua largiuntur: atq; aliter admonēdi sunt qui et ea que habent tribuūt et tamen aliena rapere nō desistunt. Admonēdi sunt nāq; qui nec aliena appetunt nec sua largiunt vt sollicitē sciant qđ ea de qua sumpti sunt cunctis hominib; terra comunis est. et ideo alimenta quocq; omnibus cōmuniter p̄fert. Incautus se ergo innocētes putant. qui cōmune dei munus sibi priuatum vendicāt. Qui cum accepta nō tribuunt in proximōrum nece grauantur. qz tot quotidie pene perimunt q̄ morientib; pauperū apud se subsidia abscondunt. **N**ā cum quelibet necessaria indigentibus ministrat. sua illis reddimus nō nostra largimur. **I**usticie debitū potius soluitus. quā misericordie opera implemus. vnde et ipsa veritas cū de misericordia caute exhibēda loqueret̄ ait. Attēdit te inquit ne iusticiā vestra faciatis coram hominibus. **Q**ui quocq; sentētie cōtinens psalmista dicit. Dispēdit vedit paupib; iusticia eius manet in seculū seculi. Cum enim largitatē impēsam paupibus p̄mississet nō hanc vocare misericordiā sed iusticiā maluit. qz qđ a cōmuni dño tribuit̄ p̄fecto iustū est vt quicūq; accipiunt eo cōiter vtantur. **H**inc etiā Salomon ait. **Q**ui iustus est tribuit et nō cessauit. **A**dmonēdi sunt quocq; vt sollicitē attendāt qđ ficulnea que fructus nō habuit contra hanc dicitur iudex agricola querit̄ qđ etiā terrā occupauit. **T**errā quippe ficulnea sine fructu occupat qm̄ mens tenacius hoc qđ prodesse multis poterat inutiliter seruat. **T**erzā ficulnea sine fructu occupat. qm̄ locū quem exercere alius per solē boni operis valuit stultus per desidiē vmbraz premit. **H**i autē nōnunq; dicere solent: concessis vtimur aliena nō querim; et si digna misericordie retributiōe nō agimus nulla tamē perueria perpetrā qđ ideo sentiunt quia videli cet aurē cordis a verbis celestibus claudūt. **N**ecq; dicitur in euangelio qui induebat purpura et bys

so qm̄ epulabatur quotidie splendide aliena rapuisse sed infructuose p̄p̄. vs; vltis gesse perhibet eūq; post hanc vitā vltim; gehenna suscipit. nō qz aliquid illiciti gessit sed quia imoderato vsu totū se licitis tradidit. **A**dmonēdi sunt tenaces vt nonerint qđ hęc primā de iniuriā faciunt quia dāt̄ sibi oīa nullā misericordie hostiā reddunt. **H**inc etenim psalmista ait. **N**ō dabit deo placatiōe suā nec precii redemptionis anime sue. precii nāq; redemptionis dare est opus bonū p̄ueniente nos gratia reddere. **H**inc **J**ohānes exclamat: dicens. **N**ā securis ad radicē posita est. **Q**uoniam arbor que nō facit fructū bonū excidetur et in ignem mittetur. **Q**ui ergo se innocios qz aliena nō rapiunt estimant. ictum securis vicine p̄uident. et torporē improvide securitatis amittāt ne cū ferre fructū boni operis negligūt a presenti vita funditus quasi a viriditate radicis excēctur. **A**t cōtra admonēdi sunt qui et ea que habent tribuūt et aliena rapere nō desistunt ne valde munifici videri appetāt. et de boni specie deteriores fiant. **H**i etenim p̄p̄ta indiferece tribuētes non solū vt supra diximus ad impacitē murmuratiōe p̄uident sed cogente se inopia vsq; ad auariciā de uoluntur. **Q**uid vero eorū mente infelicitius. quibus de largitate auaricia nascit̄. et peccatorū seges quasi ex virtute seminat̄. **P**rius itaq; admonēdi sunt vt tene re sua rationabiliter sciāt et tunc demū vt aliena nō ambiant. **S**i enim radix culpe in ipsa effusione nō exurit̄ nunq; ramis exuberans auaricie spina siccatur. **O**ccasio ergo rapiendi subtrahitur. si bene prius possidendi disponat̄. **T**unc vero ad monti audiant quō que habēt misericorditer tribuāt quādo nimirū didicerunt vt bona misericordie per interiectam rapine nequiciā non confundāt. **V**iolenter enī exquirunt qui misericorditer largiantur. **S**ed aliud est pro peccatis misericordiaz facere. aliud pro misericordia faciēda peccare. **Q**ue itaq; nequaquā misericordia nuncupari potest quia ad dulcem fructū non

proficit q̄ per virus pestifere radice amarefcit. Hinc enī est q̄ ipsa etiā sacrificia p̄ prophetā dominus reprobas dicit. Ego dominus diligens iudiciū ⁊ odio habēs rapinam in holocaustū. Hinc iterum dicit. Hostie impiorū abominabiles: q̄ offeruntur ex scelere. Qui sepe quoq̄ ex indigētib⁹ subtrahūt que deo largiunt: sed quāta eos animaduersione rennuat. per quēdam Salomonē dominus demonstrat: dicens. Qui offert sacrificiū ex substantia pauperis quasi qui victimat filiū in cōspēctu patris sui. Quid nāq̄ esse intollerabilis potest q̄ mors filij ante oculos patris. Hoc itaq̄ sacrificiū quanta ira aspiciatur ostendit. qd̄ orbari patris dolori cōparatur. Et tamen plerūq̄ quanta tribuunt pensant. quāta autem rapiūt considerare dissimulant quas mercedē numerāt. ⁊ perpendere peccata recusant. Audiant itaq̄ quod scriptum est. Qui mercedes congregauit misit eas in sacculū pertusū. In sacculo quippe pertuso videtur quando pecunia mittitur: sed quādo amittitur non videtur. Qui ergo quāta largiuntur aspiciunt sed quāta rapiūt non perpendūt. In pertuso sacculo mercedes mittunt. q̄ profecto has in specie sue fiducie intuentes congerit sed nō intuentes perdunt.

De diuerso modo admonendi discordes atq̄ pacatos:

Capitulum. XXIII.

Alter admonendi sunt discordes atq̄ aliter pacati. Discordes nāq̄ admonēdi sunt vt certissime sciant q̄ quātūlibet virtutibus polleant spirituales fieri nullatenus possunt. si vniri per concordia proximis negligūt. Scriptū quippe est. Fructus spūs est. charitas. gaudiū. pax. Qui ergo seruare pacē non curat ferre fructus spūs recusat. Hinc Paul⁹ ait. Cum sit inter vos zelus ⁊ cōtentio. nonne carnales estis. Hinc iterum dicit. Pacem sequimur

ni cum omnib⁹ ⁊ sanctimoniam. sine qua nemo videbit deū. Hinc rursus admonēs ait. Solliciti seruate vnitatē spūs. in vinculo pacis. vnū corpus ⁊ vnus spūs. sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Ad vnā igitur vocationis spem nequaquā pringitur si nō ad eā vnitā cū primis mēte curra. Et sepe nōnulli quo quedā specialiter dona percipiunt. supbiendo donis cōcordie qd̄ maius est amittūt vt si foras se carnes p̄ ceteris gule refrenatione q̄s edomat. concordare eis quos supat abstinendo contēpnat. sed q̄ abstinētia a cōcordia separat. quid admo neat psalmista. Perpēdat: ait enī. Laudate eū in tympano ⁊ choro. In tympano nanc̄ siccā ⁊ percussa pellis resonat. In choro autē voces sociate cōcordāt. Quisquis itaq̄ corpus affligit sed concordia deserit deū quidem laudat in tympano: sed tamē nō laudat in choro. Sepe vero dū quosdam maior scientia erigit a ceterorū societate dislingit. ⁊ quasi quo pl⁹ sapient. eo cōcordie virtute despiciūt. Hi itaq̄ audiāt qd̄ p̄ semetipsam veritas dicat. Habete sal in vobis ⁊ habete pacē inter vos. Sal quippe sine pace nō virtutis est donū. sed vniuersionis argumentū. Quo enī quisq̄ melius sapit. eo deteri⁹ delinquit ⁊ iccirco i excusabiliter ⁊ multo magis merebit suppliciū q̄ prudētē si voluisset potuit vitare peccatū. Quib⁹ recte quoq̄ p̄ Jacobū dicitur. Quod si zelus amarū habetis inter vos ⁊ contēntiones sunt in cordib⁹ vestris nolite gloriari ⁊ mendaces esse aduersum veritatē. Nō est ista sapiētia desursum descendēs: sed terrena animalis dyabolica. Que autē desursum est sapiētia. primum quidē pudica est. deinde pacifica. Pudica quidē quia caste intelligit pacifica aut quia per elationē se minime a proximorū societate dislingit. Admonēdi sunt dissidentes vt nouerint q̄ tam diu nullū boni operis deo sacrificiū imolant. q̄ diu a proximo per charitatē discordāt. Scriptum nāq̄ est. Si offers munus tuū ante altare ⁊ ibi recordans fueris quia frater tu⁹ ba

bet aliquid aduersus te. relinque tibi munus tuū ante altare ⁊ tunc venies offeres munus tuū. Ex qua scilicet preceptione pensandū est quozū hostia repeiūtur. q̄ intolerabilis culpa monstrat. **N**ā cum mala cuncta bonis sequētibz diluant. pensamus quāta sit mala discordie. que nisi extincta fuerint funditus. bonū subsequi nō permittit. **A**dmonēdi sunt discordes vt si aures a mādatis celestibus nō declinā mentis oculos ad cōsideranda ea que ī in finis versant̄ aperiat̄. q̄ sepe aues vnlus eiusdēq; generis sese socialiter volādo nō deserūt q̄ gregatim aialia bruta pascunt̄. **Q**ue solleter aspiciunt̄. cōcordādo sibi irrationabilis natura indicat q̄ nū malū p discordiā rationalis natura cōmittat. q̄ nū hec ex rationis intēctione perdidit. q̄ illa motu naturali custodit. **E**t cōtra admonēdi sunt pacati. ne dū plus q̄ necesse est pacem quā possidēt am̄ ad perpetuā venire nō appetāt. **P**leriq; enī graui⁹ intēctionē mentū. rerū tranquillitas temperat. vt quo nō sunt molesta que obtinēt eo minus amabilia fiant que vocāt̄ ⁊ quo delectant̄ presentia. eo nō inquirant̄ eterna. vnde ⁊ p̄ semetipsam veritas loquēs cuz terrenā pacē a supna distingueret atq; ad venturā discipulos ex presenti puocaret ait. **P**acē relinquo vobis. pacē meaz do mansurā. **S**i ergo in eā cor que relicta est figitur nunq̄ ad illā que dāda est puenit̄. **P**ar igit̄ presens est ita tenēda vt ⁊ diligigi debeat ⁊ contēpnī ne si immoderate diligitur. diligētis animus in culpa teneatur. vnde etiā admouendi sunt pacati ne dum nimis humanam pacem desiderant. prauos hominū mores nequa q̄ redarguant. ⁊ consentiēdo peruersis ab auctoris sul se pace disingant. ne dum humana foras iurgia metuunt interni federis disicutione feriantur. **Q**uid est enim pax trāstoria nisi quoddā vestigium pacis eterne. **Q**uid vero deimentius esse potest. q̄ vestigia in puluere impressa diligere. sed

ipsum a quo impressa sunt non amare. **H**inc David dum totum se ad federa pacis interne constringeret testatur. q̄ cum malis concordā non teneret dicens. **N**ō ne qui oderunt te deus oderam ⁊ su per in imicos tuos tabescebā. **P**erfecto odio oderam illos. inimici facti sunt mihi. **I**nimicos etenim dei perfecto odio odisse est ⁊ q̄ facti sunt diligere ⁊ q̄ faciunt increpare mores prauozū premere vite prodesse. **P**ensandū est igitur quando ab increpatione cessatur. quanta culpa cum pessimis pax tenetur si propheta hoc tantū velud in hostiam deo obtulit q̄ contra se p̄ domino prauozū inimicitias excitauit. **H**inc est q̄ leui tribus assumptis gladijs per castrorum media transiens. quia ferēdis noluit peccatozibus parere deo manus dicta est consecrasse. **H**inc finies peccantium ciuiū gratiam spernens coeutes cum madianitis pertulit. ⁊ iram dei irat̄ placauit. **H**inc per semetipsam veritas dicit. **N**olite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram. nō veni pacem mittere sed gladium. **M**alozū quippe cū incaute amicitijs iungimur culpū ligamur. vnde ⁊ Josaphat qui tot de ante acta vita p̄ coijs attollitur. de Achab regis amicitijs pene periturus insepatur. **C**ui a domino per prophetā dicitur. **I**mpio presbes auxilium. ⁊ his qui oderunt dominū amicitia iungentis. **E**t iccirco iram quidē domini merebaris. sed bona opera inuenta sunt in te. eo q̄ abstuleris lutos de terra iud. **A**b illo enim qui summe rectus est eo ipso iam discrepat. quo peruerforuz amicitijs vita nostra concordat. **A**dmonendi sunt pacati. ne si ad correptionis verba prosiliant. temporalem pacem sibi perturbari formident. **R**ursusq; admonendi sunt vt eandem pacem dilectione integra intrinsicus teneant. q̄ per inuentionem vocis sibi extrinsecus turbant. **Q**uod vtrunq; prouide david se perhibet seruare cum dicit. **C**um his qui oderunt pacēeram pacificus. cum loquebar illis ipug nabāt me gratis. **E**cce ⁊ loqns impugna

batur: et tamen impugnatus erat pacifis-
 rus: quia infantes cessabat reprehen-
 dere: nec reprehensus negligebat ama-
 re. Hinc etiã Paulus ait: **S**i fieri potest
 q̄ ex vobis est cum omnibus hominib⁹ pa-
 cem habētes. Hortaturus est discipu-
 los: vt pacem cū omnibus haberēt premi-
 sit dicens: **S**i fieri potest: atq; subiunxit:
 quod ex vobis est. **D**ifficile quispe'erat:
 vt si mala acta corripere't habere pacē cū
 omnibus possent. **S**ed: cū temporalis pax
 in prauo cordibus ex nostra increpatio-
 ne confundit inuolata: necesse est in no-
 stro corde seruet. **R**ecte itaq; ait: quod ex
 vobis est: ac si nimirū dicat: **Q**uia pax ex
 duarum partiū consensu subsistit: si ab eis
 que corripunt: expellitur: integra tamen
 in vestra qui corripitis mente teneat. **E**n-
 de isdem rursus discipulos admonet di-
 cēs: **S**i quis nō obedit verbo nostro per
 epistolā (hunc notate) ⁊ non cōmisceami-
 ni cum illo vt confundat: atq; illico adiu-
 rit: ⁊ nolite vt inimicū estimare illum: sed
 corripite vt fratrem. **N**ec si diceret. **P**acē
 cum eo exteriorē soluite: sed interiorē cir-
 ca illum medullitus custodite: vt peccā-
 tis mentem sic vestra discoridia feriat: qua
 tenus pax a vestris cordibus: nec abnega-
 ta discedat.

**De diuerso modo admonen-
 di seminantes iurgia: atq; paci-
 ficos: Capitulū. XXIII.**

Aliter admonēdi sunt seminan-
 tes iurgia: atq; alite pacifici.
Admonēdi nāq; sunt qui iur-
 gia semināt: vt e⁹ sūt sequaces
 agnoscant. **D**e apostata quippe angelo
 scriptū est. **C**um bone messi zizania fuis-
 sent inserta. **I**nimicus homo hoc fecit.
De cuius etiã in mbz̄is per Salomones
 dicit. **H**omo apostata vir inutilis: gradi-
 tur ore peruerso. **A**nnuit oculis: terit pe-
 de: digito loquit: prauo corde machinat
 malū: ⁊ in omni tempore iurgia semināt.
Ecce quē seminantē iurgia dicere noluit
 prius apostatā nominauit: quia nisi mo-

re superbiētis angeli a conspectu cōdito-
 ris prius inuis auersione mētis caderet:
 foras postmodū vsq; ad semināda iurgia
 nō veniret. **Q**ui recte describit q̄ annuit
 oculis: digito loquit: terit pede. **I**nterior
 nāq; est custodia: que ordinata seruat ex-
 terius mēbra. **Q**ui ergo statum mentis
 perdidit: subsequēter foras in inconsan-
 tia motūis fluit: atq; exteriorē mobilitate
 indicat: q̄ nulla interius radice stabili-
 tatis subsistat. **A**udiāt iurgioꝝ seminato-
 res quod scriptū est. **B**eati pacifici quos
 nā filij dei vocabunt: atq; e diuerso colli-
 gant: quia si filij dei vocant: qui pacē fa-
 ciūt: proculdubio sathane sunt filij qui cō-
 fundunt. **O**mnes autē qui per discoridia
 separant a viriditate dilectiōis arefunt.
Qui ⁊ si boni operis fruct⁹ in suis actio-
 nibus proferūt: profecto nulli sunt: quia
 non ex vnitate charitatis oriunt. **H**inc er-
 go perpendat seminantes iurgia q̄ mult-
 ipli: iter peccāt: qui dum vnā nequitiam
 perpetrāt: ab humanis cordibus cunctas
 simul virtutes eradicāt. **I**n vno est malo
 innumera peragūt: qui seminādo discor-
 diam: charitatē: que nimirū omnium virtu-
 tum mater est extingūt. **Q**uia autē nihil
 est preciosius deo virtute dilectiōis. **N**ihil
 est dyabolo desiderabilius extinctiōe
 charitatis. **Q**uisquis ergo seminādo iur-
 gia dilectionem proximoy perimit: hosti
 dei familiaris seruit: quia qua ille amiss-
 a cecidit: hāc iste vulneratis cordib⁹ sub-
 trahēs eis iter ascensionis abscedit. **E**t cō-
 tra admonēdi sunt pacifici: ne tante actio-
 nis pondus leuigēt: si inter quos funda-
 re pacē debeant ignorēt. **N**am sicut mul-
 tū nocz si vnitas desit bonis: ita valde est
 notū si non desit malis: si ergo peruersoꝝ
 rū nequitia in pace iungit: profecto eorū
 in malicia congruūt: tanto se robitū⁹ bo-
 noꝝ afflictioib⁹ illidūt. **H**inc namq; est
 q̄ cōtra damnati illius vasis vicz anti epl
 predicatoris: diuina voce beato **J**ob dici-
 tur. **M**embra carnū eius coherentia sibi
Hinc sub squamarū specie de eius satelliti

tibus dicit: vna vni conligitur: et ne spiraculū quideꝛ incendit per eas. Sequaces quippe illi: quo nulla inter se di cordie aduerſitate diuiſi ſunt: eo in bonoꝝ nece grauius glomerant. Qui ergo iniquos paci ſociat: iniquitati vires adminiſtrat: quos bonos deterius deprimūt: quos et vna nimitꝛ perſequūt. Unde predicator egregius graui phariſeoꝝ ſaduꝛceozꝛqꝛ perſecutioꝛ apprebentus inter ſemetipſos diuidere ſtuduīt: quos cōtra ſe vnitos graui ter vidit: cū clamauit dicens: Qui fratres ego phariſeus ſum: filius phariſeoꝝ: de ſpe et de reſurrectioꝛe mortuoꝝ ego iudi cor. Dūqꝛ ſaduꝛcel ſpecie reſurrectioꝛis qꝛ mortuoꝝ eſſe denegare: qꝛ phariſei iuxta ſacriliquiꝛ pꝛcepta crederēt facta imper ſeculoꝝ vnanimitate diſſenſio eſt: et diui ſa turba Paulus illeſus exiit: que hunc vnita prius vnanimiter preſſit. Admonē di itaqꝛ ſunt: qui faciēde pacis ſtudijs occupant: vt prauoꝝ iꝛgentibus prius amo rem debeāt interne pacis infundere: quatenꝛ eis poſtmodū valeat exteriorꝛ pax ꝑ deſſe: vt dum eoꝝ in illius cogitatioꝛe ſuſpenſi ſūt: nequaꝑ ad nequitiaꝛ ex huiꝛ ꝑꝛ ceptione rapiat: dūqꝛ ſupernā prouidēt terrenā nullo modo ad vſum ſue deterioꝛ ratioꝛis inclinent. Cū vero peruerſi quicꝛ tales ſunt: vt nocere bonos nequeāt: etiā ſi concupiſcāt inter has nimirū debet terrena pax cōſtrui: vt prius qꝛ ab eis valeat ſuperna cognoꝛci. At ſi ſcilicet quos cōtra dilectioꝛe dei malicie ſue impietas ex aꝑerat: ſaltem ex proximi amoꝛe imāſue ſcant: et quaſi e vicino ad melius trāſeant vt ad illā que a ſe longius eſt pacē conditioꝛis aſcendant.

De diuerſo modo admonendi eos qui ſacre legis verba nō recte intelligūt: atqꝛ eos qui hec humiliter non loquūtur:

Capitulum. XXV

Alter admonēdi ſunt qui ſacre legis verba non recte intelli

gunt: atqꝛ aliter qui recte quidem intelli gūt: ſed hec humiliter non loquūtur. Ad monendi eū ſunt: qui ſacre legis verba non recte intelligūt: vt perpendant: quia ſaluberrimū vini potū inueni ſibi poculū virtūt: ac per medicinale ferrū vulne re mortali ſe feriūt: dū per hoc i ſe ſana ꝑ rimūt: ꝑ qꝛ ſalubritē abſcidere ſauicia de buerūt. Admonēdi ſunt vt perpendāt qꝛ ſcriptura ſacra in nocte vite ꝑſentis quaſi quedā nobis lucerna ſit poſita: cuiꝛ nimirum verba dū non recte intelligūt: de lumine tenebreſcūt. Quos videlicet ad intellectū prauū intentio peruerſa non rapet: niſi prius ſuperbia inflaret. Dum eū ſe ꝑꝛeceteris ſapientes arbitrant: ſequi alios ad melius intellecta deſpicūt: atqꝛ vt apud imperiū vylgus ſcientie ſibi nomen extorqueāt: ſtudent ſummopere ab alijs recta intellecta deſtruerē: et ſua peruerſa roborare: vnde bene ꝑꝛ ꝑꝛphetā dicit: Se cuerūt pregnantes. Salaad ad dilata dum terminū ſuū. Salaad nāqꝛ aceruus teſtimoniꝛ interpretat. Et quia cuncta ſimul cōgregatio eccleſie ꝑꝛ confeſſionem feruit teſtimonio veritatis nō incongrue ꝑꝛ Salaad eccleſia exprimit: que ore cūctozꝛ fideliiꝛ de deo queqꝛ ſunt vera teſta tur. Pregnātes autē Salaad anime vocant: que intellectū verbi ex diuino amoꝛe conſipiūt: ſi ad perfectū tempus veniant ꝑꝛceptam intelligentiā operis oſtentione pariture. Terminū vero ſuū dilatare eſt opintonis ſue nomē extendere. Se cuerūt ergo pregnantes Salaad ad dilata dum terminū ſuum: quia nimirū hereticū mentes fideliiꝛ que tam aliquid de veri tatis intellectu cōceperant: peruerſa ꝑꝛ dicatioꝛe ꝑꝛmiūt: et ſententie ſibi nomē extendūt: ꝑꝛuloꝝ corda tam de verbi con cepcioꝛe grauida erroꝛis gladio ſcindūt: et quaſi doctrine ſibi nomen faciūt. Des ergo cū conamur inſtruerē ne ꝑꝛnerſa ſentiant: ad nonemus: prius neceſſe eſt ne in anem gloriā querant. Si eū radix elationis abſciꝛit: conſequenter rami prauē aſ fertioꝛis areſcunt. Admonēdi ſunt etiam

Tertie partis libri Pastoralis cure

ne errores discordiasq; generādo legem dei que iccirco data est: vt sacrificia sathane prohibeat eandem ipam in sathane sacrificiū vertant. Unde per prophetā dicitur: **Dedi eis frumentū vinū & oleum: & argentū multiplicauī eis & aurum que fecerūt. Mal.** Frumentum quippe a domino accipim⁹: quando in diebus obscurioribus subducto tegimine literere per medullā spiri⁹ legis interna sentimus. **Unū suum nobis domin⁹ prestat cum scripture sue alta predicatiōe nos inebriat.** Oleū quoq; suū nobis tribuit cū preceptis apertioribus vitā nostrā blanda lenitate disponit. **Argentū multiplicat cū nobis luce veritatis plena eloquiā subministrat.** **Auro quoq; nos ditat quādo cor nostrū intellectu summi fulgoris irradiat.** **Que cūcta heretici Baal offerūt quia apud auditorū suorum corda corrupte omnia intelligēdo peruerūt: & de frumēto dei vno atq; oleo: argento pariter: & auro sathane sacrificiū immolant: quia ad errorē discordie verba pacis inclināt.** **Unde admonēdi sunt vt perpendāt: quia dum peruersa mēte de preceptis pacis discordiā faciunt: iusto dei examine ipsi de verbis vite moriunt.** **Et contra admonēdi sunt que recte quidē verba legis intelligūt: sed hec humiliter non loquūtur: vt in diuinis sermonibus priusq; eos alijs proferāt semetipsos requirāt: ne insequentes alioꝝ facta se deserant: & cū recte de sacra scriptura sentiūt: hoc solū quod per illam cōtra elatos dicitur: non attendant.** **Improbis quippe et imperitus est medicus: qui alienum vuulnus mederi appetit: et ipse vulnus quod patitur nescit.** **Qui ergo verba dei humiliter nō loquūtur profecto: admonēdi sunt: vt cum medicamina egris apponūt: prius virus sue pestis inspiciāt: ne alios medendo ipsi moriantur.** **Admoneri debent: vt cōsiderent ne a virtute dicti dicendi qualitate discendant: ne loquendo aliud: & ostendēdo aliud predicent.** **Audiāt itaq; quod scriptū est. Si quis loquit quasi sermones dei.**

Qui ergo verba que proferāt ex proprijs non habent cur quasi de proprijs tumēt. **Audiāt quod scriptum est. Sicut ex deo corā deo in christo loquimur.** **Ex deo est coram deo loquitur: qui predicatiōis verbum: & quia a deo accepit: intelligit: & placere per illud deo non hominibus querit.** **Audiāt quod scriptum est. Abominatiō domini est omnis arrogans.** **Quia vī delictet dū in verbo dei gloriā querit: ius vantis inuadit: eumq; laudi sue postponere nequaquā metuit: a quo hoc ipsum quod laudatur accipit.** **Audiāt quod predicatori per Salomonem dicitur: Bibe aquam de cisterna tua: & fluētā putei cui diriuentur fontes tui foras: et in plateis aquas diuide.** **Habeto eas solus: nec sint alieni participes tui.** **Aquam quippe predicator de cisterna sua bibit: cum ad cor suum rediens: prius audit ipse quod dicit: Bibit sui fluētā putei sui irrigatione infunditur verbi.** **Abi bene subiungitur. Periuentur fontes tui foras: & in plateis aquas diuide.** **Rectū quippe est: vt prius ipse bibat: & tunc predicando alijs infuset.** **Fontes namq; foras deriuare est: exterius alijs vim predicationis infundere.** **In plateis autem aquas diuide re est: in magna auditorum amplitudine iuxta vniuscuiusq; qualitatem diuina eloquiā dispērare.** **Et quia plerumq; inanis glorie appetitus subripit: dum sermo diuinus ad multoꝝ noticiam currit.** **Post quā dictum est aquas diuide: recte subiungitur. Habeto eas solus: nec sint alieni participes tui.** **Alienos quippe malignos spiritus vocat: de quibus propheta temptati hominis voce dicitur: Alieni insurreperunt in me: & fortes quesierunt animam meam.** **At ergo: Aquas in plateis diuide: & tamen solus habe.** **Ac si apertius dicat: Sic necesse est: vt predicationi exterius seruias: quatenus per elationez te immundis spiritibus non contungas: ne in diuini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas.** **Aquas ergo & in plateis diuidimus: & tamē soli posside**

Beati Gregorij pape Cap. XXVI

mus: quando exterius late predicationē fundimus: et tamē per eam humanas laudes assequi: minime ambimus.

De diuerso modo admonendi illos qui cum predicare valent pre nimia humilitate formidant: atq; illos quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: et tamen precipitatio impellit:

Capitulum. XXVI.

Aliter admonendi sunt qui cum predicare valeant pre nimia humilitate formidant: atq; aliter admonendi sunt quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: et tamen precipitatio impellit. Admonendi namq; sunt: qui cum predicare vtiliter possunt: immoderata tamen humilitate effugiunt: vt ex minori consideratione colligant: quantum in maioribus rebus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi quas haberent pecunias absconderent: adiutores proculdubio calamitatis extitissent. Quo ergo reatu astringantur: aspiciant: qui dum peccantibus fratribus verbum predicationis subtrahunt: morientibus mentibus vite remedia abscondunt: vnde et bene quidam sapiens dicit: Sapientia abscondita et thesaurus inuisus: que vilitas vtriusq;. Si populū famēs attereret: et occulta sibi frumenta seruaret: auctores proculdubio mortis existerent. Quanta itaq; plectendi sunt pena considerent: qui cum fame verbi anime pereant ipsi panem perceptegratie non militant. Unde bene per Salomonē dicitur: Qui abscondit frumenta maledicetur in populis. Frumenta quippe abscondere est predicationis sancte apud se verba tenere. In populis autem talis quis

q; maledicetur: quia in solius culpa silentij per multorum quos corrigere potuit: pena damnatur. Si medicinalis artis minime ignari secandum vulnus cernerent: et tamen secare recusarent: profecto peccatum fraterne mortis ex solo torpore committerent. Quarta ergo culpa inuoluntur: aspiciant: qui dum cognoscant vulnera mentium curare negligunt ea sectione verborum. Unde et bene per prophetam dicitur: Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Gladium quippe a sanguine prohibere est predicationis verbum a carnalis vite interfectione retinere. De quo rursus gladio dicitur. Et gladius meus deuorabit carnes. Hi itaq; cum apud se sermonem predicationis occultant: diuinas contra se sententias terribiliter audiant: quatenus ab eorum cordibus timorem timor expellat. Audiant et talentum qui erogare noluit: cum sententia damnationis auulsi. Audiant et Paulus eo se a proximorum sanguine mundū creditur: q; feriēdis eorum vicis non pepercit: dicens: Contestor vos hodierna die: quia mūdus sum a sanguine omnium vestrorū. Non enim subterfugi: quo minus annūciarem omne consilium dei vobis. Audiant et voce angelica Iohānes admoner cum dicit: Qui audit: dicat veni: vt nimirum cui se vox interna insinuat: illuc etiam alios clamando quo ipse rapitur: trahat: ne clausas fores etiam vocatus inueniat: si vocati vacuus appropinquat. Audiant quod Esaias qui a verbi ministerio tacuit: illustratus a superno lumine magna voce penitentie seipse reprehendit dicens: Ne mihi: quia tacui. Audiant quod per Salomonem in illum predicationis scientia multiplicari permittitur: qui in hoc quod iam obtinuit torporis vicio non tenetur. Alit namq; Anima que benedicit impiguabit: et qui inebriat ipse quoq; inebriabit. Qui enim exterius predicando bene dicit interioris augmenti pinguedinē recipit: et dum diuino eloquio auditore mentē deebriare non desinit pota

Tertie partis libri Pastoralis cure

multiplicati muneris de ebriar⁹ exercitit
Audiat qđ David hoc deo i munere ob-
tulit. qđ predicationis gratiā quā accepe-
rat non abscōdit: dicens. Ecce labia mea
nō prohibebo dñe tu cognouisti. **I**usticiā
tuā non abscōdi in corde meo veritatē tuā
et salutare tuū dixi. **A**udiant qđ spōsi col-
loquio ad sponsam dicif. **Q**ue habitat in
ortis amici ausculta fac me audire vocem
tuā. **E**cclēsia quippe in ortis habitat. que
ad viriditatē intumē exculta plātaria vir-
tutum seruat. **C**uius vocē amicos auscul-
tare est electos quosq; verbū predicationis
illius desiderare. quā videlicet sponsus
audire desiderat. quia ad predicationem
suā per electorū suorum animas anhelat.
Audiat qđ moyses cum irascentē deum
populo cerneret. et assumi adulescendum
gladius iuberet. illos a parte dei denūcia-
uit exsternere qui delinquentiū scelera inci-
tātē feriret: dicens. **S**i quis est dñi iun-
gatur mihi. **P**onat vir gladiū suū super
femur suum. ite et redite de porta vsq; ad
portā. per mediū castrorū. et occidat vnus
quisq; fratrem suū et amicum et proximum suū.
Gladiū quippe super femur ponere ē pre-
dicationis studiū voluptatibus carnis an-
teferre: vt cum sancta quis studet. dicere
tuleri necesse est illi gratas suggestiōes edo-
mare. **D**e porta vero vsq; ad portā ire est
a vicio vsq; ad vitium p qđ ad mentē mors
ingredit̄ increpādo discurrere. **P**er me-
dium vero castrorū tran̄ ire est. tanta eq̄-
litate intra ecclēsiā viuere. vt qđ delinquē-
tium culpas redarguit in nullius scobe-
at fauore declinare. **U**nde et recte subiun-
gitur. **O**ccidat vir fratrem et amicum et proxi-
mum suū. **F**ratrem scilicet et amicum x̄p̄m
interficat. qui tamē puniēda inuenit ab in-
crepationis gladio nec eis quos per cog-
nationē diligit parcat. **S**i ergo ille dei di-
citur qui ad feriēda vitia zelo diuini amo-
ris excitatur. profecto esse se dei denegat
qui et inquantū sufficit increpare vitā car-
nalem recusat. **A**t contra. admonēdi sūt
quos a predicationis officio vel imperfe-
ctio vel etas prohibet et tamen precipita-

tio impellit. ne dum tanti sibi onus officij
precipitatione arrogat. viam sibi suble-
quentis meliorationis abscedant. et cuz ar-
ripiunt intempestiue qđ non valent. per-
dant etiam qđ implere quādoq; tempesti-
ue potuissent atq; scientiā quia incōgrue
conantur ostendere. iuste ostendatur ami-
sisse. **A**dmonēdi sunt vt cōsiderent quod
pulli auium si ante pennarū perfectionēz
volare appetunt. vnde ire in alta cupiūt:
inde in ima merguntur. **A**dmonēdi sunt
vt cōsiderent qđ structuris recentibus:
nec dūq; solidatis. si tignozū pondus sup-
ponitur non habitaculū sed ruina fabrica-
tur. **A**dmonēdi sunt vt cōsiderent: quod
conceptas soboles semine si prius qđ for-
mentur plene p̄ziferunt. nequa qđ domos
sed tumolos replent. **H**inc est enim qđ ip-
sa veritas que repente quos veller robo-
rare potuisset vt exemplū sequentibus da-
ret ne impfecte predicare p̄sumeret post-
qđ plene discipulos p̄ virtute predica-
tionis instruxit illico adiunxit. **V**os autē se-
dere in ciuitate quousq; induamini vir-
tute ex alto. **I**n ciuitate quippe cōsedem⁹
si intra mentiū nostrarum nos claustra cō-
stringimus ne loquēdo exteri⁹ euagemur
vt cum virtute diuina perfecte induimur
tunc quasi a nobis metipsis foras etiā ali-
os instruentes exeamus. **H**inc per quē-
dam sapientē dicitur. **A**dolescens loque-
re in causa tua vir. et si his interrogat⁹ su-
eris habeat initium respōsio tua. **H**inc ē
qđ idem redemptor noster cuz in celis sit
conditor et ostensionis sue potētia semper
doctor angelozum ante triennale tempus
in terra magister fieri noluit hominūz. vt
videlicet precipitibus vim saluberrimi ti-
moris infunderet cum ipse etiam qui labi
non possit perfecte vite gratiam non nisi
p̄fecta etate predicaret. **S**criptū q̄ppe ē.
Cū factus esset annozū duodecim reman-
sit puer **I**esus in **I**erusalem. **D**e quo
a parentibus requisito paulopost subdi-
tur. **I**nuenerunt illum in templo sedentē
in medio doctorozum et interrogantē illos et
audientēz. **V**igilanti itaq; p̄sideratiōe p̄

sandū est: q̄ cū hiesus annoꝝ duodecim dicit: in medio doctoꝝ sedens nō docens sed interrogans inuenit. **Q**uo exemplo scilicet ostendit ne infirmus docere quis audeat: si ille puer doceri interrogādo voluit: qui per diuinitatis potentia verbuz scientie ipis suis doctoribus ministravit. **H**inc vero per Paulū discipulo dicitur: **P**recipe hec et doce: nemo adolescentia tuaz cōtempnat. **S**ciendū vobis est: quia in sacro eloquio aliquādo adolescentia iuuentus vocat. **Q**uod citius ostendit: si Salomonis ad mediū verba proferant: qui ait: **R**etare iuuenis in adolescentia tua. **S**i enim vtraq; vnū esse: non decerneret: quē monebat: in adolescentia iuuenem nō vocaret.

De diuerso modo admonendi eos qui in hoc quod temporaliter appetunt prosperant: atq; eos qui ea que mūdi sunt: cōcupiscunt: sed tamen aduersitatis labore fatigantur:

Capitulum. XXVII.

Alter admonendi sunt: qui in hoc quod temporaliter appetunt: prosperant: atq; aliter qui ea q̄dem que mundi sunt concupiscunt: sed tamen aduersitatis labore fatigant. **A**dmonendi nāq; sunt: qui in hoc quod temporaliter appetunt: prosperant: ne cum cūcta ad votum suppetunt: dantē querere negligant: nec in his que dantur animū figant: ne peregrinationē pro patria diligant: ne subsidia itineris in obstacula peruentiōis vertant: ne nocturno lumine delectati claritatē solis videre refugiant. **A**dmonēdi nāq; sunt: vt queq; in hoc mūdo consequūtur: calamitatis solatia: non autē premia retributiōis credant: sed contra fauores mūdi mentē erigant: ne in eis ex tota cordis delectatiōe succumbant. **Q**uisquis enim prosperitatem qua vtitur apud iudiciū cordis me-

lioris vite amore non reprimit: fauorē vltē te transeūti: in mortis perpetue occasiōem verit. **H**inc est etiā q̄ sub ydumeoꝝ specie qui vincēdos se prosperitati sue reliquerant: in huius mūdi successibus letantes increpantē cum dicitur. **P**ederunt terram meam sibi inhereditatē cum gaudio: et toto corde et ex animo: quibus verbis perpendit: q̄ non solum: quia gaudeant: sed q̄ toto corde ex animo gaudeant districta reprehensione feriant. **H**inc Salomon ait: **Q**uersio paruuloꝝ interficiet eos et prosperitas stultozum perdet illos. **H**inc Paulus admonet dicens: **Q**ui esunt tanq̄ non possidentes: et q̄ vti videntur hoc mundo tanq̄ non vtantur: vt vis delictet sic nobis que suppetunt exterius seruiant: quatenus a superne dilectiōis studio animū non inflectant: nec luctum nobis interne peregrinatiōis temperent: ea que in exiliū positis subsidium prebent: et quasi felices nos in transitorijs gradas mur: que ab eternis nos interim miseros cernimus. **H**inc namq; est: q̄ de electoꝝ voce dicit ecclesia. **L**eva eius sub capite meo: et dextera illius amplexabit me. **S**inistram dei prosperitatem: videlicet vite presentis: quasi sub capite posuit quā intentiōe summi amoris premit. **D**extera vero dei eam amplectit: quia sub eterna eius beatitudine tota deuotiōe continet. **H**inc rursus per Salomonē dicit: **L**ongitudo dierū in dextera illius: in sinistra vero illius diuicie et gloria. **D**iuicie itaq; et gloria qualiter sint habenda docuit: que posita in sinistra memorauit. **H**inc psalmista ait: **S**aluū me fac dextera tua. **R**eges enim ait manus: sed dextera vt vicijs cum dextram diceret: quia eternā salutem queres: indicaret. **H**inc rursus scriptum est. **D**extera manus tua domine cōfregit inimicos. **D**ostes enim dei et si in sinistra eius proficiūt: in dextera frangunt: quia plerūq; prauos vita presens eleuat: sed aduentus eterne beatitudinis damnat. **A**dmonēdi sunt qui in hoc mundo prosperant: vt solerter cōsiderent q̄ presentis vite pa-

Tertie partis libri Pastoralis cure

speritas aliquando idcirco datur: vt ad meliorem vitam prouocet aliquando vero vt in eternū plenius damnet. Hinc est enī q̄ plebi israelitice Chanaan terra pmittitur: vt quādoq; ad eterna speranda prouocet. Neq; enim rudis ille populus p̄ missionibus dei in longinquū crederet: si a pmissore suo nō etiam e vicino aliquid percipisset: vt ergo ad eternoꝝ fidem certius roboret: ne quāquā solūmodo spe ad res: sed rebus quoq; ad spem trahit. Ad liquidū psalmista testatur dicens: Dedit eis regiones gentiū: ⁊ labores populorū possiderūt: vt custodiant iustificatiōes ei⁹ ⁊ legem eius requirāt. Sed cum largientem dominū humana mēs boni operis repositiōe non sequit: vnde nutrita pie creditur: inde iustius damnat. Hinc enim per psalmistā rursūm dicit. Detecisti eos dum alleuarent. Quia videlicet reprobi cum recta opera diuinis muneribus non rependūt cum totos se hinc deserūt: ⁊ affluentibus prosperitatib⁹ dimittūt. An de exterius proficiūt: inde ab intimis cadunt. Hinc est q̄ in inferni cruciatu diuiti dicit. Recepisti bona in vita tua. Scit enim hic bona receperit: ⁊ malus vt illic pleni⁹ mala reciperet: quia hic fuerat nec per bona cōuersus. At cōtra admonēdi sunt qui ea quidē que mūdi sunt concupiscūt: sed tamen aduersitatis labore fatigantur: vt sollicita consideratiōe perpēdāt. Creator dispensatorq; cunctoꝝ quāta super eos gratia vigilat: quos in sua desideria nō relaxat. Egro quippe quē medicus desperat: cōcedit: vt cuncta que cōcupiscit accipiat. Nā qui sanari posse creditur: a multis que appetit prohibet: et pueris nūmos subtrahimus: quibus tota simul patrimonia hereditib⁹ reseruam⁹. Hinc ergo de spe eterne hereditatis gaudii sumant: quos aduersitas vite temporalis humiliat: quia nisi saluādos imperpetuū cerneret: erudtendos sub discipline regimine diuina dispensatiō nō frenaret. Admonēdi itaq; sunt qui in his que temporaliter cōcupiscunt aduersitatis labore

fatigant: vt sollicitē considerēt q̄ plerūq; etiā iustos cum temporalis potētia sustulit: velut in laqueo culpa comprebendit. Nam sicut in priorū hui⁹ voluminis parte iam diximus: Dauid deo amabilis reatior fuit in seruitute: q̄ cum peruenit ad regnū. Seruus nāq; amore iusticie deprehensum aduersariū ferire timuit. Rex autem persuasiōe luxurie deuotū militē etiam sub studio fraudis extingit. Quis ergo opes: quis potestates: quis gloriā querat innoxie: si t̄ illi existerūt noxia que habuit non quesita? Quis inter hec sine magno discriminis labore saluabit: si ille in his culpa interueniēte turbatus est: q̄ ad hec fuerat deo eligēte preparatus. Admonēdi sunt vt considerēt: quia Salomō qui post tantā sapientiā vsq; ad ydolatriam cecidisse describit: nihil in hoc mūdo anteq̄ caderet: aduersitatis habuisse memoret: sed concessa sapientiā funditus cor deseruit: q̄ nulla minima tribulatiōnis disciplina custodit.

De diuerso modo admonēdi coniugij obligatos: atq; a cōiugij nexibus liberos:

Capitulum. XXVIII.

Alter admonēdi sunt cōiugij obligati: atq; aliter a iugij nexibus liberi. Admonēdi nāq; sunt cōiugij obligati: vt cū vicissim que sunt alterius cogitāt: sic eorum quisq; studeat placere iugit: vt nō displiceat cōditō: sic ea que huius mūdi sunt agāt: vt tamen appetere que dei sunt nō omittāt. Sic de bonis p̄nitibus gaudeant vt tamē intentiōe sollicita mala eterna p̄timefāt. Sic de malis temporalibus lugeant: vt tamen cōsolariōe integra spem in te grā in bonis perhennibus figāt: quatenus dū intransitu cognoscūt esse qd agūt. In mansionē sciāt quod appetūt: nec mala mūdi cor confringāt: cū spes bonoꝝ celestiū roborat: nec bona presentis vite decipiāt cū suspecta subleuētis iudicij mala contristant. Itaq; animus xpianorum

Beati Gregorij pape Cap. XXVIII

cōiugū: et infirmus est et fidelis: qui et ple-
ne cūcta temporalia despiciere nō valet: et
tamen eternus se cōiungere per desiderū
valet: quāuis in delectatiōe carnis inte-
rim iaceat: superne spei infectiōe conuale-
scat: et si habet que mūdi sunt in vsu itine-
ris: sperat que dei sunt in fructu peruētio-
nis: nec totū se ad hoc qd agit: conferat:
ne ab eo qd robuste sperare debuit: fundi-
tus cadat. Quod bene ac breuiter Pau-
lus exprimit dicens: Qui habent vxores
tanquā non habētes sunt: et qui flent tan-
quā non flētes: et qui gaudent tanquā nō gau-
dentes. Uxorē quippe tanquā non habē-
do habet: qui sic per illā carnali cōsolatio-
ne vtit: vt tamen nunquā ad praua opera a
melioris intentiōis rectitudine eius amo-
re flectat. Uxorē quasi nō habendo habet
qui transitoria esse cūcta conspiciēs: curā
carnis ex necessitate tollerat: sed eterna
gaudia spiritus ex desiderio expectat. Non
flendo autē flere est: sic exteriora aduersa
plangere: vt tamen aduerit eterne quoq;
spei cōsolatiōe gaudere: et rursum nō gau-
dēdo gaudere est: sic de infimis aīn attol-
lere: vt tamē nunquā desinat sūma formida-
re. Ubi quoq; apte paulo post idē doctor
ac predicator gentiū subdit dicens: Prete-
rit enī figura huius mūdi. Ac si aperte di-
ceret: Nolite cōstanter mundū diligere:
quādo et ipso non potest que diligitis sta-
re. Incautum cor quasi amātes figitis: vñ
fugit ipse quem amatis. Admonēdi sunt
cōiuges: vt ea que sibi aliquādo displicēt
et patientes inuicē tollerāt: et exhortātes
inuicē saluent. Scriptū namq; est. Inui-
cem onera portate: et sic adimplebitis les-
ges xpi. Lex quippe xpi charitas est: que
ex illo nobis et largiter sua bona cōtulit: et
equanimiter mala nostra portauit. Tunc
ergo legem xpi et eius mādata imitando
cōplemus: quādo et nostra bona benigne
pferimus: et nostrorū mala pie sustinemus.
Admonēdi quoq; sunt et cōiuges: vt eo-
rum quisq; nō tam que ab altero tolerat:
quā que ab ipso tolerantē attendat. Si enī
suā que portantē considerat ea que ab alte-

ro sustinet leuius portat. Admonēdi sunt
cōiuges: vt suscipiēde proles se memine-
rint causa coniūctos: et cū immoderate ad
mixtionē seruiētes propagatiōis articu-
lum in vsum transferūt voluptatis perpē-
dāt: quod licet extra nō exeunt: in ipso ta-
men cōiugio cōiugij iura transcendūt: vñ
de necesse est: vt crebris exoratiōibus des-
leant quod pulchrā copule speciē admix-
tis voluptatibus sedant. Vñc est enī qd
peritus medicine celestis apostolus non tā
sanis instituit: quā infirmis medicamenta
mōstrauit dicens: De quibus scripsistis
mibi bonū est homini mulierē non tange-
re: ppter fornicatiōē autē vnusq; vxor-
em suā habeat: et vnaqueq; virū suū ha-
beat. Qui enim fornicatiōis metū premi-
sit: profecto nō stantibus preceptū cōmū-
nitatis. Sed ne fortassis in terrā ruerent: lectū ca-
dentibus ostēdit. Uñ adhuc infirmatib;
subdidit. Uxori vir debitū reddat: simili-
ter autē et vxor viro. Quibus dū in magna
honestate piugij aliquid de voluptate lar-
giret adiunxit. Hoc autē dico sū indulgē-
tiam: non sū imperiū. Culpa quippe esse
innuif: quō indulgeri perhibet: sed que tā-
to citius relaxat: quāto nō per hanc illicitū
tū quod agit: sed hoc quō est licitū: sub mo-
deramine nō tenet. Quō bene Loth in se
metipso exprimit qui ardentē zodomā sus-
git. Sed tñ segor inueniēs nequāq; mor-
mōtana pscendit. Ardentē quippe zodo-
mā fugere est: illicita carnis incēdia decli-
nare. Altitudo vero montiū est mūdicia
ptinētiū: vel certe quasi in mōte sunt: quā
etiā carnali copule inherēt: s; tñ extra su-
scipiēde plis admixtionē debitā: nllā car-
nis voluptate soluit. In mōte quippe sta-
re quōd est: nisi fructū ppaginis in carne nō
querere. In mōte stare est carni carnaliē
nō adherere. Sed qz multi sunt quā scelera
quidē carnis deserūt: nec tñ in piugio po-
siti vsus solūmodo debiti iura conseruēt.
Exijt quidē Loth zodomā: sed tñ mor ad
mōtana nō peruenit: qz tā damnabilis vi-
ta relinquit: sed adhuc celsitudo cōiuga-
lis cōtinentie subtiliter nō tenet. Est ve-

Tertie partis libri Pastoralis cure

ro in medio segor ciuitas que fugientem saluat infirmū. quia videlicet cuz sibi per incontinentiā miscetur iuges. ⁊ lapsus scelerū fugiunt ⁊ tamē venia saluantur. Quasi parnam quippe ciuitatē inueniūt in qua ab ignibus defendant. quia cōiugalīs hec vita non quōsē in virtutib⁹ mira est: sed tamen a supplicijs secura. **Ande** ⁊ isdem **Loth** ad angelū dicit. Est ciuitas hic iuxta ad quā possum fugere parua. ⁊ saluabor in ea. Nunquid non modica est. ⁊ viuit in ea anima mea. Juxta igitur segor dicitur ⁊ tamen ad salutem tuta perhibetur. quia cōiugalīs vita nec a mūdo longe diuisa est. nec tamē a gaudio salutis aliena: sed tūc in actione hac vita suam cōiuges quasi in parua ciuitate custodiunt quādo pro se assiduis deprecationibus intercedūt. **Unde** ⁊ **Pecte** per angelū ad eundē **Loth** dicitur. Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas vt non subuertā urbē pro qua locutus es. Quia videlicet cum deo deprecatio funditur. nequaquā talis coniugij vita dampnat. De qua deprecatione quōq; paulus admonet: dicēs. Nolite fraudari inuicē nisi forte ex consensu ad tempus vt vacetis orationi. **Et** cōtra admonēdi sunt qui ligati cōiugijs nō sūt vt preceptis celestib⁹ eo rectius seruiant quo eos ad curas mundi nequaquā iugum copule carnalis inclināt. vt quos onus licitum cōiugij non grauat. nequaquā pondus illicitū terrene sollicitudinis premat sed: tanto eos pauciores dies vltionis quāto expeditiores inueniat. ne quo meliora agere vacātes possunt sed tamē negligūt eo supplicia deteriora mereant. **Audiant** cū **Paulus** quosdā ad celibatus gratiaz instrueret non coniugij spreuit: sed curas mundi nascētes ex cōiugio repulit. dicēs. **Hec** autē ad vtilitatem vestrā dico. nō vt laqueum vobis initiā: sed ad id quōd honestum est prouoco. ⁊ quōd facultatez prebeat sine impedimēto domino obsecrandi. **Ex** cōiugijs quippe terrene sollicitudines p̄deunt. ⁊ tēcirco magister gentiuz. audito res suos ad meliora peruasit. ne sollicitu

dine terrena ligarentur. Quē igitur celebem curarū seculariū impedimentuz prepedit. ⁊ cōiugio se nequaquā subdidit. ⁊ tamen coniugij onera nō euasit. **Admonēdi** sunt celibes ne sine dampnationis iudicio misceri se feminis vacatibus putēt. **Cum** enī **Paulus** fornicationis vitium tot criminib⁹ execrādis inseruit. cuius sit reatus indicauit dicēs. **Neq;** fornicatores neq; ydois seruientes. neq; adulteri neq; molles neq; masculozū cōcubitozes neq; fures neq; auari. neq; ebriosi. neq; maledici. neq; rapaces regnū dei possidebunt. **Et** rursum fornicatozes ⁊ adulteros iudicabit deus. **Admonēdi** itaq; sunt vt si temptationū procellas cum difficultate salutis tolerant. cōiugij portum petant. **Scriptū** quippe est. **Meli⁹** est nubere quā vri. sine culpa scilicet ad coniugij veniūt si tamen nec dū meliora deuozauerūt. **Nā** quisquis bonū maius subire p̄posuit. bonum minus quōd licitū illicitū fecit. **Scriptum** quippe est. **Nemo** mittēs super arastrum manū suā. ⁊ relictiēs retro aptus ē regno celozū. **Qui** ergo fortiozi studio intenderit retro conspiciere cōiungitur. si relictiis bonis ampliozib⁹ ad minima retorquetur.

De diuerso modo admonēdi cōmixtione carnis expertos atq; signaros.

Capitulum. XXIX.

Alter admonēdi sunt peccatorum carnis conscij atq; alit̄ ignari. **Admonēdi** nāq; sunt peccatorū carnis experti. vt mare salitū post naufragiū metuunt ⁊ perditionis suę discriminā vel cognita per horreoscaut. ne qui pie post perpetrata mala seruati sunt. hec improbe repetēdo moriant̄ vnde ⁊ peccati anime nunquāq; a peccatoris facta est tibi noluiti erubescere. **Admonēdi** itaq; sunt vt studeāt quaten⁹ si accepta nature bona integra seruare nō

Beati Gregorij pape Cap. XXIX

luerunt. saltem scissa resartiant. Quibus
nimirū necesse est vt perpēdāt. in taz ma
gno fidelium numero. q̄ multi ⁊ se illiba
tos custodiāt. ⁊ alios ab errore cōuerant
Quid igitur isti dicturi sunt si alijs in in
tegritate stantibus. ipsi nec post damnare
scipiscunt. Quid dicturi sunt. si eū multi
⁊ alios secum ad regnū celozū deferūt. hī
expectante domino nec semetipfos redu
cunt. Admonēdi sunt vt pręterita amissa
considerent ⁊ iminentia deuent. Unde
sub iudee specie per prophetā domīn^o cor
ruptis in hoc mundo mētibus transactas
culpas ad memoriā reuocat. quaten^o pol
tui in futuris erubescāt dicens. Formica
te sunt in Egipto in adolescētia sua. Ibi
subacta sunt vbera earū. ⁊ fracte sunt mā
me pubertatis earū. In egipto quippe
vbera subigunt. cum turpi hui^o mūdi de
siderio. humane mētis voluptatibus sub
sternunt. In egipto pubertatis mamme
frangunt. quāto nā. naturales sensus adhuc
in semetipsis integri pulsantī concupi
scentie corruptionē viciantur. Admonen
di sunt peccati carnis experti. vt vigilan
ti cura conspiciāt. post delicta nobis ad se
redeuntib^o. deus quāta benivolētia sinū
sue pietatis expādit. cum p̄ prophetā vi
cat. Si dimiserit vir vrozem suā ⁊ illa re
cedens duxerit virū alium. nunq̄d reuer
tetur ad eam vltra. Nunquid nō polluta
⁊ cōaminata erit mulier illa? Tu autem
fornicata es cū amatoribus multis. tamē
reuertere ad me dicit dñs. Ecce de forni
cante ⁊ relicta muliere argumentum iusti
cie preponit. ⁊ tamē nobis post lapsum re
deuntibus nō iusticia sed pietas adhibet
vt hinc vtiq̄ colligam^o si nobis delinquē
tibus. tanta pietate parcitur. a nobis nec
post delictum redeuntibus quāta impro
bitate peccatur aut que ab illo erit sup im
probos venia. qui non cessat vocare post
culpas. Que nimirū bene per prophetā
post delictū misericordiā vocatōis expri
mitur. euz auerso hominī dicitur. Et erūt
oculi tui videntes preceptozē tuum ⁊ au
res tue audientes verbū postergū monē

tis. Humanū quippe genus dominus in
faciem admonuit. quādo in paradiso con
dito hominī atq̄ in libero arbitrio stanti
quid facere quid ve nō facere deberet in
dixit. Sed homo in dei faciē terga dedit.
cum superbiens eius iussa cōtempfit. nec
tamen superbiētes deus deseruit qui ad
reuocandū hominē. legem dedit exhortā
tes angelos misit in carne nostre mortali
tatis ipse apparuit. Ergo post tergum
stās nos admonuit: qui ad recuperationē
nos gratie etiam cōtēptus vocauit. Ad
igif generaliter simul potuit dici de cum
ctis. hoc necesse est specialiter sentire de
singulis. Quasi enim coram deo positus
quisq̄ verba admonitionis eius percipit
cum prius q̄ peccata perpetret. volu
tas eius precepta cognoscat. Adhuc enim
ante eius faciē stare est. nec dumtū pec
cando cōtēpnere. Cum vero derelicto
bono innocētie. iniquitatē eligens appe
tit terga iam in eius faciē mittit. Sed ce
ce adhuc ⁊ post tergum deum subsequens
monet qui etiā post culpam ad se redire p̄
suadet. Aduersum vero reuocat cōmissā
non respicit sed reuerenti sinū pietatis ex
pādit. Vocem ergo post tergum monētis
audimus. si ad inuitantē nos dñm statim
post peccata reuertimur. Debemus igif
pietatē vocantis erubescere si iusticiā nos
lumus formidare. qz tanto grauioze in p
bitate cōtēpnitur quāto ⁊ cōtēptus ad
huc vocare nō dedignat. Et cōtra admo
nendū sunt peccata carnis ignorātes. vt tā
to sollicitius precipitem ruinā metuant.
quāto altius stāt. Admonēdi sunt. vt no
uerint quā quo magis loco preminētī cō
sistunt. eo crebrioribus sagittis insidiato
ris impetunt. Qui tanto ardentius solet
erigi quanto se robustius conspiciē vinci.
tantoq̄ intollerabili^o dedignat vinci. q̄
to cōtra se videt p̄ integra infirme carnis
castra pugnari. Admonēdi sunt vt ince
santer p̄mia suspiciāt. ⁊ libēter procul ou
bio tēptationū quos tolerant labores cal
cant. Si enī attēdat felicitas que sine trā
situ accingitur. leue fit q̄ trāseundo labo

atur. Audiât q̄ per prophetâ dicit. **N**ec dicit dñs Eunuchis. Qui custodierint sabbata mea ⁊ elegerint que volui ⁊ tenuerint fedus meū. dabo eis in domo mea ⁊ in muris meis locū. ⁊ nomē meū a filiis ⁊ filiabus. Eunuchi quippe sunt qui p̄p̄ris morib⁹ carnis affecti in se p̄raui op̄is abscidūt. Quo autē apud patrē loco habent ostēditur qui in domo patris vide licet eterna māstione etiā filijs p̄ferūtur. Audiāt q̄ p̄ Johannē dicit. **N**isi sunt q̄ cū mulieribus nō sunt coinquinati. virgines enī sūt ⁊ sequunt̄ agnū quocūq̄ ierit ⁊ q̄ canticū cantāt q̄ nemo possit dicere nisi illa centū quadragintaquatuor milia. Singulariter quippe canticū magnū canere est. cū eo imperpetuū p̄cunctis fidelibus etiā de carnis incorruptione gaudeat. Quid tamē electi ceteri canticū audire possunt licet dicere nequeūt q̄ per charitatē quidē in illorū celsitudine leti sūt. quāuis ad eorū p̄mia nō assurgant. Audiāt peccatorū carnis ignari quia per se metipsam de hac integritate veritas dicitur. Non oēs capiunt verbū hoc. **A**d eo innotuit sumans quo denegauit minime ⁊ dū predicat quia difficile capis. audientibus innuit ceptū cum qua cautela tenetur. **A**dmonēdi itē sūt peccata carnis ignorātes. vt p̄minere virginitatē coniugij sciāt. ⁊ tamē se super cōiuges non extollāt. quatenus dū ⁊ virginitatē p̄ferunt ⁊ se postponūt. ⁊ illud nō deserāt q̄ esse melius estimāt. ⁊ se custodiant quo se inaniter nō exaltant. **A**dmonēdi sūt. vt considerēt q̄ plerūq̄ actione secularium. vita pfundit̄ continentū. cui ⁊ illi ultra habitū assumūt opa. ⁊ isti iuxta ordinem propriū non excitāt corda. vnde bene per prophetâ dicitur. **F**rubescē sydon ait mare. Quasi enī per vocē maris ad verecundiā sydon adducit q̄n per compatiōē vite seculariū atq̄ in hoc mūdo fluctuantū. et qui munit̄ ⁊ quasi stabili cernit̄ vita reprobat̄. **S**epe enī nōnulli ad dñm post carnis peccata redeūtes tanto se ardentī⁹ ip̄ bonis op̄ibus exhibent. quāto p̄nabili

ores se de malis vidēt ⁊ sepe in carnis integritate perdurātes cū minus se respiciunt habere q̄d desicāt plene sibi sufficere vite sue innocentīā putant. atq̄ ad feruorem spūs nullis ardozis se stimulis inflāmant. ⁊ sit plerū deo grator amore. ardēt vita post culpā q̄ securitate torpēs innocentia. **A**nde ⁊ voce iudicis dicit. **R**emituntur ei peccata multa. q̄ dilexit multū. ⁊ erit gaudiū in celo sup̄ vnū peccatorem penitentē magis plus q̄ sup̄ nonaginta nouē iustos quib⁹ non est opus penitētia. **A**d citius ⁊ ex ipso vsu colligimus si nostre mentis iudicia pensent̄. **P**lus nāq̄ terrā diligim⁹ que post sp̄inal exarata fructus vberes producit. quā que nullas sp̄ital nas habuit. sed tamē exulta sterilē segetem gignit. **A**dmonēdi sūt peccata carnis ignorātes. ne superioris ordinis celsitudine se ceteris p̄ferant cū ab inferioribus quāta se melius agant ignorāt. **I**n examine nāq̄ recti iudicis mutat merita ordinū qualitas actionū. Quis enim consideratis ipsis rerū imaginib⁹ nesciat q̄ in natura gemmarū carbunculus p̄feritur hyacinto. **S**ed tamē cerulei coloris hyacinthus p̄ferret pallenti carbunculo. quia ⁊ illi q̄ nature ordo subtrahit. species de eozis adiungit. ⁊ hunc quē naturalis ordo pretulerat. coloris qualitas fedat. **S**ic enī in humano genere ⁊ quidā in meliori ordine deteriores sunt. ⁊ quidā in deteriori meliores. quia ⁊ isti fortē extremi habitus bene viuēdo transcendūt. ⁊ illi superioris loci meritū morib⁹ nō sequendo diminuit.

De diuerso modo admonendi eos qui peccata deplorāt: atq̄ eos qui cogitationum.

Capitulum . XXX.

Alter admonendi sunt qui peccata deplorant operū. atq̄ aliter que cogitationum. **A**dmonendi quippe sunt qui peccata deplorant operū vt consuetata mala p̄

fecta diluant lamenta. ne plus astringan-
tur in debito perpetrati operis. et minus
soluant in flentibus satisfactionis. Scrip-
tum quippe est. **P**otum dedit nobis in la-
chrymis et in mensura. ut videlicet vniuersi
cuius mens tantum penitendo compunctio-
nis sue bibit. lachrymas quod se a deo memi-
nit aruisse per culpas. Admonendi sunt ut
incessanter commissa ante oculos reducant
atque videndo agant. ut a districto iudice vi-
deri non debeant. Unde David cum peni-
teret dicens. **U**erte oculos tuos a pecca-
tis meis paulo superius intulit. **D**elictum
meum contra me est semper. **A**c si diceret. **P**
Peccatum meum ne respicias postulo. quia
hoc respicere ipse non cesso. unde et per
prophetam dominus dicit. **E**t peccatorum
tuorum memor non ero. tu autem memor
esto. **A**dmonendi sunt. ut singula queque
commissa considerent. et dum per vniuersos vi-
tium erroris sui inquinationem desinet si-
mul se ac totos lachrymis mundet. unde
bene per Hieremiam dicitur. **C**um iudee
singula delicta confiterentur. **D**iuisiones
aquarum deduxit oculus meus. **D**iuinas
quippe ab oculis aquas deducimus. quam
do peccatis singulis dispartitas lachry-
mas damus. **N**ec enim vno eodemque tempo-
re eque mens de omnibus dolet sed dum
nunc huius nunc illius culpe memoria
acrius tangitur. simul de omnibus in sin-
gulis commota purgatur. **A**dmonendi sunt
ut de misericordia quam postulant presumant
nec vi imoderate afflictionis intereant.
Nec enim dominus pius ante delinquen-
tium oculos sic de peccata opponeret. si per
semetipsum ea districte ferire voluisset.
Constat enim quod a suo iudicio abscondere vo-
luit quos miserando preveniens sibi metipsum
iudices fecit. **H**inc enim scriptum est. **P**reue-
niam facies eius in professione. **H**inc per Pau-
lum dicitur. **S**i nosmetipsum diiudicarem non
vitiis diiudicaremur. **R**ursum admonendi
sunt. ut sic de spe fiducia habeant nec tamen in
cauta securitate torpescant. **P**lerumque enim
callidus hostis mentem quam peccato supplantat
cum de ruina sua afflicta respicit securitatis

pestifere blanditijs seducit. **Q**uod figurate
exprimitur cum factum digne memorat. **S**crip-
tum quippe est. **E**gressa est dina ut videret
mulieres regionis illius. **Q**uam cum vidisset
sichem filium. **E**mor euei princeps terre illius
adamavit et rapuit. et dormiuit cum illa. ut
opprimens virginem. et conglutinata est anima
eius cum ea. tristisque blanditijs dilinuit. **D**i-
na quippe ut mulieres videat extranee re-
gionis. egreditur quando vnaqueque mens
sua studia negligens actiones alienas cu-
rans extra habitum atque extra ordinem pro-
prium vagatur. **Q**uam sichem princeps terre
opprimat quia videlicet inuentam in curijs
exterioribus dyabolum corumpit et est anima
eius cum ea conglutinata quia vnitam si-
bi per iniquitatem respicit. et quia cum mens a
culpa respicitur ad se ducitur atque admis-
sum flere conatur corruptor atque pes ac-
curitates vacuas ante oculos vocat. qua-
tenus utilitate tristitie subtrahat recte il-
lic subiungitur. **T**ristisque blanditijs delin-
uit. **M**odo enim aliorum facta grauiora.
modo nihil esse quod perpetratum est. **M**odo mi-
sericordiam domini loquitur modo adhuc tempus
subsequens ad penitentiam pollicetur. ut dum
per hec decepta mens ducitur. ab intentione pe-
nitentie suspendatur quatenus tunc bona nulla
percipiat. quod nunc mala nulla contristat. et
tunc plenus obruat supplicijs que nunc etiam
gaudet in delictis. **E**t contra admonendi
sunt. qui peccata cogitationum desinent ut sol-
licite considerent intra mentis archana.
vtrum delectatione tantummodo. an etiam
consensu deliquerint. **P**lerumque enim tem-
peratur cor. et ex carnis nequitia delectatur.
et tamen eidez nequitie ex ratione renititur ut in
secreto cogitationis et contristet quod libet et
libeat quod irritat. **N**onnumquam vero ita mens
baratro temptationis absorbetur ut nullatenus
renitatur. sed ex deliberatione sequitur
hoc. unde ex delectatione pulsatur et si facul-
tas exterior suppetat rerum. mox effectibus
interiora vota consumatur. **Q**uod videlicet
si iusta animaduersione districti iudicis
respicit. **N**on est iam cogitationis culpa
sed operis quia et si reuerti tarditas foras

peccatum distulit intus hoc cōfessionis opere volūtas impluit. In primo autem parente didicimus: atq; tribus modis omnia culpe nequitia perpetramus. Suggestione scilicet delectatione et consensu. Primum itaq; per hostem: secundum per carnem: tertium per spiritum perpetratur. Invidiosus enim prava suggerit: caro se ad delectationem subijcit: atq; ad extremum spiritus vitiosus delectatione cōsentit: unde et illicet pens prava suggestit: Eua autē quasi caro se delectationi subdidit: Adā vero velut spiritus suggestioe ac delectatione susperatus cōsensit. Suggestione itaq; peccati agnoscimus: delectatione vincimur: cōsensu etiā ligamur. Admonēdi sunt igitur: qui nequicias cogitationis desunt: ut solliciti considerent in qua peccati mensura ceciderunt: quatenus iuxta ruine modum quam in se metipsis introitus sentiunt. etiam mensura lamentationis erigant: ne si cogitata mala minus cruciant: versus ad perpetranda opera perducant. Sed inter hec itaq; terreni sunt: ut tamen minime franganē. Sæpe enim misericors deus eo citius peccata cordis abluit: quo hec exire ad opera non permittit: et cogitata mali nequitia tanto citius soluit: quia effectu operis districtus non ligat: unde recte per psalmistam dicitur: *Pixi: pronūciabo aduersum me iniusticias meas domino: et tu remisisti impietatem cordis mei.* Qui enim impietatem cordis subdit: quia cogitationum iniusticias pronūciare vult: indicauit. Dumque ita ait: *Dixi pronūciabo: atq; illico adiuratur.* Et tu remisisti: quā super hec sit venia facilis ostendit. Qui dum se adhuc promittit peccare: quod se peccare admittit: obtinuit: quatenus: quia ad opus non venerat culpa: versus ad cruciatum non perueniret penitentia: sed cogitata afflictio mentem tergeret: quā nimirum tantummodo cogitata iniustitas inquinasset.

De diuerso modo admonendi illos qui commissi plangunt: atq; illos qui deserunt nec tamē

plangunt: **C**apit. XXXI.

Alter admonēdi sunt qui commissi plangunt: nec tamen deserunt: atq; aliter qui deserunt: nec tamen plangunt. Admonēdi enim sunt qui commissi plangunt: nec tamē deserunt: ut considerare solliciti sciāt: quia desiendo inaniter mūdant: qui viuēdo se nequiter inquināt: cum iccirco se lachrymis lauant: ut mūdi ad sordes redeant. Hinc enim scriptum est. *Canis reuersus ad suū vomitū: et sus lota in volutabro luti.* Canis quippe cum vomit profecto cibum qui peccus deprimebat proijcit. Sed cum ad vomitū reuertit: unde leuigatus fuerat: rursus oneratur. Et qui commissi deplorant profecto nequitiam de qua male satiati fuerant: et quem mentis intima deprimebat cōfitendo proijciunt: quā post confessionem dum repetunt: refūmūt. Sus vero in volutabro luti cum lauatur: sordidior redditur: et quia amissa plangit: nec tamē deserit: pene grauiori culpe se subijcit: qui et ipsa quā flendo impetrare potuit: veniam contempnit: et quasi in lutosa aqua semetipsum voluit: quia dum stertibus suis vite mūdantiam subtrahit: ante dei oculos sordidas ipsas etiā lachrymas facit. Hinc rursus scriptum est. *Reiteres verbum in oratione tua.* Terribum namque in oratione iterare est post stertus committere et rursus necesse sit flere. *Dic per Esaiam dicitur. Lauamini: mudi estote.* Post lacrum enim mūdus esse negligit: quisquis post lachrymas vite innocentiam non custodit: et lauant er go: et nequam mundi sunt: qui commissi flere non desunt: sed rursus flenda committunt. Hinc quoque per quendam sapientem dicitur: *Quid prodest: qui baptizatus a mortuo: et iterum tangit illum? Quid proficit lauatio eius? Baptizatus quippe a mortuo qui mundus stertibus a peccato. Sed post baptismum mortuum tangit: qui culpa post lachrymas repetit. Admonēdi sunt: qui commissi plangunt: ne: tamen deserunt: ut ante districti iudicis oculos eis se similes esse agnoscant*

qui venientes ad faciem quorundam hominum magna eis submissione blandiunt: recedentes autem inimicitias ac damna que valent atrociter inferunt. **Q**uid est enim culpam flere: nisi humilitatem deo sue devotionis ostendere? **E**t quid est post fletum prava agere: nisi superbius in eum quem rogauerat: inimicitias exercere? **J**acobo attestante: qui ait: **Q**uicunque vult amicus esse huius seculi: inimicus dei constituitur. **A**dmonendi sunt: qui amissa plangunt: nec tamen deserunt: ut solliciti considerent: quia ita plerumque mali infirmitatem compunguntur ad iustitiam sicut plerumque boni innoxie temptantur ad culpam. **S**it quippe mira exigentibus meritis positio interne mensura: ut et illi de bono aliquid agant: quod tamen non perficiunt: superbe inter ipsa que iam plenissime perpetrant mala confidunt: et istudum de malo temptant: cui nequaquam consentiunt: quo per infirmitatem titubant: egressus cordis ad iustitiam per humilitatem verius figant. **B**alaam quippe iustorum tabernacula respiciens ait: **M**ortale anima mea morte iustorum: et hiant nouissima meorum similia: sed cum compunctio temporis abscessit contra eorum vitam quibus se simile fieri etiam moriendo poposcerat: consilium prebuit: et cum occasione de auaritia repperit: illico oblitus est quicquid sibi de innocetia optauit. **P**aulus vero ait: **A**lii deo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captiuum me ducentem in lege peccati que est in membris meis. **Q**ui profecto licet circumtemptat: ut in bono robustius ex ipsa infirmitatis sue cognitione solides. **Q**uid est ergo quod ille compungitur: et tamen iusticie non appropinquat: iste temptat: et tamen eum culpa non inquinat: nisi hoc quod ostendit aperte: quia nec malos bona imperfecta adiunant nec bonos mala consummata condempnant. **E**t contra admonendi sunt: qui amissa deserunt: nec tamen plangunt: ne iam relaxatas est in eis culpas: quas et si agendo non multiplicat: nullis tamen fletibus mundaunt. **R**egem enim scriptor si a scriptio cessauit:

rit: quia alia non addidit etiam illa que scripserat deleuit: nec qui contumelias irrogat: si solummodo tacuerit: satisfecit. **C**um profecto necesse sit: ut verba premisse superbie verbis subiuncte humilitatis impugnet: nec debitor absolutus est: quia alia non multiplicat: nisi et illa que ligauerat: absoluat. **I**ta et cum deo delinquimus: nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus: nisi voluptates quoque quas dileximus: e contrario oppositis lamentis insequamur. **S**i enim nulla nos in hac vita operum culpa maculas: nequaquam hic adhuc de gentibus ipsa ad securitatem innocetia nostra sufficeret: quia illicita animum multa pulsaret. **Q**uia igitur mente securus est: qui perpetratis iniquitatibus ipse sibi testis est: quia innocens non est. **R**egem enim deus nostris cruciatibus pascitur: sed delictorum morbos medicamentis contrariis medetur: ut qui voluptatibus delectati discessimus: rursum fletibus amaricati redeamus: et qui per illicita defluendo cecidimus: etiam a licitis nosmetipsos restringendo surgamus: et cor quod infana leticia infuderat salubris tristitia exurat: et quod vulnerauerat elatio superbie: curet abiectione humilis vite. **H**inc enim scriptum est. **D**ixi iniquis: **N**olite inique agere: et delinquentibus nolite exaltare cornu. **C**ornu quippe delinquentes exaltent: si nequaquam se ad penitentiam ex cognitione sue iniquitatis humiliant. **H**inc rursum dicitur: **C**or contritum et humilatum deus non spernit: quisquis enim peccata plangit: nec tamen desinit: cor quidem conterit: sed humiliare contempnit. **Q**uisquis vero peccata deserit: nec tamen plangit: tam quidem humiliat: sed tamen conuertere cor recusat. **H**inc **P**aulus ait: **S**i hec quidem fuistis: sed abluti estis: sed sanctificati estis: quia nisi mirum illos emendatior vita sanctificat: quam per penitentiam ablutus: afflictio fletum mundat. **H**inc **P**etrus cum quosdam terribitos malorum suorum consideratione conspiceret: admonuit dicens: **P**enitentiam agite: et baptizetur unusquisque vestrum. **D**icturus enim baptisma premisit penitentiam iamenta: ut

pains se aqua sue afflictiois infunderent: et postmodum sacramento baptismatis lauantur. Quia igitur mente qui transactas culpas flere negligunt: sunt securi de venia: quando ipse summus pastor ecclesie huic etiam sacramento attendenda penitentia credidit: quod peccata principaliter extinguit.

De diuerso modo admonendi eos qui illicita que faciunt laudant: atque eos qui accusant praua: nec tamen deuitant:

Capitulum. XXXII.

Alter admonendi sunt qui illicita que faciunt etiam laudant. Atque aliter qui accusant praua: nec tamen deuitant. Admonendi sunt enim qui illicita que faciunt etiam laudant: ut considerent quod plerumque plus ore quam opere delinquunt. Opere namque per semetipsos solos praua perpetrant: ore autem per tot personas iniquitatem exhibent: quo audientium mentes iniqui ladantes docent. Admonendi sunt: ut si eradicare mala distimulant: saltem seminare pertimescant. Admonendi sunt: ut eis perditio priuata sufficiat. Rursumque admonendi sunt: ut si mali esse non metuit: erubescant saltem videri quod sunt. Plerumque enim culpa dum absconditur: effugatur: quia dum mens erubescit videri quod tamen esse non metuit: erubescit quia docet esse quod fugit videri. Cum vero quisque prauis impudenter innotescit: quo liberius officium facinus perpetrat: eo etiam licentiam putat: et quod licitum suspicatur: in hoc proculdubio multiplicius mergitur. Unde scriptum est. Peccatum suum sicut zodoma predicauerunt: nec absconderunt. Peccatum suum si zodoma absconderet: adhuc sub eius more peccaret. Sed funditus frena timoris amiserat: que ad culpam nec tenebras requirebat. Unde rursum scriptum est. Clamor zodomorum et gomorre multiplicatus est: peccatum quippe cum voce est: culpa in actione. Peccatum vero etiam cum clamore est: culpa cum libertate. At contra admo-

nendi sunt: qui accusant praua: nec tamen deuitant: ut prouide perpendant quid in officio dei iudicio pro sua excusatione dicantur: qui de reatu suorum criminum: etiam semetipsos iudicibus non excusant. Hi itaque quid aliud quam precones sui sunt: voces contra culpas proferunt: et semetipsos operibus reos trahunt. Admonendi sunt: ut videant: quia de occulta iam retributione iudicij est: quod eorum mens malum quod perpetrat: illuminat: ut videat: sed non conatur ut vincat: ut quo melius videt: eo deterius pereat: quia et intelligentie lumen percipit: et actiois prave tenebras non relinquit. Nam cum acceptam ad adiutorium scientiam negligunt. Hanc contra se in testimonium vertunt: et de lumine intelligentie augent supplicia: quod profecto acciperent ut possint delere peccata. Quorum nimirum nequitia cum malum agit: quod deus iudicat: venturum iam iudicium hic degustat: ut cum eternis supplicijs seruet: obnoxia suo hic interim examine non sit absolutus: tantoque illic grauiora tormenta percipiat: quanto hic malum non deserit: etiam quod ipsa condemnat. Hinc enim veritas dicit. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui: et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis plagis. Hinc psalmista ait: Descendant in infernum viuentes. Qui quippe que circa illos agunt: sciunt et sentiunt: mortui autem sentire nihil possunt. Mortui enim in infernum descenderent: si mala nesciendo perpetrarent. Cum vero sciunt mala et tamen faciunt: ad iniquitatis infernum viuentes miseri: sentientesque descendunt.

De diuerso modo admonendi eos qui repentina concupiscentia superant: atque eos qui in culpa ex consilio ligantur:

Capitulum. XXXIII.

Alter admonendi sunt qui repentina concupiscentia superant: atque aliter qui in culpa ex consilio ligantur. Admonendi appropinquat

repentina concupiscentia superat: ut in bello pñtis vite se quotidia positos attēdat: et cor q̄ preuidere vulnera nō potest: scuto solliciti timoris tegat: ut occulta insidiantis hostis iacula perhorrescat: et in tam caliginoso certamine intentiōe p̄tinua intra mētis castra se muniat. Nam si a circūspectiōis sollicitudine cor destituit: vulneribus aperit: q̄ hostis callidus tanto liberius pectus percutit: quāto nudā a p̄uidētie lozica deprehēderit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentia superant ut curare nimis terrena desuescāt: q̄ intentionē suā dū reb̄us transitorijs immeratius implicāt: quibus culpārū saculis trāffigant ignozāt. Unde et per Salomonē vox percussit et dormiētis exprimit: qui ait: Verberauerit me: et nō doluit: traierūt me: et ego nō sensi. Quādo euigilabo et rursum viuā reperit. Mens quippe a cura sue sollicitudinis dormiēs verberat et nō dōlet: q̄ sicut imp̄p̄ta mala nō p̄spicit: sic nec que perpetrauerit agnoscit. **T**rabit et nequaquā sequitur: quia per illecebras vicioz ducit: nec tamen ad sui custodia suscitāt. **Q**ue quidē euigilare optat: ut rursum viua repperiat: q̄ quāuis somno torporis a sui custodia premat: vigilare tamē ad curas seculi nitit: ut semp voluptatibus debeat: et cū ad illud dormiat in q̄d solerter vigilare debuerat: ad illud vigilare appetit: ad q̄d laudabiliter dormire potuisset. **D**ic superius scriptū est: **E**t eris quasi dormiēs in medio mari: et quasi sopit⁹ gubernator amisso clauo. **I**n medio em̄ mari dormit: q̄ in huius mūdi temptatiōibus positus. p̄uidere motus irruentū vicioz quasi imminētes vndarū cumulos negligit: et quasi gubernator clauū amittit: q̄ mens ad regendā nauē corporis studiū sollicitudinis perdit. **C**lauū quippe in mari amittere est intentionē p̄uidā inter p̄cellas huius seculi nō tenere. **S**i em̄ gubernator clauū sollicite stringit modo in fluctibus ex aduerso nauē dirigitur: modo ventozū impetus per obliquū fundit: ita cū mens vigilāter animā regit

modo alia superas calcat: modo alia p̄uidēs declinat: ut et p̄ntia laborādo subijciat: et cōtra futura certamina p̄spiciendo cōualescat. **H**inc rursum de fortibus sup̄ne patrie bellatorib⁹ dicit. **A**nuscuitusq; ensis super femur suū p̄pter timores nocturnos. **E**nsis em̄ super femur ponit: q̄ acumine sancte prediciōis praua suggestio carnis edomat. **P**er noctez vero cecitas nostre infirmitatis exprimit: q̄ quicquid a duersitatis in nocte imminet: nō videt. **A**nuscuitusq; ensis sup̄ femur suū ponit p̄pter timores nocturnos: q̄ vic⁹ sancti viri dū ea que nō vident: metuūt: ad intentionē certam̄ parati semp assitūt. **H**inc rursum sponse dicit. **N**asus tuus sicut turris que est in lybano. **N**em nāq; qua oculis nō cernim⁹: plerūq; odore p̄uidem⁹. **P**er nasū quoq; odores fetoresq; discernimus. **Q**uid ergo per nasū ecclesie: nisi sanctorū prouida discretio designat. **Q**ui etiā turri similis que est in lybano dicit: q̄ discreta eozū p̄uidētia ita in alto sita est: ut temptationū certamina et priusq; veniāt videat: et p̄tra ea dū venerint munita subsistat. **Q**ue em̄ futura p̄ueniēt cum p̄ntia fuerint: minoris timoris sūt q̄ duz p̄tra ictū quisq; parator reddidit: hostis q̄ se inopinatū credidit: et ip̄o quo pulsus est eneruat. **E**t cōtra admogēdi sunt q̄ in culpa ex consilio ligant: quatenus p̄uida p̄sideratiōe perpendāt: q̄ dū mala ex iudicio faciūt: districtius cōtra se iudiciū accendūt: ut tāto eos durior sentētia feriat: quāto illis in culpa arcus vincula delib̄eratiōis ligant: citius fortasse delicta penitēdo abluerēt: si in his sola precipitatio ne cecidissent. **N**ā tardius peccatū soluit⁹ q̄ et per p̄siliū solidat. **N**is em̄ mens omnino eterna despiceret: in culpa ex iudicio nō periret. **H**oc ergo precipitatiōe lapsis per p̄siliū pereūtes differūt: q̄ cū bi ab statu iusticie peccādo cōcidūt: plerūq; simul et in laqueū desperatiōis cadūt. **H**inc est q̄ per prophetā dominus nō tam precipitatiōis praua q̄ delictozū studia reprehendit dicens: **N**e forte egredietur

Tertie partis libri Pastoralis cure

vt ignis indignatio mea ⁊ succendatur. ⁊ nō sit qui extingnat propter maliciā studi orum vestrorū. Hinc iterū iratus dicit. vt sitabo super vos fructū studiorum vestrorum. Quia igitur peccatis alijs differit peccata que per consiliū perpetrant non tam praua facta dominus q̄ studia prauitatis insequitur. In factis enī sepe infirmitate sepe negligētia in studijs vero maliciosa semper intentione peccatur. Quo contra recte beati viri expressione per prophetam dicitur. Et in cathedra pestilentie non sedit. Cathedra quippe iudicis esse vel presidentis solet. In cathedra enī pe silentie sedere est ex iudicio praua cōmittere. In cathedra pestilentie sedere est et ex ratiōe mala discernere. ⁊ tamē ex deliberatione perpetrare. Quasi in peruersi consilij cathedra sedet. qui tanta iniquitatis elatione attollitur vt implere maluz etiam per consilia conetur. Et sicut assistētibus turbis prelati sunt qui cathedre honore fulciuntur. ita delicta eorum qui precipitatione corruunt exquisita per studiū peccata transcendunt. Admonendi ergo sunt vt hinc colligant qui in culpa per consilium ligant qua quādoq; vltione feriendi sunt. qui nunc prauorum non socij sed principes sūnt.

De diuerso modo admonendi illos qui licet minima crebro tamen illicite faciunt: atq; illos qui se a paruis custodiunt s; ali quando in grauib; dimerguntur.

Capitulum. XXXIII.

Alter admonēdi sunt qui licet minima. crebro tamen illicite faciunt. atq; aliter qui se a paruis custodiunt. sed aliquādo in grauib; dimergunt. Admonēdi sunt qui quāuis in minimis. sed tamē frequēter excedunt. vt nequāq; considerēt qua-

lia sed quāta cōmittunt. Facta enī sua si despiciant timere cum pensant. debēt for midare cū numerent. Alros quippe gurgites fluminū parue sed in numere replēt gutte pluuiarū. ⁊ hoc agit sentētia latēter crescens. qđ patenter pcella leuens. Et minuta sunt que erumpūt in mēbris p scabiem vulnera: sed cū multitudo eorum in numerabilē occupat. sic vitā corpis sicut vnū graue inflictu pectori vulnus necat. Hinc videlicet scriptum est Qui modica spernit paulatim decideret. Qui enī peccata minima flere ac deuotare negligit. ab statu iusticie nō quidem repēte sed partibus totus cadet. Admonēdi sunt qui in minimis frequenter excedunt. vt sollicite considerēt qz nōnunq; in parua veterius q̄ in maiorī culpa peccatur. Maior enim quo citius qz sit culpa agnoscutur. eo etiaz celerius emendat. Minor vero dū quasi nulla creditur. eo peius quo ⁊ securius in vsu retinetur. Unde fit plerūq; vt mēs asueta mali leuib; nec grauiā perhorrescat. atq; ad quāta auctoritatē nequicte per culpas nutrita perueniat. ⁊ tāto i maioribus contēpnat ptimescere. quanto in minimis didicit nō timēdo peccare. Et contra admonēdi sunt qui se a paruis custodiunt: sed aliquādo in grauib; dimergunt. vt sollicite se ipsos deprehēdāt qz dum cor eorū de custoditis minimis extollitur ad perpetrāda grauiora in ipso elationis sue baratro deuozant ⁊ dū foris sibi parua subiiciūt sed per inanē gloriā in rus intumescūt. languore supbie. intrinsecus victā mentē etiam foras per mala maiora prosternt. Admonēdi ergo sunt qui se a paruis custodiūt sed aliquādo in grauib; dimergunt. ne vbi se stare extrinsecus estimāt ibi intrinsec; cadant. ⁊ iuxta districti iudicis retributionē elatio minoris iusticie via fiat ad foueaz grauioris culpe. Qui enī vane elati minimi boni custodia suis viribus tribuūt. iuste verelicti culpis maioribus obruunt ⁊ cadendo discunt nō fuisse propriuz qz steterunt. vt mala imensa cor repriment qđ bona mini

ma exaltat. Admonēdi sunt vt p̄sērent q̄ r̄ in culpis grauiorib⁹ alto reatu se obli- gent. r̄ tamē plerūq̄ ī paruis que custo- diunt deterius peccāt. q̄ r̄ in illis inique faciūt r̄ p̄ ista se hominib⁹ q̄ iniqui sunt tegunt. Unde fit vt cū maiora mala p̄pe- trant corā deo aperre iniquitatis sint. r̄ cū parua bona custodiunt corā hominibus simulate sanctitatis sint. Hinc ē enī quod p̄barifels dicitur. Liquātes culicē came- lum autē gluciētes. Ac si aperte diceret. Minima mala discernitis. maiora deuoratis. Hinc est q̄ rursum ore veritatis in- crepanē cum audiūt. decimatis mentā et anetū r̄ cymminū. r̄ relinquitis que gra- uiora sunt legis iudiciū r̄ misericordiaz r̄ fidem. Neq̄ enī negligēter audiendū est q̄ cū decimari. minima diceret. extrema quidē de oleribus maluit. sed tamen bene olentia memorari. vt profecto ostende- ret quia simulatores cū parua custodiunt odorem de se ostendere sancte opinantis querūt. Et quāuis implere maxima pre- mittant tamen minima obseruant que humano iudicio longe lateq̄ redolcant.

De diuerso modo admonen- di eos qui bona nec inchoant at q̄ eos qui inchoata minime con- sumant.

Capitulum. XXXV.

Aliter admonēdi sūt qui bona nec inchoāt atq̄ aliter q̄ incho- ata minime p̄sumāt. Qui enī bona nec inchoāt non sūt pri⁹ eis edificāda que salubriter diligāt. sed de- struenda ea in quib⁹ semetipfos nequiter versant. Neq̄ enī sequunt que in expta audiūt nisi pri⁹ q̄ p̄niciofa sint ea que sūt expta deprehendūt. q̄ nec leuari appetit qui r̄ hoc ipsum q̄ cecidit nescit. r̄ q̄ dos- lozē vulneris nō sentit salutē remedia nō requirit. Pri⁹ ergo ostendēda sunt quaz sint vana que diligūt r̄ tunc demū vigilā-

ter intimanda q̄ sint vtilia que pretermis- tunt. prius videāt fugiēda que amāt. r̄ si ne difficultate postmodū cognoscūt amā- da esse que fugiūt. Melius enī inexplare- cipiunt. si de expertis quicquid disputati- onis audiūt veraciter recognoscūt. Tunc igitur pleno voto d̄scūt vera bona quere- re. cū certo iudicio deprehēderint falsa se vacue tenuisse. Audiāt ergo q̄ bona pres- sentia r̄ a delectatione citius t̄āsitura sint r̄ tamē eorū causa ad vltionē sine transitu permāsura. q̄ r̄ nunc q̄libet inuitis sub- trahitur. r̄ tūc q̄d volet inuitis in suppli- cio reseruatur. Itaq̄ eisdē rebus terreatur salubriter. quibus noxie del ectantur. vt dum percussa mens alta ruine sue dā- pna conspiciēs. sese in precipitum perue- nisse deprehēdit. gressum post terga reu- cer. r̄ pertimesces que amauerat. discat diligere que contēpnebat. Hinc est enī q̄ Hieremie misso ad predicationē dicitur. Ecce constitui te hodie sup gentes r̄ sup regna. vt euellas r̄ destruas r̄ dissipet et edifices r̄ plātes. quia nisi prius peruersa destrueret edificare vtiliter recta non posset quia nisi ab auditorū suorū cordib⁹ spinas vani amoris euelleret nimirū fru- stra in eis sancte predicationis verba plā- taret. Hinc est q̄ petrus prius enertit vt postmodū construat cum nequaq̄ iudeos monebat quid iā facerēt sed de his que se- cerant increpabat dicens. Iesum nazare- num virū approbatū a deo in vobis virtus- tibus r̄ prodigijs r̄ signis que fecit per il- lum deus in medio vestri sicut vos scitis. hunc diffinito cōsilio r̄ prescientia dei tra- ditū per manus iniquorū affigentes ligno interemistis quē de⁹ suscitauit solutis vo- lozibus inferni. Et videlicet crudelitatis sue cognitione destructi. edificationē san- cte predicationis q̄to anxie quererēt tan- to vtiliter audirent. vnde illico responde- rūt. Quid ergo faciem⁹ viri fies? Qui- bus mox dicit. Penitentia agite r̄ bap- tizetur vnusquisq̄ vestrū. Que edificatio- nis verba p̄fecto contēpnerēt. nisi prius salubriter ruinā sue destructionis inuenis-

sent. Hinc est q̄ Saulus cū super eius lux
celitus emissa resp̄d̄uit nō iā quid recte
deberet facere sed quid prauē fecisset au-
diuit. Nā cū prostratus requireret dicens
Quis es dñe? Protinus respōdet. Ego
sum Iesus nazaren⁹ quē tu persequeris.
Et cū repente subiunḡret. dñe quid me
iubet facere? Illico adiungit. Surge ⁊ in-
gredere ciuitatē ⁊ ibi tibi dicef quid te
oporteat facere. Ecce de celo dñs loquēs
p̄secutoris sui facta corripuit nec tamē illi
eo quō essent faciēda mōstrauit. Ecce elat-
ionis sue fabrica iā tota corruerat ⁊ tota
ruinā suam humilis edificari requirebat.
⁊ cum supbia destruitur edificationis ta-
men verba retinēt vt videlicet persecu-
tor imanis diu destructus iaceret. ⁊ tan-
tō post in bonis solidius surgeret quanto
pri⁹ funditus euersus a pristino errore ce-
cidisset. Qui ergo nulla adhuc agere bo-
nā ceperūt a rigiditate antea sue prauitas
tis correptionis manu euerdēdi sūt vt ad
statū postmodū recte opationis erigātur.
q̄ ⁊ iccirco altū silue lignū succidimus vt
hoc in edificatē tegmine subleuemus Sed
tamen non repente in fabrica ponitur vt
nimis prius viciosa eius viriditas exice-
dur. Cuius quo plus in infinis humor ex-
coquitur. eo ad sup̄ma solidi⁹ lenat. At
contra admonēdi sunt qui inchoata bona
minime consumant vt cauta circūspectio-
ne considerēt q̄ dum p̄posita nō perficiūt
etiā que fuerāt cepta conuallunt. Si enī
q̄ videtur gerendū sollicita intentioe nō
cerficit etiā q̄ fuerat bene gestū decescit.
In hoc quippe mundo humana iā qua-
si more nauis contra lectū fluminis condes-
cendētis vno in loco nequaquā permittitur
q̄ ad ima labitur. nisi ad sūma conet. Si
ergo inchoata bona fortis opantis man⁹
ad perfectionē non subleuat. ipsa operan-
di remissio contra hoc qd̄ opatum est pu-
gnat. Hinc est enim q̄ per Salomonē di-
citur. Qui molis ⁊ dissolutus in ope suo
fuerit frater est sua opera dissipantis quia
vies qui cepta bona districte nō exequitur
dissolutione negligētie manū destruen-

tis imitatur. Hinc sardis ecclesie ab ange-
lo dicitur. Esto vigilans ⁊ confirma cere-
ra que moritura erant. non enī inueni ope-
ra tua plena coraz deo meo. Quia igitur
corā deo plena eius opera inuenta nō fue-
rant. moritura reliqua etiā que erant ges-
ta predicabat. Si enim q̄ mortuū in no-
bis est ad vitā non accenditur. Hoc etiā
extinguitur q̄ quasi adhuc viuū tenetur.
Admonēdi sunt vt perpendāt q̄ tollera-
bilis esse potuisset recti viā non arripere
q̄ post arreptā post tergū redire. Nisi enī
retro respicerent. erga ceptū studium nul-
lo torpore languerēt. Audiant ergo qd̄ scri-
ptum est. Melius erat eis non cognoscere
vias iusticie quā post agnitioē retrofuz
conuerti. Audiant qd̄ scriptū est. Utinā
frigidus esses aut calidus sed quia tepid⁹
es ⁊ nec frigidus nec calidus incipiam te
euomere ex ore meo. Calidus quippe est
qui bona studia ⁊ arripit ⁊ consumat. Fri-
gidus vero qui confirmanda nec inchoat
⁊ sicut a frigore per teporē transitur ad ca-
lorem. ita ad calorem per teporem reditur
ad frigus. Audiant ergo amisso infideli-
tatis frigore viuūt sed nequaquā tepore su-
perato exardescit vt ferueat. proculdubio
calore desperato dū noxiō in tepore demo-
ratur. agit vt frigeat. Sed sicut ante te-
porē frigus sub spe est. ita post frig⁹ te-
porē in desperatione. Qui enī adhuc ī pec-
catis est cōuersionis fiducia non amittit
Qui vero post cōuersionē tepuit ⁊ spem
q̄ esse potuit de peccatore subtraxit. Aut
calidus ergo quisq̄ aut frigidus esse que-
rat. ne tepidus euomatur vt videlicet aut
nec dum cōuersus adhuc de se cōuersio-
nis spem prebeat. aut iam cōuersus vir-
tutibus inardescat. ne euomatur tepidus
qui a calore quez propoluit torpore ad no-
xium frigus redit.

¶ De diuerso modo admonen-
di eos qui mala occulte agunt ⁊
bona publice: atq̄ eos qui bona
faciunt abscondūt et bene qui-

Beati
illam facie
copiam per

Capitulum

Hic a
la oculi
et. Ergo
cum de

illam facie pub
permittit. Edm
locum agunt ⁊
de homine iudic
de homine aucto
beret. Admonē
ante voluit sig
de arte dno pau
que ad condita q̄
populum conu
mali sua vni
substantia occu
hab bonam op
namo teste est
dilectio q̄ p̄ dicit
ut dicitur. Et
nec poterat
dicitur recte q̄
morus sed mō
et vocat. qui r
ergo. baranū
remittit. et
hoc colore bla
g iustne que a
ca meris nullis
bona sua vni
tate suffragare d
Cum enim quo
na operatur. et
na vili p̄sco
et p̄sco p̄
vico volis. et
monendi. sim
ue se in oco
emplace leg
ben. afflicto

busdam factis publice mala de se opinari permittunt.

Capitulum. XXXVI.

Alter admonēdi sunt. qui mala occulte agunt et bona publice. Atque aliter qui bona que faciunt abscondit. et tamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt. Admonēdi enim sunt qui mala occulte agunt et bona publice. ut perpēdāt humana iudicia quāta velocitate euolant. diuina autem quāta imobilitate perdurant. Admonēdi sunt ut in fine rerum mentis oculos figant. quia et humane laudis attestatio preterit et superna sententia que abscondita penetrat ad retributionē perpetuam conualescit. Quis igitur occulta mala sua diuinis iudicijs. recta autem sua humanis oculis anteponunt. et sine teste est bonum quod publice faciunt et non sine eterno teste est. quod latenter delinquit. Culpas itaque suas occultando hominibus virtutesque pandendo. et unde puniri debeant abscondētes detegunt. et unde remunerari poterant detegentes abscondunt. Quos recte sepulchra dealbata speciosa exterius sed mortuorum ossibus plena veritas vocat. quia viciozorum mala intus contegunt. humanis vero oculis quorundam demonstratione operum de solo foras iusticie colore blandiuntur. Admonēdi itaque sunt ne que agunt recta despiciant sed ea meriti melioris credant. Valde namque bona sua diiudicant: quia de eorum mercede sufficere fauores humanos putant. Cum enim pro recto opere laus transitoria queritur eterna retributione res digna vili precio venūdatur. De quo videlicet precio percepto veritas dicit. Amen dico vobis. receperunt mercedē suā. Admonēdi sunt ut considerent quia dum prauos se in occultis exhibent sed tamen exempla de se publice in bonis operibus prebent. ostendunt sequentia que fugiunt. cla-

mant amanda que oderunt. viuūt postremo alij et sibi moriuntur. Et contra ad monēdi sunt qui bona occulte faciunt et quibusdam tamen factis publice de se mala opinari permittunt. ne cum semetipsos actionis recte virtute viuificant in se alios per exemplum prave estimatiōis occidāt. ne minus quam se proximos diligant. et cum ipsi salubrem potū vini sorbeant intentis in sui consideratione mētibus pestiferum veneni poculū fundant. Nimirum in vno proximorum vitam minus adiuuant. in altero multum grauant. dum student et res cta occulte agere. et quibusdam factis ad exemplum de se praua seminare. Quisquis enim laudis concupiscentiā calcare tā susfecit. edificationis fraudē perpetrat si bona que agit occultat. et quasi iactato semine germinandi radices subtrahit: qui opus quod imitandum est non ostendit. Hinc namque in euangelio veritas dicit. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrē vestrū qui in celis est. Abi illa quoque sententia promittitur que longe aliu d preces pisse videtur: dicens. Attendite ne iusticiam vestrā faciatis coram hominibus ut videamini ab eis. Quid est igitur opus nostrum. et ita faciendū est ne videatur et tamen ut debeat videri precipitur. nisi quod ea que agimus et occultata sunt ne laudemur et tamē ostendenda sunt ut laude celestis patris augeamus. Nam cum nos in iusticiam coram hominibus dominus facere prohiberet illico adiūxit ut videamini ab eis. et cum rursus videnda ab hominibus bona opera nostra precipet protinus subdidit ut glorificent patrē vestrū qui in celis est. Qualiter igitur vidēda essent vel qualiter non videnda ex sententiarū fine monstrauit. quatenus operantis mens opus suum et propter se videri non quereat. et tamen hoc propter celestis patris gloriā non celaret. unde fit plerumque ut bonum opus et in occulto sit cum fit publice. et rursus in publico cum agit occulte. Qui enim in publico bono ope non suaz sed

Tertie partis libri Pastoralis cure

superni patris gloriam querit: & fecit abscondit: quia illi solum testē habuit: cui placere curauit. Et qui in secreto suo bono opere deprehēdit ac laudari cōcupiscit & nullus fortasse vidit: q̄ exhibuit: & tamen hoc corā hominibus fecit: quia tot testes in bono opere sequi duxit: q̄ humanos laudes in corde requisit. **C**uz vero praua estimatio inquantū sine peccato valet: ab intuitū mente non tergit: cūctis mala credētibz per exemplū culpa propinā: vnde & plerūq; cōtingit: vt qui negligenter de se mala opinari permittunt: per semetip̄os quidē nulla iniqua faciūt: sed tamen per eos qui se imitati fuerint: multiplicius delinquūt. **H**inc est q̄ apostolus inuāda quedam sine pollutiōe comedētibz: sed in defectu temptatiōis scandalū sua hac cōmessariōe mouentibus dicit: **V**idete ne forte hec licētia vestra offēdiculū fiat infirmis: & rursū. **E**t peribit infirmus in tua cōscientia frater: propter quem xp̄us mortuus est. **S**ic autē peccātes in fratres & percutiētes conscientiā eorum infirmā in xp̄o peccatis. **H**inc est q̄ **M**oyſes cū diceret: **N**on maledices surdo: protinus adiūxit. **H**ec coram ceco ponēs offēdiculū. **S**urdo quippe maledicere est absenti a nō audienti derogare. **C**oram ceco vero offēdiculū ponere: est discretā rem quidē agere: sed tamē ei qui lumen discretiōis non habet scandalū occasione p̄bere.

De exhortatione multis adhibenda: vt sic singulorū virtutes adiuuent: quaten⁹ per hanc contraria virtutibus vicia non excrescant:

Capitulum. XXXVII.

Hec sunt que presul antmarū in predicationis diuersitate custodiat: vt sollicitus cōgrua singulorū vulneribus medicamenta opponat. **S**ed cū magni studij sit: vt exhortatiōis singulis feruialē ad singula cum

valde laboriosum sit vnūquemq; de proprijs sub dispensatiōe debite cōsiderationis instruere: longe tamē est laboriosius auditores in numeris ac diuersis passionibus laborātes: vno eodēq; tempore voce vnus & cōmunis exhortatiōis admonere. **H**ic quippe tanta arte vox temperāda est vt cum diuersa auditorū sint vicia: et singulis inueniat congrua: & tamē sibi metis ip̄is nō sit diuersa: vt inter passionēs medias vno ductu transcat: sed more bicipitis gladij tumores cogitationū carnaliū ex diuerso latere incidat: quatenus sic superbis predicet humilitas: vt timidus nō augeat metus: sic timidus infundatur auctoritas: vt tamen superbis nō crescat effrenatio: sic ociosis ac torpētibus predicetur sollicitudo boni operis: vt tamē iniquis immoderate licētia non augeat actionis. **S**ic inquietis ponat modus: vt tamē ociosis non fiat torpor securus. **S**ic ab impatientibus extinguat ira: vt tamen remissis ac lenibus nō crescat negligentia: sic lenes accendantur zelum: vt tamē iracundis nō addatur incendium: sic tenacibus infundat tribuendi largitas: vt tamen prodigis effusionis frena minime laxetur: sic prodigis predicet parcitas: vt tamen tenacibus paritura rerū custodia nō augeatur: sic in cōtinentibus laudet coniugiū: vt tamē iam continētes non reuocent ad luxū: sic continentibus laudet virginitas corporis: vt tamē in cōiugibus despecta non fiat secunditas carnis: sic predicāda sunt bona: nec ex latere iubeant & mala: sic laudanda sunt bona summa: ne despiciatur vltima: sic nutrienda sunt vltima: ne dum credunt sufficere: nequaquā tendantur ad summa.

De exhortatione que vni adhibenda est: aut his qui contrarijs passionibus laborant:

Capitulum. XXXVIII.

Et gravis quidē predicatoris labor est in cōmunis predicationis voce ad occultos singulorū

motus causasq; vigilare et palistrarum more in diversis lateris arte se vertere. Multo tamen acriori labore fatigatur quando vni eorum vitio serulenti predicare compellitur. Plerumq; enim quis lete nimis conspersione existit. sed tamen eum repente ab orta tristitia immaniter deprimit. Curandum itaq; predicatori est quatenus sic tergatur tristitia que venit ex tempore ut non augeatur leticia que suppetit ex conspersione. et sic frenetur leticia que ex conspersione est ut tamen non crescat tristitia que venit ex tempore. Hic grauatur vsu imoderate precipitationis et aliquando tamen ab eo quod festine agendum est euz vis prepedit subito nate formidinis. ille grauatur vsu imoderate formidinis et aliquando tamen in eo quod appetit temeritate impellitur precipitationis. Sic itaq; in isto reprimat subito aborta formido. ut tamen non excreseat enutrita diu precipitatio. sic in illo reprimatur aborta repente precipitatio. ut tamen non conualescat impressa ex conspersione formido. Quid autem mirum si mentium medicum ista custodiunt. duz medicum corporum tanta discretions arte se temperant qui non corda sed corpora medentur. Plerumq; enim debile corpus opprimunt languor imanis. cui languori scilicet obuiari adiutorijs fortibus debet. sed tamen corpus debile adiutorium forte non sustinet. studet igitur qui medetur. quatenus sic super existentem morbum subtrahat ut nequaquam supposita corporis debilitas crescat. ne fortasse languor cum vita deficiat. Tanta ergo adiutorium discretione componit. ut vno eodemq; tempore et languori obuiet et debilitati. Si igitur medicina corporis indiuisie adhibita seruire diuisibiliter potest. tunc enim vere medicina est quam sic per eam vitio superexistenti succurrit ut etiam suppositae conspersioni seruiat. Cur medicum na metis vna eademq; predicatione appositam morum moribus diuerso ordine obuiare non valet que tanto subtilior agitur. quanto et inuisibilibus tractatur.

Et aliqui leuioza vitia relinquenda sint ut grauiora subtrahant.

Capitulum. XXXIX.

Sed quod plerumq; duz duoz vitioz languor irruit. hic leuius. illud fortasse grauius premit. et illi nimis ruz vitio rectius sub celeritate subuenit per quod festine ad interitum tenditur et si hic a vicina morte refringi non potest nisi illud etiam quod existit contrarium crescat. Tollerandum itaq; predicatori est. et exhortationem suam artificioso moderamine vnum patiat crescere. quatenus aliud possit a vicina morte retinere. Sed cum agit non morbum exaggerat. sed vulneret sui cui medicamentum adhibet vitam seruat. ut exquirende salutis congruum tempus inueniat. Sepe enim quis a ciborum se ingluuie minime temperans iamque pene susperis luxurie stimulis premitur. qui huius pugne metu territus dum se per abstinentiam restringere nititur. inanis glorie temptatione fatigatur. In quo nimirum vnum vitium nullatenus extinguitur. nisi aliud nutriatur. Que igitur ardētius pestis insequenda est. nisi que periculosa premit. Tollerandum namque est ut per virtutem abstante interim arrogancia contra viuentez crescat. ne eum per ingluuiem a vita funditus luxuria extinguat. Hic est quod Pauslus cum infirmum auditozem suum perpendere aut praua adhuc velle agere. aut de actione recta humane laudis retributione gaudere ait. Vis non timere potestatem. Bonum fac et habebis laudem ex illa. Resque enim ideo bona agenda sunt ut potestas huius mundi nulla timeatur. aut per hec gloria transitorie laudis assumatur. Sed cum infirmam mentem ad tantum robur ascendere non posse pensaret. ut et prauitatem simul vitaret et laudem. Predicator egregius ei admonendo aliquid obtulit. et aliquid tulit. Concedendo enim lenia: subtraxit acriora. ut quia ad deferenda cuncta simul non assurgeret. Duz in quodam suum animus familiariter relinquif

Tertie partis libri Pastoralis cure

a quodam vitio suo sine dolore tolleretur.

Quod infirmis mentibus omnino non debeant alta predicari. **Capitulum. XXXX.**

Sciendū vero predicatori est: vt auditoris sui animarū vltra vires non trahat: ne vt ita dicam dum plusq̄ valet: tendit: mentis corda rumpat. Alta enim queq̄ debent multis audientibus cōregi: et vir paucis aperiri. Hinc namq̄ per semetip̄am veritas dicit: Quis putas est fidelis dispensator quem cōstituit dominus super familiam suam: vt det illis in tempore tritici mensurā? Per mensurā quippe tritici exprimitur modus verbi: ne cū angusto cordi incapibile aliquid tribuit: extra fundatur. Hinc Paulus ait: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus: tanq̄ paruulis in xp̄o: lac vobis potum dedi: non escam. Hinc Moyses a secreto dei exiens comiscantē coram populo faciem velat: quia nimirū turbis claritatis intime: archana nō indicat. Sic per eum diuina voce precipitur: vt is qui cy sternam foderit si operire negligat: corruente in ea boue vel asino: precium reddat: quia ad alta scientiā fluentia preueniens: cum hec apud bruta audientium corda non contigit: pene reus addijcitur: si per verba eius in scandalū: siue mūda: siue mens immūda capiatur. Hinc ad beatū Job dicitur: Quis dedit gallo intelligentiam? Predicator etem sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore: quasi gallus cārat in nocte cū dicit: Hora est iam nos de somno surgere. Et rursus. Euigilate iusti et nolite peccare. Gallus autē in pfundioribus horis noctis altos edere cantus solet. Cum vero matutinū iaz tempus in proximo est: minutas ac tenues voces format: quia nimirū qui recte predicat obscuris adhuc cordibus aperta clamat: nihil de occultis mysterijs indicat: vt tūc subtiliora queq̄ de celestibus audiāt: cum luci veritatis appropinquāt.

De opere predicatoris et voce:

Capitulum. XLI.

Sed inter hec ad ea que iam superius diximus: charitatis studio reuertemur: vt predicator quisq̄ plus actibus q̄ vocibus insonet: et bene viuendo vestigia sequacibus imprimat: vt potius agendo q̄ loquendo quo gradiat: ostendat: quia et gallus iste quē pro exprimenda boni predicatoris specie in locutione sua dominus assumpsit: cum iam edere cantus parat: prius alas excutit: et semetip̄m feriens vigilantiorē redit: quia nimirū necesse est: vt hi qui verba sancte predicationis mouent: prius studio sancte actionis inuigilent: ne in semetip̄s torpentes opere alios extitent voce. Prius se per sublimia facta excutiant: et tūc ad bene viuendū alios sollicitos reddant. Prius cogitationū alis semetip̄os feriat: quicquid in se inutiliter torpet: sollicita inuestigatione comprehendant: districte animaduersione corrigāt: et tunc demū aliorū vitam loquēdo componant. Prius punire propria stetibus curent: et tunc que aliorū sunt punienda denūciant: et anteq̄ verba exhortationis insonēt omne quod locuturi sunt operibus clamāt.

Explicit tertia pars.

Incipit quarta pars: Pastorem recte docentem admonēs: vt frequenter ad se redeat infirmitatē suam quanta valet consideratione ad memoriā mentis reuocando: ne de acceptis virtutibus intumescat: vnico capitulo comprehensa.

Sed quia sepe dum predicatio modis congruentibus ubertim funditur apud se metipsum de ostensione sui occulta leticia loquentis animus subleuatur: magna cura necesse est: ut tumoris laceratione se mordeat: ne qui aliorum vulnera medendo ad salutem reuocat: ipse per negligentiam sue salutis intumescat: ne proximos iuuando se deserat: ne alios erigens ipse cadat. **N**am quibusdam sepe magnitudo virtutis occasio perditionis fuit: ut cum confidentia virtutum inordinate securi sunt per negligentiam inopinata morerentur. **V**irtus namque cum vicij renititur: quadam delectatione eius si benecepti animus blanditur: fitque ut bene agentis mens metum sue circumspiciendi abijciat: atque in sui confidentia securares quietescat. **C**ui iam torpenti seductor callidus omne quod bene gessit: enumerat eaque quasi pre ceteris prepollentem in tumore cogitationis exultat. **A**nde agitur ut ante iusti iudicis oculis fouea mentis sit memoria virtutis: quia reminiscendo quod gessit: dum se apud se erigit: apud humilitatis auctorem cadit. **H**inc namque superbienti anime dicitur: **Q**uo pulchrior es de scende: surge qui dormis cum in circumspectis. **E**t si aperte diceretur: **Q**uia ex virtutum decore te eleuas: ipsa tua pulchritudine impelleris ut cadas. **H**inc sub hierusalenspele virtute superbiens anima reprobatum cum dicitur: **P**erfecta eras in decore meo: quem posueram super te dicit dominus: et habens fiduciam in pulchritudine tua: fornicata es in nomine tuo. **F**iducia quippe sue pulchritudinis animus attollitur: tum de virtutum meritis leta apud se securitate gloriatur: sed per eandem fiduciam fornicationem ducit: quia dum interceptam mentem cogitationes sue decipiunt: hanc maligni spiritus per innumera vicia seducendo corrumpunt. **N**otandum vero quod dicitur: **F**ornicata es in nomine tuo. **Q**uia cum respectu superni rectoris mens deserit: laudem protinus priuata querit: et sibi arro-

gare incipit omne bonum: quod ut largitoris preconio seruiret: accepit. **O**pinionis sue gloriam dilatare desiderat: satagit ut mirabilis cunctis innotescat. **I**n suo ergo nomine fornicat: qui legalis thesauri conubium deserens: corruptioni spiritui in laudis appetitu subsonat. **H**inc **D**avid ait **T**radidit in captiuitatem virtutem eorum: et pulchritudines eorum in manus inimici. **I**n captiuitate etenim virtus et pulchritudo in manus inimici tradit: cum decepte menti antiquus hostis et boni operis elatione dominauit. **Q**ue tamen virtutis elatio: quantum plene non superat: utique tamē et electorum sepe animus temptat. **S**ed cum subleuatur destituit: destitutus ad formidinem reuocat. **H**inc etiam **D**avid iterum dicit: **E**go dixi in abundantia mea non timebor in eternum. **S**ed quia de confidentia virtutis intumuit: paulo post quod pertulit: adiunxit. **Q**uertisti faciem tuam a me et factus sum turbatus. **E**t si aperte dicat: **F**ortē me inter virtutes credidi: sed quate in firmitatis sum derelictus agnouit. **H**ic rursum dicit. **I**uravi et statui custodire iudicia iusticie tue. **S**ed quia eius virium non erat manere in custodia quam iurabat: debilitatem suam protinus turbatus inuenit. **A**nde et ad precis operam se contulit repente dicens: **H**umiliatus sum usquequaque domine viuifica me secundum verbum tuum. **N**onnumquam vero superna moderatio priusquam per munera prouehat: infirmitatis memoriam ad mentem reuocat: ne de acceptis virtutibus intumescat. **A**nde et **E**zechiel propheta quotiens ad contemplanda celestia ducit: prius filius hominis vocat. **E**t si hunc aperte dominus admoneat dicens: **M**e de his que vides in elatione cor subleues: cautus perpende quod eas: ut cum summa penetras esse te hominem recognoscas: quatenus dum ultra te reperis ad temetipsum sollicitus infirmitatis tue freno reuocaris. **A**nde necesse est ut cum virtutum nobis copia blandit: ad infirma sua mentis oculus redeat: seseque salubriter deorsum premat: ne recta que egit: sed ea que agere neglexit

Quarte partis libri Pastoralis cure

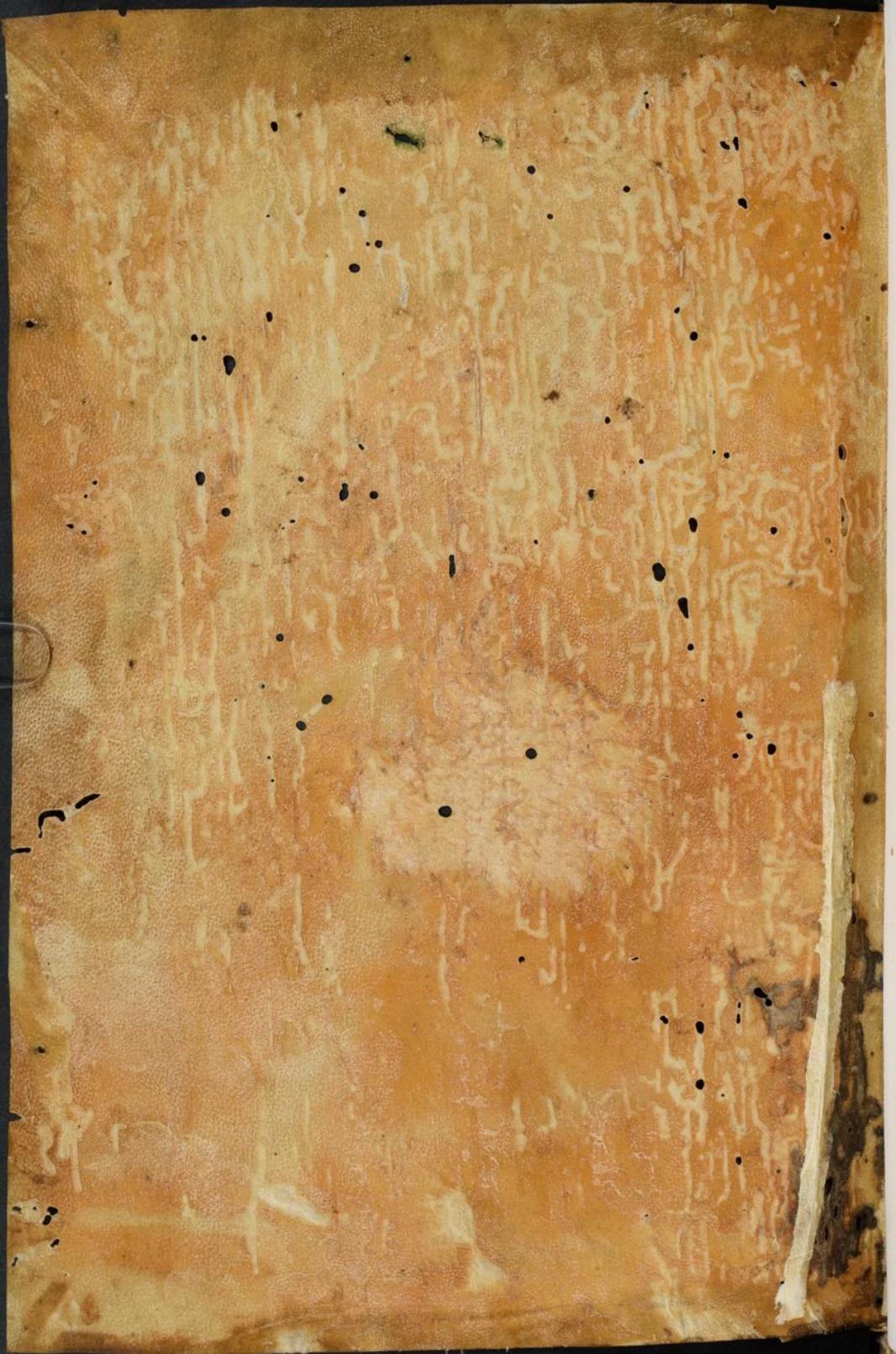
aspiciat: vt dum cor ex memoria infirmis
tatis atterit: apud humilitatis auctore ro
bustius in virtute solidet: quia et plerūq;
omnipotens deus iccirco rectorū mentes
quāuis ex magna parte perficit: imperfes
ctas tamen ex parua aliqua parte derelin
quit: vt cū miris virtutib⁹ rutilāt: imper
fectiōi sue tedio tabescat: et nequaquā se de
magnis erigāt: cū adhuc contra se minia
inimicētes laborant: sed quia extrema nō
valent vincere de precipuis actibus non
audeat superbire. Ecce bone vir reprehē
sionis mee necessitate cōpulsus: dum mō
strare qualis esse debeat pastor in uigilo:
puchū repinxit hominem: pictor sedus:
aliosq; ad perfectiōis litus dirigo: qui ad
huc in delictorum fluctibus versor. Sed
tu huius queso vite: naufragio orationis
tue me tabula sustine: vt quia pondus p
prium me deprimat: tui me meriti manus
leuet.

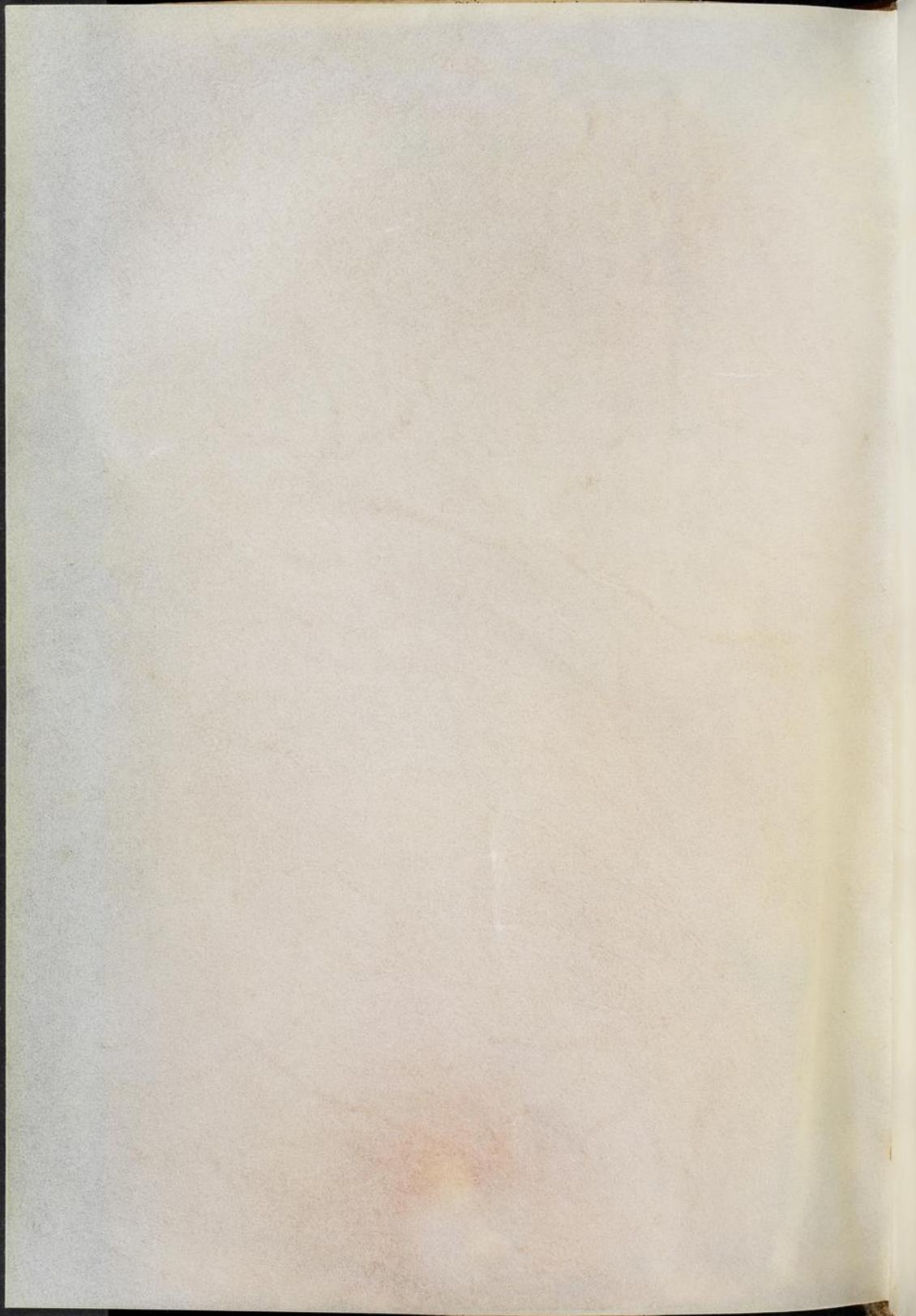
Beati Gregorij pape: Liber
cure pastoralis insigni laude cō
mēdatus: diligenti studio emē
datus: ac debita distinctiōe par
titus: vigilantiq; cura in vrbe
Basiliensi art. impressoria per
fectus: feliciter explicit. Sub an
no domini. Milleesimoquadrin
gētesimo nono gesimo sexto: die
vero decimoquinto Mensis Fe
briuarij.

Laus deo.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

P. E. 123

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

- M 17 18 19
- Y 15
- C 14
- K 11
- G 10
- W 8
- M 6
- B 5
- G 3
- R 2
- A 1

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

- Blue
- Cyan
- Green
- Yellow
- Red
- Magenta
- White
- 3/Color
- Black

